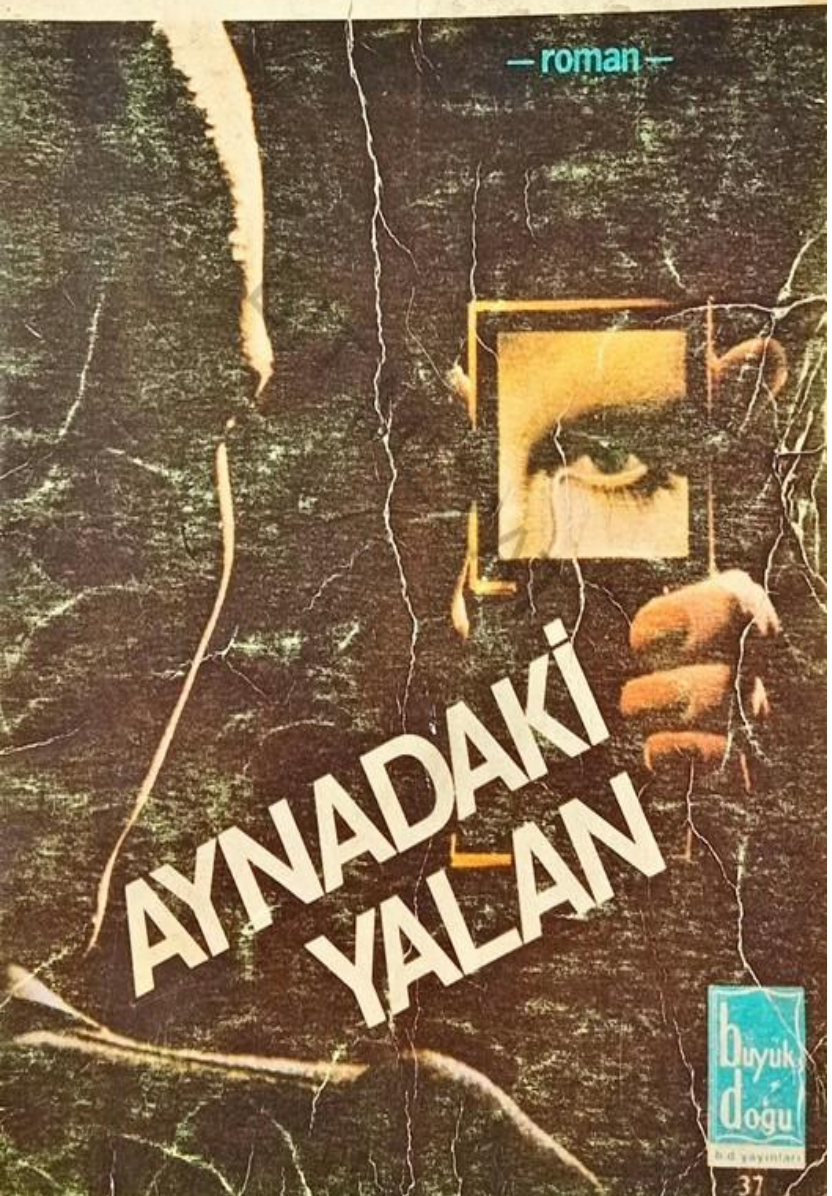
NECİP FAZIL

NECİP FAZIL KISAKÜREK

AYNADAKİ YALAN

ROMAN

b. d. yayınları: 37

AYNADAKİ YALAN / ROMAN

b. d. yayınları: 37

6. Basım / Şubat 1996

Baskı: Lord Matbaacılık / İst.

b. d. yayınları Kurucusu: Necip Fazıl Kısakürek

Yayın sorumlusu: Suat Ak

Her hakkı mahfuz ve "b. d. yayınlarına aittir.

b. d. yayınları,
Ankara C. Vilâyet Han 10/3
Cağaloğlu İstanbul

Telefon: (0212) 5285551-5125922-511O873

NECİP FAZIL KISAKÜREK

AYNADAKİ YALAN

ROMAN

Şapşal bir biçim, boş veren bir eda... Güya kendinden habersiz ve yapmacıktan uzak... Ama sahte, sahte üstü sahte... Her çizgisi, her hareketi, ortada görünmez bir rejisör elinden çıkma... Hani şu (blucin) dedikleri, balıkçı pantolonu vârî, Moskof ve Amerikan melezi sıkı kılıf var ya?.. Şu, dizden yukarı ön tarafının rengi kasten uçurulmuş ihtilâlci pantolon?.. Darlığı ve bazı noktalardaki uçukluğu yüzünden vücudu kapamaya değil de hayal ötesi açmaya, çıplaklıktan daha ileri yorumlamaya yarayan kılıf?.. Öyle uygun ki, solcu kızın mizacına!..

Ve... Ve mahsus bakımsız saçlardan, boyasız dudaklara, en basit mimiklerden en hurda muaşeret tavırlarına kadar her hareketin ölçüsünü kaydeden bir lûgaritma tatbikçiliği... Şunu demek ister: «Ben kendimle, ferdiyetimle meşgul değilim! Nefsimden habersizim ve olduğum gibiyim. Yahut: «Güneş altında toprağa uzanmış, kıçını yalayan bir köpek kadar tabiiyim!»... Ne alçak samimiyet hilesi!..

Lûgaritma icabı... Bütün dâva, güzellik ve dişilik büyüleri peşinde gezmekten başka tasası olmayan zavallı burjuva kızının tersi olabilmek... Bu ters oluşun baştan başa hesaplı üslûp ocağını kurmak... Ne o?.. Ne bakıyorsunuz şaşkın kellelerinizle suratıma?.. Günümüzün solcu bakireleri işte bunlar!.. Şu Mine hanıma da bakın!.. Hem bacaklarının dizden yukarı kısmını alabildiğine açar, hem de üzerine bir takım mürekkep lekeleri, toz toprak sürülmesine

aldırmaz. Bu, vücudunun güven noktalarını görmemek midir, inadına göstermek midir?.. Evet, Emine'den dönme Mine! Sen yok musun sen...

Naci, cümlesini tamamlayamadı. Mine, manikürsüz parmaklarıyla önündeki tabağı kaptığı gibi Naci'nin tabağı üzerine fırlattı. Şangırtı... Kadehlerde dalgalanmalar...

Mine feryadı bastı:

— Sus be, filozof taslağı ukalâ, lâf hokkabazı gerici!. Masanın ayrıca iki kız ve üç erkeğinde kahkahalar...

Naci mahcup:

— Yoksa portrenizi iyi çizemedim mi, Mine hanım?

— Şimdi çizersin!

Mine yerinden fırlayan bir yay... Elinde bardak dolusu susuz rakı... Bir çekişte bitirdi. Gözleri kıvılcım kıvılcım:

— İyi bak da çizmeye çalış!..

Ve koşarcasına salonun dip tarafındaki koyu renkli naylon perdeden içeriye daldı.

Atölyesinde toplandıkları Ressam Âbid, arkasından bağırıyor:

— Ne yapıyorsun deli kız?..

Mine'nin perde gerisinden sesi:

— Naci beye biçim göstereceğim! Söndürün lâmbanızı!

Masanın erkeklerinden biri atılıp elektrik düğmesini çevirdi... Koyu karanlık... Dışarıdan korna sesleri geliyor. Birinin çektiği sigaranın ateş noktası...

Vay!.. Perdenin arkasında bir ışık patlaması... Projektör yanmış gibi... Kafalar, kadınlı erkekli, perdeye dönük... Perdede bir karaltı... Mine... Hızla soyunuyor. Denizde boğulmak üzere birini kurtarmak için soyunan bir insan bile öteberisini bu kadar çabuk üzerinden çıkarıp

atamaz. İşte perdede anadan doğma bir vücut silueti... Ellerini havaya kaldırmış, omuzları arkaya doğru, beli bükük, göğsü önde, dizleri ileride ve topukları geride... Kıvrılıyor, kıvranıyor.

Acıklı bir kadın sesi çınladı:

— Nereye Naci Bey?

Ve perdedeki karaltı donar, kafalar kapıya dönerken devam eden ses:

— Karanlıkta yılan gibi süzülüp kaçtı!

***

Sabahın ilk vazife saatinde Alay kumandanından aldığı emir:

— Siz hemen yanınıza iki er alıp jiple yola çıkarsınız! Bir buçuk iki saat sonra oradasınız! Alay öğleden sonra hareket edecek... Gece vaktinden önce varamaz. Nahiye Müdürü'nü, mektep müdürünü, köy muhtarını, eşrafını görürsünüz. Geceyi orada geçireceğinize göre askere barınacak yer bulsunlar. Artık mektep mi olur, köy odası gibi bir yer mi, kahvehane mi, boş bir ev mi, bilmem... Mırın kırın edebilirler. Becerikli olmanız lâzım...

Solunda onbaşı şoför, arkasında iki er, jiple gidiyor. Meslekten subayların diliyle (potas) kılığındadır; yedek asteğmen... Askerliğini bitirmesine bir ay yar... Bu arada en ağır işler de karargâhta kendisine veriliyor. O ne anlar, İstanbul'a 70—80 kilometre bir köye gidip de arkadan gelecek birliğe yer hazırlamaktan...

Köye vardı. Klâsik köylerden biri... Bir minare, küçük bir meydan, çeşme ve ikişer katlı bir kaç şişko binanın etrafında tek katlı, kerpiç üzerine kireç badanalı evcikler...

Nahiye müdürü:

— Vallahi teğmenim, bizim bu nahiye merkezinde birkaç yüz kişilik kıtayı barındırabilecek yerimiz yok!..

Mektep müdürü:

— İşte mektep; tek katlı, iki büyük, bir küçük oda; dam altı!.. 40—50 kişiden fazlasını almaz.

Muhtar:

— Bizim burada, köy odası, boş bir konak, ambar, depo gibi bir şey aramayın!.. Köyün biricik kahvehanesindeki peykelerde ise, sardalye balığı gibi üst üste dizseniz yine 40—50 insandan fazlasını yatıramazsınız.

Kahvehaneden çıkarken düşündü: — Alay kumandanı gelsin de bu işin çaresine baksın..

Gözleri erlerini aradı. Jipi çeşme başına çekmişler, kaynayan suyunu değiştiriyorlar... Yürüdü.

Çeşme başında, elinde desti, erlerin su almayı bitirmelerini gözleyen bir kız... O da nesi?.. Bu ne çarpıcı görünüş!.. Göz ucuyla, yarı gülümsemeli kendisini süzüyor. İçine düşen alaylı his, masallardaki, sevgilisini görür görmez yığılıp bayılan şehzadeyle, şehzadesinin ardından yatağa düşen sırma saçlı kız... Karşılıklı yıldırım çarpması... Ama ne bayıldığı var, ne de ayıldığı... Kıza da bir şey olduğu yok... Son derece şahsiyetli, yarı gülümsemeli bir yüz... O da gülümsemeye çalıştı ve kıza yaklaştı.

Örgüsü beline kadar inen, koyu altun sarısı saçlar... Açık kumral, parlak, örneksiz bir renk tonu... Gözleri de saçlarına denk... Açık bir alın, vezinli bir burun, kendinden kıpkırmızı, hafifçe kalın, kaçak bir istihza bükümüyle kavisli dudaklar... Çıplak ayak bileklerinde soylu çizgilerin en incesi... Kapalıca, kavuniçi rengi bir entariden giyimi içinde, öğretilemez ve öğrenilemez bir vakar ihtişamı... Yoksa masallardan kaçırılmış ve bu köye hapsedilmiş bir sultan mı bu?.. Tuhaf şey!.. Bu manzaradan karanfil, tarçın,

zaafran, öd ağacı, günlük karışımı, içinde türlü renkler ve kokular tüten bir Mısırçarşısı havası çarptı yüzüne... Ve aynı karışımın tadı...

Elinde olmayarak sordu:

— Erler sizi bekletiyor!.. Boşaltsınlar mı çeşmeyi?.

Son derece hususi bir ses dokusu:

— Ziyanı yok efendim, beklerim.

— Siz buralı mısınız?

— Evet...

— İstanbul'u gördünüz mü?

— Hiç gitmedim. Götüren olmadı.

— Adınız?

— Hatçe...

Uzaktan, Nahiye müdürüyle yan yana, yarı hoca, yarı ağa tipli bir adam geliyor. Ak sakallı, başı siyah külâhlı, uzun pardesülü biri... Selâmlaştılar.

— Size, köyümüzün eşrafından Hüsmen Ağayı takdim edeyim, dedi Nahiye müdürü; köyümüzün hem ağası, hem de ilim sahibi akıl hocası... Aradığınız yer meselesini ancak o çözümleyebilir.

Ağa:

— Alayınız geceyi burada geçirecekmiş... Erlere yer bulmak hemen hemen imkânsız... Benim şuracıkta bir evim var... Köyün en büyük evi... Orada beş on subayı misafir edebilirim ama gerisini nerede konuklayabiliriz, bilemem... Evim şuracıkta, buyurun gidelim!..

Nahiye müdürü:

— Hüsmen Ağa'nın konağı derler; büyük bir ev... Köye hatırlı biri geldi mi, orada kalır.

Naci, çeşme başından ayrılırken Hüsmen Ağa'nın Hatçe'ye gözleriyle sert bir tokat attığını fark etti.

Yürüdüler. Hüsmen Ağa'nın konağı da masallardaki mekânlardan biri... Kale kapısı gibi, kocaman somun kafalariyle tahkimatlı bir kapı... Ayak üstü birkaç yüz kişiyi rahatça alabilecek bomboş bir avlu... Ahşap, geniş, çifte merdiven... Merdivenin bitiminde yan yana bir sürü terlik... Naci'nin, postallarını çıkarıp terlik giymesi zor oldu.

— Şöyle buyurun!

Misk gibi müslüman kokan, sanki sabunla çitilenmiş cılk tahtalar üzerinden geçip, avlunun yarısı kadar, fakat geniş bir apartman dairesinden daha büyük bir odaya girdiler. Odanın derinliğine ve genişliğine üç çizgisi üzerinde, nal şeklinde, halılarla kaplı bir sedir çerçevesi... Patiska perdeli pencereler ve kapı tarafında rafları eski meşin cildli kitaplarla dolu bir etajer... Birbirlerine uzak oturdular.

Hüsmen Ağa kalın tabakasını çıkarmış, sigara sarıyor. Naci merak ve dikkatle etrafına ve etajerdeki kitaplara bakmakta... Elini, etajerin üzerindeki bir levhaya uzatıp sordu:

— Şu levhada ne yazılı?

— «Mûtû kable entemûtû»...

— Ne demek?

— «Ölmeden ölünüz!»

— Müthiş!..

— Siz bu harfleri bilmiyorsunuz değil mi?

— Ne bilelim!.. Günümüzde 60 yaşından küçük olanlar da bilmez.

Hüsmen Ağa sigarasını yakıp derin derin çekti:

— Öyle!.. Anaları, babaları, oğullarından, torunlarından kopardılar.

Bu söz Naci'yi ürpertti. Ruhunun, dile getiremediği çözümünü getirdi sanki...

— Siz bir köy ağasına benzemiyorsunuz! Okumuş, düşünmüş, bilmiş bir haliniz var... Yolunuz, işiniz ne sizin?

Şefkatli bir tebessüm:

— Seksenindeyim... Medresede okudum. Dünya Harbi'ne, peşinden İstiklâl Savaşı'na katıldım. Okudum, hep okudum. Şehirlerde bunaldım. Nihayet dededen kalma toprağıma sığınıp bu köyde sonumu beklemekten gayri bir iş bulamadım, yol tutamadım. Yeter mi?

— Çok bile...

— Ya siz?

— İstanbulluyum. Üniversitede asistanım. Askerliğimi yapıyorum.

— Ne okutuyorsunuz?

— Hocamız felsefe profesörü...

— Felsefe ha!.. Göğü zıpkınlamak işi... Keşke işiniz toprağı bellemek olsaydı!

Naci, Hüsmen Ağa karşısında dilini yutmuş gibi... Başı göğsüne doğru:

— Ben de aynı düşüncedeyim. Felsefeyi dünyada kaç fikir yanlışı var, görmek için okudum. Göstermek için de okutacağım.

— Ya «doğru?...» «Doğru»yu bulabildiniz mi?

Hüsmen Ağa burgulu gözlerle Naci'ye baktı. Kapı aralanıyor. Evvelâ tepsi taşıyan iki kol... Sonra bir kız...

Çeşme başındaki kız değil mi?.. Hatçe... Naci sarsıldı. Yoksa masal dünyasına mı kayıyor?

— Torunum, dedi Hüsmen Ağa, anasını ve babasını kaybetti. Şimdi büyük babasına o bakıyor. Koca evde bir o, bir ben...

Sonra dönüp kıza seslendi:

— Kahveyi şuracığa koy Hatice; ve git, yemek hazırla!

Hatçe, baş örtüsünü daha sıkı bağlamış, ayaklarında simsiyah kaim çorap, zaafran ve tarçın karışığı bir renk lezzeti veren, gözleri için için gülüyor. Dudaklarında aynı tebessüm...

Hatçe tepsiyi Naci'nin yanına bırakıp çıktı. Hüsmen Ağa dalgın:

— Bu zamanda kız evlât sahibi olmak büyük belâ... Eve kapatamazsın, heybeye tutamazsın, sokağa bırakamazsın, dışarının havasını alma, diyemezsin! Çaremiz ne, bilmem ki...

Naci düşünüyor:

— Bu ne garip adam, böyle!.. Ne şehirde rastlanır, ne köyde bulunur soydan...

Ve sesini çıkardı:

— Size bu kısa tesadüfüm bana çok tesir etti. Sizi rahat şartlar altında tekrar görmek isterdim.

— Kolayı var... Askerliğiniz bittikten sonra köyümüzü görmeye gelirsiniz. Uzun uzun, derin derin halleşiriz.

Ve saatini çıkarıp baktı:

— Öğle ezanına pek az kalmış... Camide olmalıyım. Dönünce yemeğimizi yer ve biraz daha görüşürüz. Rahatınıza bakın!.. Alay herhalde akşamdan önce gelmez.

Selâm verip çıktı.

Naci yalnız... Etajere kadar uzandı. Karıştırıyor... Çoğu el yazması eski kitaplar... Kendi kendisine söylendi: — Ne de güzel kâğıtları var!.. Üzerlerinde inci dizisi kelimeler...

Bir duygu: Bu kelimeleri çözebilseydi aradığını bulurdu. Derken, sahifeleri altun yaldızlı çerçeveler ve yeşilli, kırmızılı, mavili menevişlerle süslü bir kitabı alıp pencereye karşı sedire yaslandı. Çifte pencerenin tepelerinde

sanki renklerini kitaptaki nakışlardan alıyormuş gibi, kırmızı, yeşil, mavi, turuncu, bir sıra, dört köşe cam... Gerisinde esrarlı bir âlem saklıyor bu camlar...

Ressam Âbid'in atölyesindeki geceden ve sabahı jip yolculuğundan bitik... Elinde kitap, dalar gibi oldu.

Hayalinde, yan yana Mine ve Hatçe.,. Madeni sahte ve hâlis iki madalyon... Üstelik Mine, boynundan yukarısıyla çirkince... Olamadığı kadını, sol fikirler etrafında erkek edasiyle arıyor. İsmini koydu: Erkek dişi... Bir kaç dakika önce gördüğü, şiir gibi içtiği, çarpıldığı Hatçe ise renk ve çizgilerinin ruhunu ne de güzel, ne de tabiî, heykelleştiriyor... Katıksız, süt beyaz, gerçekten nefsinden habersiz bakire... Birden, ensesine bir balyoz inmişçesine en korktuğu hayâl çıktı karşısına...

Asıl öbürü... Öbürü de mi var?.. Asıl o var...

Hem de öylesine var ki, Naci'nin gözünde tüm kadını silecek ve kadınlık anlayışını yalnız kendisine bağlayacak derecede... Sun'inin sun'isi, dişilik ahmaklığını dehâ çapına ulaştırmış olduğu halde...

O, Naci'nin göz bebeğinde, baktığı her yere akseden bir lekedir ve eğer Naci şu bu işle uğraşabiliyor, şu bu muhakemeyi yürütebiliyorsa, sabit fikirden daha musallat bu hayali kovabilmek içindir.

Güya kovdu, gözlerini yumdu ve sızdı.

— Kalkın teğmenim, alay geldi! Öyle derin bir uykuya dalmıştınız ki, sizi uyandıramadım.

Hüsmen Ağa gülerek Naci'ye bakıyor. Camlarda alaca karanlık... Renkli camlar kör... Dışarıda motor homurtuları...

Fırladı, Hüsmen Ağa da peşinden...

Meydan yerinde alayın öncü vasıtaları... Bir yandan da sökün ediyorlar...

Kumandan:

— Ne yaptınız?

— Hiçbir şey yapamadım efendim, erlere göre yer yok. Ama yanımda gördüğünüz ağa, subaylara evini bırakıyor.

— Çok beceriksizsiniz! Camii de düşünemediniz mi?

— Düşünemedim efendim!

— Kabahatlisiniz! Şimdi hemen camiye koşun! Halıların üzerine motorların branda bezlerini yayın! Erleri orada istif edin! Siz de cezalı olarak sabaha kadar nöbetçisiniz!

— Peki efendim!

İş yarım saatte bitti. Erler branda bezleri üzerinde kuru yemeklerini yediler, sonra üst üste kıvrılıp uykuya daldılar. Sanki bir anda «uykuya dal!» kumandası almış gibi bir kendinden geçiş...

Naci, elinde ince bir değnek, yere yatar yatmaz uyuyuveren bu Anadolu çocuklarına bakıyor. Ne de rahatça kaybediş kendi kendilerini... O, büyük yorgunluklar sonunda bayılmalar ve çökmeler bir tarafa, her gece, uykuyu, korkunç bir ormanda seyrek bir av peşinde gezercesine arar ve yolunu öyle canavarlar keser ki, avını bir türlü bulamaz.

Camiin iç kapısından çıktı, iç avlu... Solda bir kaç basamakla inilen bodrumsu bir yer... İçerde mum yanıyor. Basamaklardan indi.

Müthiş!.. Burası tabutluk... Yan yana bir kaç tabutta da postallarını başlarının altına almış, uyuyan erler... Bunlar, onbaşı, çavuş cinsinden becerikliler, açıkgözlerdir ve hususî kamara imtiyaziyle tabutlara yerleşmişlerdir.

Ürperdi. Ne hissizlik!.. Her biri bilmem kaç ölünün yağını emmiş, kokusunu yutmuş tabutlara nasıl girilir ve uykunun rahatı nasıl orada aranır!

Elindeki değneği tabutlara indirip imtiyazlıları uyandırdı ve haykırdı:

— Haydi içeriye, camiin içine!.. Tabutlarda yatmayı içiniz nasıl götürüyor?..

Erler, ayak bileklerinden ilikli uzun donlarıyla kalktılar, oyunları bozulmuş insanların somurtuşu içinde, ellerinde öteberileri, cemaat tarafına geçtiler.

Arkalarından uzun uzun baktı. Bir er, uzakta, minberin yanı başında, rahleye eğilmiş, çok hafif ışığa rağmen Kur'ân okuyor.

Hiç ses çıkarmadı. Elinde değneği, cami bahçesinin alçak duvarına, musalla taşı karşısına çöktü.

«Ölmeden ölünüz!»

Yoksa şu tabuttakiler miydi ölmeden ölenler?. Ne münasebet, diye geçirdi içinden; onlar ölü doğanlar, yaşamadan ölenler... Ölüm... Ondan büyük (problem) tanımıyor... Batı edebiyatının cins kafaları içinde (Şekspir), (Paskal), (Tolstoy), (Moris Materling) gibilerin, bu karanlık kuyuya, yukarıda, güneş gören yerdeki çıkrığa bağlı bir kovayla inip epey derinlere daldıklarını görüyor ama boşuna zahmet... Bunlar, belli başlı bir derinlikte, çıkrıktakilere imdat işareti verip kendilerini yukarıya çektirmekten başka bir şey yapamıyorlar... Hep akılla gidiyorlar. Akıl, kendi kendisini patlatmaktan başka hangi güce sahiptir ki?..

Onca, ölüme ait hiçbir söz, mezarlık kapılarında gördüğü şu ihtar kadar manâlı olamaz:

«Bütün nefsler ölümü tadacaktır!»

Bir gün solculuk çılgını Mine, ona sormuştu:

— Söylesene kuzum, senin yaşamak dediğin nedir.?

Biliyordu ki, o kafada olanlara göre hayat: yatmak, kalkmak, yemek, içmek, görmek, tutmak, koklamak, çiftleşmek, pençeleşmek melekeleri gibi zorlamaya yanaşmaz,

ötesini kabul etmez içgüdüler toplamından ibarettir. Fikir diye bildikleri tek şey de, biricik hakikat fert hakkını cemiyet isimli yalana kaptırmaktan ibaret... Hâlbuki ölen, fert ve tek gerçek fertte... Yoksa ferdin binbir aynadaki hayaline nasıl vücut tanınabilir? Asıl ölene hakkını veriniz!

Mine'ye şöyle demişti:

— Yaşamanın mânasını mı soruyorsun?.. Sana göre bir cevap vereyim: Her işte ölümü unutmak faaliyetinden başka bir şey değil... Evet, size göre yaşamak bu!..

— Demek bir başka yaşamak da var?..

— Bir şey ki, bir şeyin olmamasiyle vardır, o şey gerçekten var mıdır?

— Sen kafa çelmelemekten başka hüneri olmayan bir (paradoks) ustasısın! O kokmuş beynini ne zaman tazeleyeceksin?.. Git de bu fikirlerle Belmâ hanımefendiyi avlamaya bak!..

Ve kafasına yine bir tabak yemişti. Böyle yaşamak... Sonrası?.. Sonrası, içinde «sonrası?» sualine bile yer olmayan bir tükeniş, bitiş, siliniş... İplik gerilince üstündeki büklümün uçup gitmesi, yok olması... Yok da ne demek?.. O bir «var» olmak gerek... Tam yokta yok da yoktur. Öyleyse «yok» bir «var»ın var ettiği var... Bir «var» ki, yalnız o var, gerisi yok, yok da yok... Yok da o «var»ın icadı...

Gecenin bu saatinde, karşısında cami, önünde musalla taşı, yine eski nöbeti tutuyor. Öyle bir nöbet ki, hiçbir termometre, ateşini ölçemez ve hiçbir göz onun madde üstündeki kıvrımlarını tesbit edemez. Naci, her defasında aklı tükeniş noktasına sıçratan bu fikirlere «akrebin kıskacı» ismini vermiştir.

Akrebin kıskacı, bu fikirleri kovayım derken, gözünün önüne yine öbürünün hayali çöktü.

— Ya ölürse o?.. Ne yaparım?..

Bu vehim onu yaktı. Kalktı, yürüdü, gitti, geldi, çeşmede yüzüne su serpti, meydan yerindeki motorlu vasıtaların ve ağırlıkların nöbetçi erlerini gözden geçirdi, köpek seslerini dinledi, tekrar camiye döndü, erlerin horultularına karışık gecenin nabzını saydı.

Ufuklarda ilk beyazlık... Caminin dış avlusunda birdenbire yırtıcı düdük sesleri... Erler uyanıyor; şadırvana doğru geliyorlar. Emir:

— Herkes kıtasının başına!.. Cami boşaltılacak!

Müezzin, Naci'yi selâmlayıp içeriye daldı. Hüsmen Ağa geliyor. Naci'yi iki eliyle tutup kucaklayıcı bir hareket yaptı:

— Yazık, size evimde rahat bir gece geçirtemedim.

— Ziyanı yok... En büyük rahat, rahatsızlığa alışmaktır.

— Gidiyorsunuz!.. Yine gelir misiniz?..

Naci etrafına bakındı. Sanki Hatçe orada olabilirmiş gibi...

Boğaz'da yalı deyince hatıra Belmâ Hanımefendininki gelir. Abdülaziz devrinden... Bilmem ne paşanın torunu Belmâ Hanımefendi bu yalıyı, üstü gümüş telkâri çizgiler ve yakut, zümrüt renkleriyle süslü bir Avrupa pastası haline getirmeyi bilmiştir. Babası sefir, peşinden kocası da sefir... Ama ayrılmışlar... Hayatı Avrupalarda geçmiş... Şimdi de yaz boyunca kalmak üzere İstanbul'da, yalısında... Etrafında, ecnebi diplomatlardan, büyük tanınmış şairlerden, romancılardan, politikacılardan, iş adamlarından bir halka... Naci'den 10—12 yaş kadar büyük... Kırkına doğru...

Olanca çilesi, sabahtan öbür günün sabahına kadar genç ve güzel görünmenin (prosede) dedikleri tertipleri, reçeteleri üzerinde çabalamak... Üçe taksimli 24 saatin iki bölümünde, tek başına, güzel görünme ve çekicilik kazanma laboratuarına kapanırken, bir bölümünde de vitrine çıkar, elâleme görünür. Belmâ Hanımefendi, bir işçinin saat çalışmak mecburiyetine, tersinden mukabil olarak günde 8 saat yaşar. Geriye kalan 18 saatin verimi, işte o 8 saat içindir.

(Oskar Vayld)ın (Leydi Sfenks) isimli hikâyesinde, esrarlı görünmek için arada bir sosyeteden kaçıp Londra'nın ücra bir köşesinde tuttuğu odaya çekilen kadına benzetemezsiniz onu... Oradaki (Leydi) basit bir kalpazandır; kendisini hayallerde büyütmeye bakar. Belmâ Hanımefendi ise suniliğini tabiiliğe erdirici bir maharetle kendi kendisini imal ve sergileme gayretinde... Ve doğrusu iyi sergiler.

Öğle yemeğinden sonra iki saat kadar uyur. Maksadı, o saate kadar yaşadığı basit hayat şartlarının tortusunu üzerinden atmak, küfünü silmek ve geç vakitlere kadar sürecek (estetik) hayata geçmektir. Naci ile alâkası ne?.. Ne mi? Onu iflâsa götürmüş olması... İşte Naci'nin «Ölürse ne yaparım?» diye düşündüğü büyücü kadın Belmâ Hanımefendi...

O kadınlar arasında «bir»... Hiç «öbürü» diye anılabilir mi? Naci, bütün sahteliklerinin farkında olduğu, hile tertiplerini tek tek heceleyebildiği halde ona tutulmuştur.

Bir sanat sergisinde Ressam Âbid, onu Belmâ Hanımefendiye şöyle takdim etmişti:

— Size genç ve hummalı neslin henüz eserini vermemiş, fakat en istidatlı örneğini tanıtayım... Üniversitede felsefe asistanı... Yakında doçent olacak...

Ve (Marksist) bir şiveyle Belmâ Hanımefendiyi de şöyle çerçevelemişti:

— Salonlarında eski ile yeniye çöpçatanlık eden, (avan gard) sanatın koruyucusu, eskinin son yenisi...

Hemen bütün solcuların illeti, bu ezberleme, bu basmakalıp girişteki bayağılığı sezmişti Belmâ Hanım:

— Devam edin, devam edin! Cümlenizi bitirin!..

— Eğer güzellik kapital olsaydı, eziciliği önünde hepimizin teslim olmayı kabul edeceğimiz prenses zarafet...

Naci, bu tekerlemeyi alkışlamadan duramamış, Belmâ Hanımefendi de maskeli bir istihza ile gülümsemişti. Yenilik adına bütün nisbetlerin mafsallarını koparan, gözleri küpe diye kulaklara takan, elleri yerine topuklarıyla şakak kemiklerini kavrayan resimler önünden geçit resmi yapmışlar, çay masasına yanaşmışlardı.

Belmâ Hanımefendinin gözleri hep Naci'nin üzerinde:

— Konuşmuyorsunuz?

— Arada bir tutulurum; kelimelere güvenim kalmaz.

— Ne güzel!.. Âbid Bey henüz eserinizi vermediğinizi söyledi, ne zaman vereceksiniz?

— Şimdilik bir not defterinden başka sermayem yok... Bulduğumu sanmaktan ziyade, umduğumu aramaktayım...

— Türk edebiyatında gelmiş ve gelenler üzerinde tercih ettiğiniz var mı?..

— Olsaydı bulmuş olurdum.

O anda Âbid'in uzandığı çay fincanını alan Belmâ Hanımefendi ikisine birden duyurmuştu:

— Âbid Bey, arkadaşınız çok enteresan.. Bu günlerde sizi beraberce yalıya beklerim. Telefon numarasını biliyorsunuz, değil mi?

— Nasıl unuturum Hanımefendi?.. Unutmamanın formülünü veren siz değil misiniz? Semt numarası, önünde 4 sıfır, iki eksik... Meselâ 99, 99, 98 yerine 100 binden iki eksik...

Naci bu formülcülük gayretine o günden dikkat etmişti.

Belmâ Hanımefendinin, farkında değilmiş gibi davrandığı, fakat solcu estetik ölçüsünün aksine, bu farkında olmayışı usta bir kıvam içinde idare ettiği ve gözlerin içine sokmayı bildiği en güzel yeri ayaklarıdır.

«Buseden pabuç giydirdim o nermîn payına» mısraının sahibi Yahya Kemâl, herhalde bu ayakları rüyasında görmüş olmalı... İnce, uzun, ahenkli, tırnakları hafif pedikürlü güvercin ayaklar, insana, Belmâ Hanımefendiyi cinlerin doğurduğu hissini verebilir. Gerisi ayaklarını yalanlamayan bir yapı... Fakat en çarpıcı, en vurucu tarafı, bütün uzuvlarını gayet soğukkanlı, ağır başlı bir dişilik heybeti içinde idare edici edaları... En sert küstahlık ve hâkimiyet tavrı altında o kadar narin ve hafiftir ki, Şair Fuzûli'nin visale ermek için dilediği zaifliği vaadedebilir.

«Öyle zaif ki! Tenimi firkatinde kim
Vaslına mümkün ola götürmek sabâ benî»

Soyundan geldiği asabi cümle farikasından ötürü daima baş ağrısı çeker. Üzülmesinde, sevinmesinde, içinin her burkuluşunda, kendisini, ruhunu her kaptırışında... Daha doğrusu kaptırışında değil de kaptırır gibi oluşunda... Çünkü o kendisini asla kaptırmaz, kaptırır gibi olunca da hemen toparlanır ve siperine sığınır.

O, saadetini erkeğine mahkûm olmak yerine hâkim olmakta bulmuş kadın tipinin son modeli... Ve hayat onun için bu hâkimiyet sultasının zafer takları ve şehrâyinler meydanı...

Naci bu kadınla karşılaşır karşılaşmaz gözlerinde okuduğu «bana gel!» cazibesine kapıldı ve kendisince dünya çapında bir mücadeleyi kabul etti. Bakalım kim kime ve ne ölçüde hâkim olacak?.. Hâkimiyet asıl Naci'nin idealidir.

Dünyada harplerin en incesi, en grifti, strateji ve taktikte büyük kurmay dehâsına en muhtaç olanı, kadınla erkek arasındaki gizli savaş... Bu savaşın şuurunu Naci'ye aşılayan da Belmâ Hanımefendi... Kadın bir ufuk gibi kaçmayı, yaklaşıldıkça uzaklaşmayı, ama adım başında vaadetmeyi, derken vaadini geri almayı, peşinden tekrar caymış görünmeyi bilen, erkek de civa damlası misali parmaklarından kaçıcı bu yaratığı bayıltıp durdurmayı ve parmağına yapıştırmayı becerebilen...

Hep bu kanunların çilesi altında geçen bütün bir mevsim... Henüz galip ve mağlûp belirsiz... Ama Naci için için, iflâsa gittiği kanaatinde...

Naci kafasıyla özlediği, fakat ruhuyla her defa alt üst ettiği kurmay ölçülerini boyuna imdadına çağırıyor. Ama hiçbir zaman neticesini alamıyor.

Başını elleri arasına almış, karşılıklı kıymetleri şöyle sıralıyor:

Gençlik... Kuvvet kendisinde... Servet... Onda...

Zekâ... Güya kendisinde... Seziş... Onda...

Nefs hâkimiyeti... Yalnız onda...

Gizleme sanatı... Sadece onda...

Her noktadan hücum ve taarruz gücü... Kendisinde diyelim...

Açıkları yakalamak ve zaafları sömürmek hüneri: Mutlaka onda... Kültür ve dünya görüşü... Kendisinde olmuş, ne çıkar?

Her şeyi ayaklarının altına serdiği içgüdü tavrı... Onda, onda, hep onda...

Bilançonun ana kıymet hükmü şudur: Naci hezimette, Belmâ ise muzaffer... O, Naci'yi kendi kendisiyle ihtilâfa sokmayı ve ikiye bölmeyi ve bir parçasını öbürüne yedirmeyi başaran kadın...

Olanca (risk), kendini varış, hedef gösteriş, yara alış, yani gerçekte kuvvet ve ulviyet Naci'de...

Belmâ'ya kala kala, onun da haberli olmadığı son derece sanatlı bir süfliyet ve âcizlerin âciziyken güçlülerin güçlüsü halinde bir sömürme melekesi kalıyor. Nasıl da belli şeytanın kızı olduğu...

Naci'nin Mine'ye (paradoks) hissini verici konuşmaları, Belmâ'ya yüzlerce merkebin sütüyle doldurulmuş bir havuzda banyo yapan Kleopatra zevkini tattırmaktadır. Zavallı Naci, hiçbir madde zoruyla zaptedilmez bu kadını, kafasından, ruhundan fethetme gayreti içindedir ve pekâlâ farketmektedir ki, çabaları boşuna... Dişilikten hiçbir pay sahibi olmadığı için metoduna samimiyetsizlik sokamayan, tam erkekliğini de kendisini dizginlemekle gösteremeyen

Naci, Belmâ ile oynadığı satrançta, onun bütün piyonlarını son çizgide vezir olmaktan alıkoyamamakta, kendisi de yine kendi gözünde, bir köşeye sıkıştırılmış, mat olma vaziyetine getirilmiş bulunmakta...

Satrançtaki bütün «beynel»ler ve «açmaz»lar Belmâ'nın elinde; şairce «gambi'ler ve kombinezonlar peşinde koşup da müdafaaya hiçbir değer vermemek ve boyuna taş kaybetmek zaafı da Naci'de... O yalnız kafasına güveniyor, Belmâ'yı kafasından kuşatmaya çabalıyor, fakat süsten ibaret hayranlıktan başka bir şey devşiremiyor. Yani Belmâ'yı, ayaklarının altında, tepe tepe arşınlayabileceği nakışlı bir halıya çeviremiyor. Asıl Belmâ'nın gayreti, Naci'yi böyle bir halıya çevirmek... Başbaşa konuşmalarında, Belmâ, baş ağrısına karışık öyle haller geçirmektedir ki, gören onu fiziğini istilâ edici bir vecd içinde sanabilir. Hâlbuki hücumlar hep (metafizik) yoldan gelmekte ve bu yoldan gidildikçe fizik boğulma sıkıntısına düşmekte ve sahneden kaçmaktadır. Bu ne garip açmaz!

Bir gün yalının bahçe kapısına kadar onu uğurlayan Belmâ'nın şu sözünü nasıl unutabilir:

— Mademki bir hafta sonra gelebileceksiniz; bana gider ayak öyle bir şey söyleyin ki, onunla bir hafta yaşayabileyim...

— Ya ben bu bir haftayı nasıl yaşayabileceğim; düşünüyor musunuz?

Ressam Âbid'in solcu bohemlerle dolu atölyesi olsun, Hüsmen Ağa'nın konağı olsun, Mine olsun, Hatçe olsun; Naci, kâfurudan yontulma, ince uzun büyücü parmaklarla çizilmiş bir yuvarlak içinde, her şeye ve herkese alâkasızdır; ve kesilmek bilmez bir kulak çınlaması halinde, nereye gitse ve ne söylese Belmâ'yı beraberinde taşımaktadır. Ve işte mahut köye, ruhunda kemikleşen bu musallat fikirle gitmiştir.

Köyden döner dönmez atölyeye koştu. Mine bu atölyenin, duvara çizilmiş bir dekor motifi gibi sökülmez ve yerinden kımıldatılmaz arması...

Evvelâ (konfor)lu bir yatak bulmak için tabutta yatanları, sonra zaafran, tarçın renkli ve lezzetli Hatçe'yi anlattı. Anlatışa bayıldılar.

Mine fırsatı kaçırmadı:

— Ya (Dülsine) ne oluyor?

(Dülsine) Don Kişot'un sevgilisi ve Mine'nin Belmâ'ya yakıştırdığı isim...

— Ben Don Kişot olmaktan çıkmadıkça (Dülsine) kalbimden çıkmaz.

— Hayret ediyorum; sen hem kendini görebiliyor, hem de gördüğünden dönemiyorsun!..

— Sen benim yarı kadarım olsan da arada bir kendini görebilsen daha ne istersin!..

— Ne var bu kadında kuzum?

— Kendini damla damla vermeyi bilmek ve testiyi asla boşaltmamak sanatı...

— Boş ver! Benim anladığım yemek, tepsiyle önüme konulanıdır.

— İşte ruhcu ve maddeci farkı!..

Mine dişi bir kaplan gibi atıldı:

— Sana yalvarırım, yine felsefe kuyuları açmaya çalışma!.. Vaz geç şu izah etme, tarif etme hastalığından!.. Hani bazen çok renkli ve hareketli konuşmaların olmasa, sen, her görüldüğün yerde suratına kapıların kapatılacağı sıkıcı adam olursun!

Âbid sırıttı: (O izah etmeden duramaz. Sen de Abid, Mine'yi tekrarlamadan duramazsın...)

— Benim izah hastalığım, (doğru, ben bir izah hastasıyım!) izah edilemezlerin izahını aşamaz. Sizinkiyse, her şeyi izah etmiş sanmanın kof diyalektiği ve başıboş ruh haleti...

Mine yine atıldı:

— Hâlâ izah, be!.. Bırakın bu safsataları!.. Sen, Naci, izahla Belmâ'dan ne koparabildin, söyler misin?..

— Kafasını kopardım!

— Hayır, kafanı kaptırdın!

— Doğru söylüyorsun Mine!.. Senin ağzından, bir yanlışın ağzından doğruyu dinlemek ne acıklı!..

Mine, babayani bir tavırla tek ayağını altına alarak oturduğu divanda arkasına doğru eğildi:

— Sen bırak kendilerini damla damla verenleri de testiyi dopdolu sunanlara bak!..

Ressam Abid bu sözden bir şey sezmiş olmalı ki, usulca oradan çıkıp kayboldu.

***

Belmâ Hanımefendinin yalısında bir parti... Ressam Abid ve Mine de davetlilerden.., Büyük şair, meşhur romancı, ünlü profesör, kurt politikacı vesaire... Divanhaneye benzer büyük salonda kadınlı, erkekli gruplar... Naci, yapışık bir tavırla Belmâ'nın yanında... Etraflarında, Mine, Abid ve çeneleri düşmüş, Naci'yi dinleyen bir kaç toy delikanlı ve kız...

— Ne uydurma bir dünyada yaşıyoruz! Şu ileride gördüğünüz ünlü profesör benim kürsü şefimdir ve tek formalık orijinal eseri yoktur. Şuradan buradan, hem de yanlışlariyle beraber aktarır, aktardığı kitapların «düzeltme» sahifelerine bakmak zahmetine bile katlanmaz. Böyleyken mevcutların en iyisi olmak sıfatını kaybetmez.

Profesöre dönen başlar ve gülümsemeler...

— Ya elindeki viski bardağını hususi bir zerafet edasıyla tutmaya çalışan meşhur romancı?.. Romanın nereden başlayıp nereye gittiğine dair bir fikri, içinde mesele, beyin sancısı, ruh hafakanı çöreklenen tek satırı var mıdır? Genç kızları ve kenar mahalleli Pembe hanımları ağlatsın, yeter!.. Büyük şairi görüyor musunuz?.. Bakın, pastasını nasıl şapırdata şapırdata yutuyor! O gerçekten usta bir kartpostalcıdır. Yediği pastadaki gibi, krema, has buğdaylı gıda yerine krema imal eder. Bağlı olduğu maziyi de yalnız bu tarafiyle anlar. Devam edeyim mi?

Belmâ mırıldandı:

— Siz benim dekorumu kötülüyorsunuz, Naci Bey; siz de bu dekordansınız! Başkalarını düşürmekle yükselemezsiniz!

Mine, tam yerini bulmuş, fırsatı kaçırır mı hiç:

— Devam etsin Hanımefendi; bakın, daha ne renkli karakterler var salonda...

Naci duramaz; o, yaşadığı dünyada her şeyin tahripçisidir:

— Evet, kurt politikacı!.. Fransız sefiriyle konuşurken yüzünün cephesiyle değil de, profiliyle konuşuyor. Cepheden yüzü görünmeyen, yalnız iki profil taşıyan bu tip, profilinin biri gülerken öbürüyle ağlar. Demin bir sırdaşına şöyle fısıldadığını işittim: «Eğer listenin başında gösterilmeyecek olursam yeni bir parti kuracağım!» O, pansiyon odaları şeklinde vicdan kiralayıcısıdır.

Mine mesut:

— Burjuvaların dünyasını ne güzel çiziyorsun!..

— Ama, dedi Naci; onların dünyası çıkartma kâğıdıysa sizinki de sinek kâğıdı...

Belmâ'nın sesi acı:

— Bu dünyanın içinde bir de beni tarif etseniz, Naci Bey!..

Belmâ'ya döndü; hissiliğini alaycı bir hürmetle peçelemek gayretinde bir tavır takındı:

— Siz mi? Siz belâ kadar güzelliğinizle bütün belâları unutturabilirsiniz!..

— Beğenmedim, Naci Bey, espriniz bazen pek yavan kaçıyor, zoraki oluyor âdeta... Allaha ısmarladık!

Ve Mine kahkahayı basarken, Belmâ, kuş gibi uçarak ilerideki bir gruba katıldı.

Mine durur mu:

— (Dülsine)yi apıştırmak için harcadığın bütün emekler ters netice verdi, yeniksin Naci Bey!..

— Ben her zaman yeniğim!.

Mine'yi kahreden ve nefretle karışık Naci'ye bağlayan da onun bu tarafı, okunu başkalarına atarken ona bir kavis vermeyi, kendi ciğerine çevirmeyi bilen (mistik) mizacı... Ve bu arada, hiçbir kadının affetmeyeceği şekilde Mine'yi görmeyişi, ona şeffaf bir cisim gibi bakışı... Mine onun nazarında yalnız arkasındaki manzarayı gösteren bir cam...

Belmâ, ileride, tek gözlüklü, genç Fransız diplomatıyle konuşmakta ve diplomat lâf ettikçe gevrek kahkahalar atmaktadır.

Diplomatın koluna girdi; şahane merdivenlerden yukarı kata çıkmaya başladılar. Bu hareketi yaparken gözlerini kendisine mıhlayan Naci'ye bir nazar atmayacak kadar usta Belmâ Hanımefendi, arkasındaki mahkûm âşıktan ve kuvvetinden emin...

Ne yapsın Naci; arkalarından gitsin mi, gitmesin mi?. O da karşılık diye Mine ve yanındaki toy kızlarla cümbüşe

mi koyulsun?.. Öyle bir tenezzülsüzlük duygusu içindedir ki, bütün mecali kesiktir.

Ressam Âbid:

— Ne muhteşem yalı, diye söylendi; biz iktidara gelirsek bu yalıyı çocuk sarayı yaparız.

— Yani piçhâne!.. Şimdiden piçhâne yahu!..

Dedi Naci ve büyük giriş kapısına doğru yürüdü. Sağlık müzeleri... Balmumundan (mask)lar şeklinde karhalı, çıbanlı, urlu, cerahatli suratların sergilendiği yerler... Patlıyasıya şiş dudaklar, gömülesiye çukura kaçmış gözler...

Böyle bir müzenin iki tarafı felâket tablolariyle dolu koridorunda geçiyor hayatı... Bir baştan bir başa karikatür... Tabii karikatür değil, dehşet karikatürleri, cehennem resimleri... Zoraki nisbet bozma ve mantık yıkma marifetinden ibaret modern resmin hiçbir örneği; şu, aralarında yaşadığımız, ciddi ve tabii ifadeli insanlar derecesinde acıklı bir gülünçlük heykelleştiremez. Gülüncüz, gülünç! Hem gülünç olurken, hem de başkasını gülünç bulurken...

Naci kendini tüm gülünç buluyor... Bir sözün veya bir hareketin zafer ânında gülünçlüğünü sezemiyor da, iş bir hezimete, kırıklığa döndü mü, bütün yaptıkları ve ettikleri, karşısına bir karikatür albümü halinde dikiliyor.

Kuvvetli kadının ikiye böldüğü ve kendi kendisiyle ihtilâfa düşürdüğü erkek böyle mi olur?.. Öyleyse, Naci de zekâsının incili ve sırmalı, göz kamaştırıcı kaftanı içinde, setresinin altına kâğıttan kuyruk takılmış bir budala... Asıl gülünç, o...

Belmâ'yı fethetme yolunda başvurduğu her tedbir gülünç... Traştan sonra başını çapraz aynalarda cepheden, yandan ve enseden inceleyişi, rengini ve şeklini pek beğendiği ağzının konuşurken nasıl hareket ettiğini muayene edişi, saçlarını perçemleyişi, yüz çizgilerini görmeye

çabalayışı hep gülünç... Sade gülünç mü?.. Sefilleri de var... Bir davette, salonda kimse yokken iskarpinlerini pantolonunun baldır kısmına sürterek parlatmakta ve burnunu karıştırmakta mahzur görmeyen bir insan, kendi kendine sefil görünmeye başlayınca ıstırabı nice olur?., İğreniyor kendi kendinden... O bir fatih değil, (Don Kişottur; Belmâ da Mine'nin buluşuyla (Dülsine)...

O bir idrak muzafferidir, fakat madde ve harekette felçli... Yeni nesillerin «içgüdü» diye isimlendirerek sığır gütme seviyesine indirdikleri bedava «insiyak'lar, onda her defa düşünülüp de bulunması gereken bir şuur... Herkesin kolayı, onun zorudur ve onu bu hale getiren şüphesiz Belmâ... Ama kendi kuvvetiyle değil, onu ona çarptıran Naci'nin kuvvetiyle... Onun gücünü kullanarak...

Bu kadın, Naci'nin erkekliğini bile kilitlemiştir. Kendisini o kadar istetmiştir ki, verilemez ve alınamaz hâle getirmiştir.

Belmâ'nın partisinden doğru evine kaçtı. İhtiyar annesiyle yine Boğaz tarafında oturduğu ahşap köşke... Uzaktan ezan sesi geliyor. Ama o da tabii değil... Hoparlörden... Hatta teypten verilip verilmediği şüpheli... Sabah olurken Allah'ı hatırlamanın saatinde bu mu davet ediciden beklenen ses?..

Sokak kapısının merdivenlerinden ayak uçlarına basarak çıktı. Onu anahtar deliğinden bir gözleyen mi var?.. Eşiğe basmasıyla sokak kapısının açılması bir oldu. Annesi... Sabah namazına kalkmış ve bir anne dehâsiyle oğlunun eşiğe ayak bastığını sezmiştir.

Düşündü: — Samimilik yalnız annede...

— Nasılsın oğlum?

— İyiyim Anne!..

— Yatmadan biraz kahvaltı etmek istemez misin?..

— Hayır anne, iyi geceler!.

— İyi günler diyecektin!..

Ve kır saçlı, sütbeyaz örtüsünün altında, gözleri bir çift şefkat ve merhamet kandili, nur yüzlü anneye bir göz bile atmadan merdivene doğru koştu, kendisini bir kat yukarıdaki odasına attı. Yatağına kapandı ve sarsıla sarsıla ağlamaya başladı.

Ağlamak, pek bildiği ve sık sık denediği bir şey değil... Gözyaşı onun ruh kuyusunun derinlerinde ve yukarı çekilmesi çok zor... Hele bazılarının musluk açarcasına, olur olmaz, salıverdiği yaşlar onca çirkin... Onca her şey, herkesin ağladığı vaziyetlerde fikir dehşetinden ibarettir; dehşetse dondurur, ağlatmaz.

Fakat bir yeri, bir yüksekliği var ki gözyaşının, orada fikir utanır, barınamaz ve dipsiz kuyunun suyu bu defa gökten yere çevrilmiş bir sürahi gibi kalbe dolar.

Ah çorak kafa ve yağmurlu gönül... Naci bu fikirlerin hiç birine cevap verebilecek takatte değil... Katıla katıla, yorganı ısıra ısıra ağlıyor. Son hezimeti müthiş...

Yaz aylarının ortasında, askerliğini bitireli bir ay, Belma ile tanıştığı zamandan beri de altı ay geçmiş, madde hesaplarına göre 70 kilodan, 50'ye inik ve göz kenarları çizgilerle didik didik... Hali bu...

Bu ağlayış bütün bir mevsim su görmemiş, üstü çatlaklı, böcek ölüleri ve kavruk otlarla kaplı bir toprağa gök gürültüleriyle karışık bir yağmur düşmesidir ve belki de şifanın ta kendisi...

Ağladı, ağladı; ağladıkça ağlaması kamçılandı, sonra birdenbire katılıp kaldı. Ayağa kalktı, aynaya geçti, kanlı gözlerine ve dağınık saçlarına aldırmaksızın kapıya koştu.

Açtı. Aaa!.. Annesi!..

— Beni kapıdan mı gözlüyordun, anne?

— Gidişini beğenmiyorum oğlum, kendine dikkat et!

Annenin dehşetle açılmış gözleri önünde merdivenleri ikişer ikişer atladı, sokağa fırladı. Arkasından küt diye çarptığı kapının sesi... Bu sesi yalnız anne duydu.

Sokaklarda insanlar nasıl da sakin sakin gelip geçiyor, işlerinin başında nasıl da dönüp dolaşabiliyor? Hayret etti. Üstüne korsan bayrağı vâri bir iskelet kafası çizilmiş ve kafanın tepesine «ölüm tehlikesi» yazılmış, elektrik merkezine benzer demirden bir kulübecik gördü. Yazıyı kendisine yordu ve elini kaptırdığı cereyandan içinde bir ürperti duydu.

Belmâ'nın yalısında arka bahçe... Düğmeye bastı. Uzaklarda, derinlerde bir zil sesi... Kapıyı bahçıvan açtı ve onu giriş kapısında beyaz ceketli emektar uşak karşıladı:

— Hanımefendi istirahatteler, Naci Bey; biz de alt katta, gecenin dağınıklığını topluyoruz, isterseniz haber verelim...

— Hayır! Dedi Naci ve sıçrayarak alkol ve ekşi yemek kokan divanhânemsi salondan yukarıya atıldı.

Belmâ'nın yatak odası kapısını sert sert vurdu.

— Kimdir o?..

— Benim, Belmâ... Lütfen dışarı kadar zahmet et! Tek dakika...

Belmâ sırtında bir sabahlık, tabii zamanlardakilerden daha örtülü, kaşları çatık ve yüzü beklenmedik bu baskının nefretiyle mühürlü, bir koltuğa çökmüş... Güzelim ayaklarını açıkta tutacak şuurdan bile uzak... Karşısında ve ayakta, hayatında rastlamadığı ve rastlayacağını sanmadığı garip şekilde gözükara bir adam... Bu adam taarruz ederken bile kendi öz ciğerini yerinden söküp kum torbası gibi hasmının suratına atıveriyor. Ne acayip mahlûk!..

Belmâ, yüzünde yangın, kendisini süzen Naci'ye söz hakkı tanıdı. Naci sözünü söyledi:

— Niçin geldim, biliyor musun?.. Sana bir cani, bir katil olduğunu haykırmak için... En aziz mânaların kaatili... Beni bana öldürttün!

Belmâ, ok yemiş gibi irkildi. Öyle zerafetli ve güzeldi ki bu irkiliş, Naci, oku kendi yemiş gibi oldu. Bir an içinde, ilk defa «sen» diye hitap edebildiği Belmâ'nın ayaklarına kapanmak mı, yoksa onu tekmelemek mi gerektiği üzerinde şaşa kaldı.

Belmâ'nın suratında patlayan bir tokat. — Allaha ısmarladık! Diyebildi yalnız ve uçtu, gitti.

Eve döndüğü zaman, bir şey aramak için açtığı bavulunda tabancasını göremedi. Kendi kendisine:

— Annem kaldırmış olacak, dedi; zavallı anne!..

Anne, bir hayalet gibi vakarlı, yavaş adımlarla odaya girdi ve oğlunun yatağına ilişti. Dim dik...

— Tabancamı sen mi kaldırdın anne?

— Ben kaldırdım!

— Niçin kendimi öldürmeyeyim diye mi?

Anne gayet iradeli:

— İşi, artık benim el atmamı gerektirecek hale getirdin! Onun için...

— Bu kadar da mı kendime hâkim değilim?..

— Sana hâkim olan olmuş... Hatırlıyor musun beş yaşındaki bir halini... Evimize hırsız girmişti de sen korkundan kucağıma atılmış, dakikalarca titremiştin... İşte o yaştaki kadar bana muhtaç hale geldin!..

— Anne, sus, beni öldürebilirsin!..

— Asıl sen, iradeni kaptırdığın büyücü emredecek olsa bana kıyarsın!

— Etme, anne!..

Annenin gözleri dalar gibi oldu:

— Ama annelik bu, yine sana acımaktan başka bir şey elimden gelmez. Sana bir kaç kelimelik bir halk masalı anlatayım: Sevgilisi âşığından annesinin ciğerini istemiş: Git anneni öldür ve ciğerini bana getir!.. Çocuk bu işi yapmış... Elinde annesinin ciğeri, koşarken ayağı bir yere takılmış ve düşmüş... Ciğer haykırmış: Vah evlâdım, acıdı mı bir yerin?..

Naci gözlerine dolan sıcaklığı zaptedebilmek için dişlerini sıktı.

— Ama ben, diye devam etti anne; artık bu evin hayaleti olmaktan çıkacağım, oğlumu kurtarmak için ne lazımsa yapacağım!

— Ne yapabilirsin anne?.. Elinden ne gelebilir?.

— Bir annenin elinden ne gelmez ki?..

Naci, iki yaşındayken kocası ölen, yirmibeş yaşında dul kalan ve yirmibeş yıldır erkek yüzüne bakmayan ve bu köşkte sessiz bir hayalet gibi gezip dolaşan annesinin ne harikulade bir kadın olduğunu biliyordu: Varsa yoksa, oğlu... Bu köşkten başka nesi varsa, konak, mağaza, han, satmış oğlunu yetiştirmeye bakmıştı. Oldukça tahsilli, fakat hepsinin üstünde müthiş bir zekâ ve enerjisi vardı. Hatta Naci, bazen kendisini pek gururlandıran mücerret fikir ve hayâl kuvvetini annesinden aldığı kanaatindeydi.

— Peki, şu «elimden ne gelmez ki?» dediğine bir misâl versene!.. Yerini yurdunu o kadar ustaca öğrendiğin Belmâ Hanımefendiye gidip de «Oğlumdan uzaklaş mı diyeceksin!

— O kadar adileşemem; oğlumu da âdileştiremem. Seni evlendireceğim!.

Naci o haliyle bir kahkaha atmaktan geri kalmadı:

— Kiminle anne?.. Tanıdığın mı var?..

— Yine senin vasıtanla uzaktan tanıdığım biriyle... Şu, hikâyesini anlattığın köy dilberiyle....

Naci'nin acı kahkahaları üst üste:

— Ayol; o kızı ben sana sadece çekici bir tablo diye anlattım. Son derece nâdir renk ve çizgileriyle, garip dedesi ve tek başına çevirdiği şato vârî konağıyla bir tablo... Önünden geçip gittiğim ve ancak bir ân seyredebildiğim bir tablo...

— İşte sana uygun olan o! Gidip getireceğim onu...

Naci yalvarıyor:

— Anne, yapayım deme bunu!.. Ben hastayım!.. Kocakarı ilâcı bana sökmez. Bırak ben kendi kendimi kurtarayım!..

— Bana kocakarı mı diyorsun?

— Hayır! O kıza kocakarı ilâcı diyorum. Zaten Mısır çarşısı ilâçlarının rengi ve lezzeti tütüyor üzerinden...

— Öyleyse bir eczahaneye git de, insanı bir daha kalkmamacasına yatağa serecek bir uyku ilâcı al kendine!..

Anne odadan çıktı. O da elbisesiyle uzandı yatağına... Uyku!.. Neredesin? Bayılmaya, içinde «yok»un bile yok olduğu bir yokluğa muhtaç... İrade heykeli annesinden aldığı tesir, ona, kendisini solcu bohemlerin hayvani içgüdüler deryasına atmayı ilham etti. Artık ne kitap, ne fikir, ne de eseri diye düşündüğü ve yarısına geldiği doçentlik tezi üzerinde çalışma... Belmâ o eserin sahifelerini çoktan rafa kaldırtmıştır.

Belmâ'nın bir sürü sıfırdan 2 eksik telefonuna kaç kere uzanan elini geri çekmeyi bildi. Kıyamete kadar yaşasalar onun tarafından aranmayacağını da biliyordu.

Bakalım sabrı ne kadar sürecek?.. Kapandı gibi bir şey, Ressam Âbid'in atölyesine... Annesine uğrayışı, yatılı mektep talebesinin haftada bir evciliğinden farksız...

Ressam Âbid'in kadınlı erkekli çevresiyle artık çarpışmıyor, onlara çatmıyor, her türlü ayrılık ve aykırılık içinde yaşayışlarına uymaya çalışıyor, onlara alaycı bir eda ile zaaflarını açmaktan ve alaylarına katlanmaktan da geri kalmıyor... Kendi kendine cezası, bu...

Bitip tükenmek bilmez bir (Dülsine) ve «zaafran sarısı kız» alayıdır sürmekte...

— Onları birbirlerine göstersene!..

— Ne münasebet!

— Hani korsan gemisine benzer yelkenli bir gemi kiralayıp bir parti vermeyi tasarlıyordun ya... Ver bu partiyi, hem Belmâ Hanımefendi ve çevresini, hem bizi, hem de baba kızı çağır!

— Deli misin Mine?.. Adam hiç de kızını alıp ayak atar mı böyle bir partiye?..

Doğruydu; Belmâ'ya kapılışının ilk demlerinde onu apıştırmak için şöyle bir hayâl kurmuştu:

Haliç taraflarında iskeletleşmiş kocaman bir gemi bulacak, geminin 40—50 kişiyi rahat alabilecek güvertesini ve direklerini türlü panolar ve bayrak şeklinde resimlerle süsleyecek, renk renk kâğıt fenerlerle donatacak, içinde (deboş) dedikleri bütün bir «vur patlasın, çal oynasın!» âlem tertipleyecek, binbir gece masallarına taş çıkartıcı numaralar yaptıracak, bazı klâsik piyeslerden seçilmiş parçaları ve karakter örneklerini en alaycı üslûplarla canlandırtacak, hissilikleri gülünçleştirecek, gülünçlükleri hissileştirecek ve daha nice buluşlar sayesinde Belmâ ve çevresini apıştıracaktı. Bütün bu gösterişlerin mihrakında da kendi «ben»ini, şeytanî dehâsını heykelleştirecek...

Ama, Belmâ'ya doğru yokuş aşağı başlayan yol, yokuş yukarıya dönünce bütün hesaplar altüst olmuş ve bütün komiklikler trajediye çevrilmişti.

— Evet, Mine, dedi; geçti o mevsim, şimdi kendimi koruyabilme durumundayım...

— Hiç göründüğün yok mu ona?

— Hiç!..

— Daha ne kadar sabredebilirsin?

— Bilmem...

— Herhalde yaktığı büyü buhurdanı karşısına geçmiş, seni bekliyordur!

Ressam Âbid, masasında ve her zamanki el desenlerine eğilmiş, dudaklarında devamlı tebessümü, karalamalar yapıyor ve Naci ile Mine'ye kulak vermekten geri kalmıyor. Eller... Türlü bükülüşler, büzülüşler, açılışlar, uzanışlarla insan ruhunun en zengin ifadecisi eller... Okşayan, tırmalayan, kavrayan, koyuveren, yalvaran, yumruklayan, dilenen, sadaka veren, bıçağa sarılan, duaya açılan eller...

Abid önündeki resmi Naci'ye çevirdi:

— Nasıl?

— Harika!.. Bütün ruhu parmaklarında...

— Yalvaran eller... Boğazlayamayınca yalvarmaya geçmiş eller...

— Benim ellerim...

— Yok canım!

— Bilek mafsallarından öteye ondörder boğuntuyla sayısız faaliyetlere ve bu faaliyetlerin iç edalarını şekillendirmeye memur eller... Onlardaki esrara her zaman dikkat ettim. Senin bu el tutkuna da âşığım...

— Ama ben böyle fikirlere bağlayarak yapmıyorum bu desenleri... İçimden geliyor, ondan...

— Biliyorum; senin sanatın, hasta kedilerin kırda buldukları şifalı otlar gibi bir içten geliş, eseri... Sen, sanatı üstünde düşünce tasası çeken bir mizaç taşımıyorsun! Solculuğun da böyle...

Mine, Âbid'in imdadına yetişti:

— Yine tutmasın izah hastalığın!.. Birbirimizin akıntısında güzel güzel giderken yine çatışmayalım... Belmâ'nın ellerini neye benzetiyorsun? Büyücü ellerine, değil mi?. Ya benim ellerim?..

— Seninkiler mi?.. Dişiliğini gizlerken açığa vuran hünsâ elleri...

Ressam Âbid, kıskıs gülüyor. O hep güler, ne söylense dinler ve hiç bir sözü ne doğrular, ne tersler... Kaplumbağa gibi başı dışarıdayken de kabuğunun içindedir. Kendisini belirttiği zamanlarda da asıl maksadı içinde kalarak kim ne tarafı gösterirse ona uymakta hususi bir ustalık gösterir. Ruhunu asla vermez. Arayana da buldurmaz. Herkesin syuna giderken, yer altında hususî bir akış yolu tutturduğu da inkâr edilemez.

— Âbid, sen düşünmeyi sevmezsim değil mi?

— Tanımam ki seveyim...

— Ölümden korkmaz mısın?.

— Düşünmem, ki korkayım...

— Çocukların oyuncaklarını kırıp bağırsaklarını dökmesi gibi şekilleri nisbet ve ahenklerinden ayıklaya ayıklaya ne aradığını izah edebilir misin?

— Aradığım yok ki izahım olsun...

— Ya?..

— Elim gittiği gibi gider. Ne düşünürüm, ne sorarım...

— Sizi, bitki insanlar sizi!.. Hayvan olmaya bile uzaksınız! Hayvanı bile taklit edemiyorsunuz! Maymun taklitçileri!..

Mine dayanamadı:

— Hani ya hırlaşmayacaktık?..

Âbid, Naci'yi müdafaa etti:

— Bu kadarı hırlaşma sayılmaz!

Zil sesi... Ellerinde sepetler, paketler, bir grup kafadar... Bir curcunadır başladı. Masayı hazırlayanlar, divanlara serilenler, bir koltuğa kızlı erkekli üç kişi oturanlar, durmadan lâf edenler...

Naci, bu manzarayı uzun uzun seyretti ve içinden düşündü:

— Bunlar nece konuşuyor? Mart kedileri bile dişilerine karşı bunlardan daha manalı sesler çıkarır. Vazgeçtik şu yeni dil denilen hırıltılar zurnasından, bu insan karalamalarının bu zurnayla çıkarabildikleri en basit düşünce ahenginden bile eser yok!.. Fikir adına (do) ve (re) seslerinden bile bir nisbet kuramıyor...

Kızlardan biri haykırdı.

— Konuşsanıza, Naci Bey! O güzel fikirlerinizi dinleyelim!

Cevap verdi:

— Sizin ye, yut, sık, iç, at, tut, kır, dök gibi tek heceli yalçın kavramlarınız karşısında fikir arka üstü düşüp bayılmaz da ne yapar?

— Bunlar Türkçe değil mi?

— Heyhat, Türkçe!..

Başka bir ses yükseldi:

— Dilini de inkâr ediyor adam!..

Bu ses Mine'nindir ve köşesinde, kadınsız yapayalnız oturan Naci'ye sokulmaktadır.

— Sen dili ne yapacaksın, Mine?.. Elektronik beyinle sevişip anlaşmak sana yetmez mi?..

Mine artık isyancı değil, anlaşmacıdır. Elektrik şerareleri fışkıran gözleriyle kadın şeklinde bir «bilgisayar» edasına bürülü, Naci'nin yanına çöktü. O, erkeği kilitlemenin değil, açmanın ustası...

***

Boğuluyor. Neye el atsa avunamıyor. Haftalar geçtiği halde Belmâ'dan en küçük bir işaret yok... Belmâ'nın çevresinden, o güne kadar hiç aramadığı ve uğramadığı bazı kimselere tesadüf vesileleri uyduruyor ama, hiçbirinde arandığına ve sorulduğuna dair bir alâmet bulamıyor.

Sonbahar gelmek üzere... Bir müddet sonra Belmâ belki Avrupa'ya gidecek, üniversite de açılacak...

Evine karşı vaziyeti düzgün... Annesiyle hiç ses etmeden cali bir ahenk içinde düşüp kalkıyor ve köşke gidiş gelişini intizamla sürdürüyor.

Gece... Ağustos böceklerinin her akşam biraz daha pest perdeden senfonik orkestralarını seslendirdiği gecelerden biri...

Büyük yemek masasının başında... Annesi biraz önce yukarıya çıkmış, yatsıyı beklemektedir, önünde bir (bloknot) ve tükenmez kalem... Tükenmeyen onun illetidir, kalem de ne demek?..

«Belmâ!. diye başladı yazmaya... Eyvah; derdini mektupla anlatacak hale mi düştü?.. İş bu kerteye geldi mi, esaret gerçekleşmiş demektir. Ve itiraf edilmiş... Varsın öyle olsun, artık saklanabilecek nesi kalmıştır ki?.. Son ümidi, artık mektupla taarruz hamlesinde...

Yazdı, yazdı, yazdı. Bütün gücünü, olanca inandırma dehâsını kaleminin çizgilerine yükleyerek Belmâ'nın ruhuna girebileceği bir menfez açmaya çabaladı.

Açık pencereden bir vapur sesi geliyor. Son vapur olmalı… Yazdı, çizdi, karaladı, kâğıdı yırtıp attı, yeniden başladı.

Sofadaki asma saat 12'yi çalıyor. Hâlâ doyurucu bir satır yazabilmiş değil... Vazgeçsene! Kalkıp yatağına gitsene!.. Ne mümkün!. Kaptırmıştı bir kere kendini... Akrebin kıskacı bu defa ta beyninden yakalamıştır onu... Fenalaştığını hissetti. Açık pencereye zor gidip derin derin nefes aldı. Bahçede sinsi yaprak hışırtılarından başka hiçbir ses yok... Yine oturdu, yine yazmaya koyuldu. Aman! Şimdi her şey değişik... Sanki içinden ikinci bir Naci çıkmış, onu uzanamayacağı ufuklara çekiyor. O yazmıyor, öbürü yazıyor. Fikirleri istiklâl ilân ediyor ve dönüp onu korkunç bir gerçeğe sürüklüyor. Ruhun atom çekirdeği gibi çatladığı öyle bir nokta ki, kıl payı ilerisinde cinnet vardır.

Evet; ikinci hüviyetinin ona anlattığı mefküreleştirilmiş kadın o noktada tükenmiştir ve verebileceği hiçbir şey kalmamıştır. Bu müthiş hakikati kendisine öğreten öbür kendisi, sanki ayağa kalktı, eline bir balyoz aldı, var kuvvetiyle ense köküne indirdi:

— Ne arıyorsun budala?.. Aradığının ötesinde Allah var!..

Çekicin örse inişi gibi, acısı ve sesiyle fiziğinde duyduğu balyoz onu ayağa zıplattı. Kâğıtlarını avuçladı, sofaya fırladı, boş kalan eliyle merdiven trabzanlarına tutundu, çıktı ve yatağına düştü.

Gözlerini yumar yummaz gördüğü: Besili, kuvvetli, alevden dili sarkık, bembeyaz testere dişleri, sipsivri hançer gözlü bir köpek kendisine hırlıyor. Bütün iradesini toplayarak kendisine emretti:

— Uyu!

Uyumadı, bayıldı.

Yatağından kalktığı ve eşyasını yerli yerinde gördüğü dünya, eskisi değil, başka bir dünyadır.

— Anne, deli olmaktan korkuyorum.

— Korkma evlâdım, sen deli olmazsın! Allah sana merhamet eder.

— Anne, beynimin patlayıp kül olmasından korkuyorum!

— Allah'a bağlan, yalancı dünyadan geç ve korkma!..

— Anne, çok acı çekiyorum. Her zerremi ayrı ayrı cımbızla koparsalar bu acıya denk olamaz.

— Çektiren, sabır gücünü de verir. Sabret!

— Anne, deli olursam beni hastahanelere bırakmaz, yanında alıkorsun, değil mi? Herhalde zararsız bir deli olurum. Beni bırakma, anne!

— Hiç yanından ayrılır mıyım oğlum?

Naci, annesinin dizlerine gömülü başını bir ân için kaldırdı, annesine baktı:

— Allah beni affeder mi anne?

Annenin elleri Naci'nin saçlarında:

— Eder oğlum; umarım ki, anne duasını yerde bırakmaz.

Naci'nin başı yine annesinin dizlerine düştü.

Ağlıyorlar...

Naci artık herkese tabii adam taklidi yapıyor. Geceleri üstünü örtmeye gelen annesine de uyku taklidi... Yemek yerken iştiha taklidi... Üniversitede aklı başında bir adam taklidi... Sanki kendi haline bıraksa yüzünün çizgileri bir ceviz gibi yamru yumru büzülecekmiş de görenler ıstırabını anlayacakmış gibilerden onları germeye çalışması...

Tebessüm, yanaklarını kezzap sürülmüşcesine acıtan bir şeydir. Gözleri dibindeki faciayı ifşa etmesin diye takma

gözlerle değiştirilmiştir. Ellerini bile fazla hareket ve işaretten alıkoymuş, âdeta felce uğratmıştır.

Bu kadar mı? Ruhu bir tarla... Vehimlerden bu tarlaya kara bulutlar halinde çekirge hücumu... Tarlanın rengi, yeşil başak yerine, yeşil çekirge... Gözlerini kapattığı zaman da kıvrım kıvrım beyni kanıyor. Her fikir, bu kıvrımlar arasından akan siyah bir kan damlası...

Ne vehimler, ne şüpheleri.. Bakın neler:

Ya bir sabah yatağından doğrulmaya çalışırken lisanını unuttuğunu ve kafasında tek kelimeye yer kalmadığını farkedecek olursa?.. Ya emniyetle bastığı yer birden çöküp arzın ateş merkezine kadar bir tünel açılacak ve onu yutacak olursa.. Ya bütün yükseklikler çukura ve çukurlar yüksekliğe dönecek olursa?..

Bütün bu fikirlerin deli saçması olduğunu bilmiyor, anlamıyor değildi. Onları bedahet hissi dediğimiz bir sezişle cevaplandırıyor ve frenlemeyi başarıyordu ama azabını üstünden atamıyordu. Hey gidi hey... Şu etrafındaki kolaycı, bedavacı insanlara da bak!.. Bedahet duygularının çek çek arabalarında keyif sürerek mesafeleri aşan insanlar... Bu insanlardan kime bahsedebilir halinden... Kime ve hangi dille anlatsın halini...

Yoksa zaman, mekân, mazi, tarih, eşya, hareket, bu dünyada ne varsa hepsi birden yalan da bütün insanlık kendisini aldatmak için birlik mi olmuştur?..

O noktaya varıyor ki, şüphesi, gerçek diyebileceği tek şey kalmıyor. Meselâ... Ayvanın rengi sarı mıdır?.. Evet sarı!.. Nereden belli?.. Herkesin sarı dediğinden... İyi ama bu, kelimede ortak bir gerçek... İnsanlar birbirinin göz bebekleri içinden bakabilirler ve kelimelerdeki ortaklıklarını tek fert halinde yaşayabilirler mi?

Sonsuz öksüzlük...

Hayır, hayır, bu ıstırap dayanılır, çekilir gibi değildir. Düşünmemek için ne yapsın?.. En azından vücudunda bir yara açıp onun maddî acısıyla manevi acısını dindirmeye mi baksın?..

Saçma!.. Bu, gölgeyi gömmek için üzerine toprak dökmeye benzeyecektir. Gölge daima üste çıkacak ve toprak altta kalacaktır.

Bir gece, bir gece... Her biri aynı gecelerden bir gece... Bitişikteki köşkten Kur'ân sesi geliyor. Birkaç gün önce o köşkten bir cenaze çıkmış ve şimdi hatim için toplanılmış bulunuluyor. Bazı kelimelerini anlar gibi olduğu bir âyet yıldırım gibi kalbini yaktı:

— «Allah hiçbir nefse gücünden fazlasını yüklemez.»

Derin bir nefes aldı. Kurtulmuş muydu yoksa?.. Madem yükü bu kadar ağırdı, demek onu çekecek güce de sahipti. Müthiş bir iftihar duygusu içinde devleşmişti sanki...

Doktor mu?.. Ne münasebet!.. «Ruh doktoru» denilen insanları, ne kadar anlayışlı ve şefkatli olurlarsa olsunlar, fezada en uzak yıldızın ikliminden bahsetmeye kalkışan müneccimlere benzetiyor. Bunların, aczlerini itiraf ve ona göre bir usûl takip etmedikçe hiçbir hayr ve hakikate temas sağlayamayacağına inanıyor.

Karıştırdığı ruhi tababet kitaplarından birinde dünya çapında (otorite) tanınan birinin şu sözüne rastlamıştı:

— Biz hep normal olmayan insanı tarif etmeye kalkar ve bu yönden bir tedavi şekli bulmaya çalışırız. Ya normal olanı tarif et deseler ne yaparız?.. O zaman, karşımıza, taş gibi, odun gibi, hissiz ve şuursuz bir şey çıkmaz mı?

İşte dâva bu kadar derinden ele alınmalı, metodu ona göre bulunmalı ki, ruh doktorluğu makamı namusuna kavuşsun...

Ruh doktorları onun için kendi bildiklerinin cahili ve tohumun içindeki gizli cevheri pensle arayan bir kafa sahibi olduğuna göre ne yapsın?..

Annesine sorarsanız bir hocaya gitmesi ve okunması lâzımdır:

— Kuzum evlâdım, filan yerde nefesi keskin bir hocadan bahsediyorlar; haydi gidelim!..

— Gidelim anne!..

Henüz derinliğine din ölçülerini bilmeye uzak bulunduğu halde bu iş ona hoş görünmüyor. Heyhat ki, bir hocanın (profesyonel) bir salâhiyetle manevî bir tabib edasına bürünmesini ve her başvurana şifa satmasını yakışıksız buluyor.

— Gidelim anne!..

Bir kenar semtte ahşap, kara kuru bir evin kapısını çaldılar. Kapıyı ihtiyar bir kadın açtı. Arkasında kuyruğunu havaya dikmiş, miyavlayan bir sarı kedi... İhtiyar kadın «buyur» etti. Bir ahşap merdivenden çıkıp hocanın karşısında, yer minderleri üzerinde oturdular.

— Neyiniz var evlâdım; şikâyetiniz neden?.

Naci cevap vermedi. Anlatabileceği bir şey olsaydı, karşısındaki kır sakallı ve beyaz takkeli hocadan bir şifa devşirebileceğine inanırdı. Anlatılamayacak ve anlamayacak olandan ne beklenirdi? Hocanın her hali bu neticeyi gösteriyordu.

Annesi atıldı:

— Ben söyleyeyim hoca efendi; büyük sıkıntılar, bunalmalar, daralmalar, dalmalar içinde... Kendisini kovalayan düşünceleri üzerinden atamıyor.

— Buna vesvese derler; yaklaş oğlum yanıma!

Hoca okudu ve çıktılar.

Hocanın sorusuyla annesinin anlatışı karşısında yalnızlığının dipsizliğini bir kere daha ölçmüştü. Yangını resimde seyredenlerle yananlar arasındaki mesafe... Bu işin mutlaka bir hocası vardı ama nerede?.. Bu işin gerçek tabibi mutlaka mânalar âlemindeydi, ama nasıl bulmalı?..

Köşkün, ensesine balyozun indiği yemek odasında, masanın tepesinde, belki köşk satılsa alınamayacak kadar değerli bir avize vardı. On ikişerden iki sıra renk renk fanusun halkaladığı şâhâne bir avize... Fanusların altında da püskül yerinde ve küpe şeklinde küçük billur parçaları... Kapı hızla açılır yahut pencereden rüzgâr girecek olursa bu billur parçaları birbirine değer ve perde perde seslerle esrarlı bir şarkı söylerlerdi. Bu sesler Naci'ye masal musikisi gibi gelir, efsaneler ikliminde bir düğünden yankılar getirirdi.

Masada akşam üzeri aynı noktada otururken açık pencereden acı bir rüzgâr esiverdi. Tokuşan billurların bir ağızdan şarkısı... İçine öyle ılık bir his düştü ki, gözlerini yumup uçacağı geldi. Su şırıltısı, harp, flüt ve daha bilmem ne seslerinden senfoni... Bu senfoni, ruhundaki bilmeceyi sanki lif lif çözmekte, kelimelerin yetmediği yerde, izah edilmezlerin izahını vermektedir. Yedi kat göğün birbiri üzerinde daireleşerek dönerken çıkardığı, fakat işitebilmek için başka bir kulak gerektiğini ihtar ettiği sesler... Seslerin sırrı... Yedi sayısı içinde sayısıza varan ses nisbetlerinin muazzam mimarîsi...

Uçuyor, uçuyor; türlü kıvrımlarla bütün istikametleri kurcalayan mermer merdivenlerden ağır ağır göğe çıkıyor, kol kol her merdivenin birleştiği billur zemin üzerinde bu çıkışın kendisine ait olduğu müthiş bir mânadan pırıltılar görüyor.

Bu mâna kendisini verâların verâsına, ötelerin ötesine devretmektedir ve ilk göz plânında, eliyle yine öteleri işaret

eden dimdik bir heykel vardır. Kadın...

Kadın bir fikir... Her şey bir fikir; ama kadın, üstün fikrin kalıba döktüğü heykel... Onu o zannedip, kendisinde başlıyor ve bitiyor sandın mı, bu heykel çöküveriyor; tepesine bir yumruk inmiş balçığa dönüyor ve ortada yalnız ötelerin ötesini gösteren, onun işaret parmağı kalıyor. Bu mânaya Naci'yi ulaştıran Belmâ olmuştur ve işte içindeki yayları ve çarkları dökülen oyuncaklar gibi, yüzükoyun yerde yatmaktadır.

Ama Naci, bu fırlamış yaylar ve yere dökülmüş çarklar üzerine kapanıp ağlamak, yırtılasıya, parçalanasıya ağlamak ihtiyacında... Ötelere bağlanamıyor, nefsini feda edemiyor, onu ciğerinden söküp atamıyor. Tevekkeli değil, Havva'nın Âdem'in kaburga kemiklerinden yaratılmış olması... O kendisidir, kendinden kendisini isteyen bir şeydir; istediği nasıl verilebilir? Kadın ancak muazzam bir ruh rejimi içinde vasıta rolü oynayabilir; gaye olunca da gökleri erkeğin üzerine yıkar. Onu, gayelerin gayesi yolunda bir işaretçi olmanın ve büyük visalden gidi bir tad getirmenin sınırında nasıl tutabilmeli?..

Tasavvufa daldı. Velilerin hayatına ve gayesine... Ama kitap üzerinde... Bu bahiste yeni harflerle basılı kitaplardan bir cazibe koparamadı. «Filân yerde falan mürşid var!» şeklindeki tavsiyelerin kapılarını da tek tek çaldı. Hepsi boş... Sakal, takke, duvarlarda levhalar ve dudaklarda ezberleme lâflardan başka bir şey bulamadı. Bu arada cami cami gezmeyi de ihmal etmedi. Minber kenarlarına çöktü, rahle etrafındaki halkalara katıldı. Vaizleri dinliyor, fakat hepsinde dış şekilden, delip içine geçemedikleri ve nefslerinde katılaştırdıkları kabul bilgilerden ötesi kapalı...

Herkesin veli olmasını bekleyemez, çoğunun sadece tebliğ plânında kalmaya mahkûm olduğunu anlardı ama, üstün irşad noktasına giden yolda umumi bir zerafet tavrı,

sır anlayışı edası, meçhule hürmet üslûbu beklemek hakkıydı. Bu vasıfların işaretçiliği terbiyesinden geçmiş olmanın manzarasını arıyordu din tâlimcilerinde... Ve sihirli bir telkin lisanı yerine, en kaba bir tebliğ ağzı bulmaktan ileriye geçemiyordu.

Bir gün bir imama sordu:

— Siz bu işi aylık karşılığında yapıyorsunuz, değil mi?

— Evet, ne olmuş? Geçinmeye mecburum!

— Zengin olsaydınız üste para verip yapar mıydınız?

— Bir şey söyleyemem!

Hangi imamdır o ki, sabah namazında mescide kimsenin gelmeyeceğini bildiği halde en erken saatte kalkar, abdestini alır, mescidi açar, mihraba geçer ve arkasında saf saf melek, tek başına namazını kılar?..

Henüz şeriat bahsinde hemen hiçbir şey bilmediği halde, derinden derine seziyordu ki, böylelerinin başlarına kondurdukları sarık altında, küflü dişler ve karanlık kuyusu ağızlarla kesip biçtikleri hükümler, şeriat ruhuna uzaktır; ve böyleleri, «ham yobaz ve kaba softa» tabirinin bir nevi fabrika mamulü standard örnekleri...

Ne arıyordu da bulamıyordu: Vecd, aşk, ihlâs... Yine bir camide, yine bir imama rastladı. Güzel yüzlü, tatlı bakışlı, dik durmaktan bile utanan bir insan...

Konuştular:

— Ben eski dini eserleri asli harfleriyle eski kitaplardan okumak istiyorum; bilgim de yok... Ne yapayım?

— İslâm harflerini öğrenin!

— Vakit ister... İhtiyacım acele...

Tatlı bakışlı imamın gözleri büsbütün tatlılaştı:

— Bir dost bulun; o okusun, siz dinleyin!

— Bu dost siz olamaz mısınız?

Gözlerdeki tatlılık acımtırak bir şefkat ve merhamete döndü:

— Memnuniyetle olurum, zevkle...

— Ya beni irşad edebilecek bir velî... Tanıdığınız biri var mı?

İmam, gözleri yaşlı, elini Naci'nin omuzuna koydu:

— Senin anlayacağın, iyi insanlar iyi atlara bindiler, gittiler...

Ve hikâyesini anlattı: — Bir gün cins at meraklısı bir adam, cins atlarıyla meşhur bir yere gidiyor. Yıllarca önce o yere uğramış... Sonra şöyle olmuş, böyle olmuş, bir daha gidememiş... Tanıdıklarından kimi sorsa «öldü!» cevabını alıyor. Ya şu ağa, ya bu ağa?.. Göçtü!.. Ya filân atın soyu, ya falan kısrağın dölü?.. Kurudu!.. Sonunda at meraklısına şu karşılığı veriyorlar: «Senin anlayacağın, iyi insanlar, iyi atlara bindiler, gittiler...»

Naci, küfe dolusu bir sürü kitapla yeni dostunun mescid bahçesindeki evine dayandı.

***

— İyi günler, oğlum!

— İyi günler, anne!

— Nasıl gidiyor sıkıntıların?

— Dayanıyorum...

Anne manalı manalı gülümsedi:

— Ayol, Allah senin yoluna bir dünya güzeli çıkarmış da farkında değilsin!

— O da nesi?

— Köydeki kız...

Naci öfkeli:

— Nerede gördün onu?

— Köyünde... Köyüne kadar gidip gördüm. Hani sana bir iki gece tanıdıklardan birinde kalacağım, demiştim ya... İşte bu arada gördüm.

— Nasıl yaparsın bunu anne, bana danışmadan nasıl yaparsın?

— Annelik duygusuyla...

— Ya ne yaptın orada?.. Ziyaretini hangi sebebe bağladın?

— Büyük babayla konuştum... Seni anlattım. Ruhi daralmalar geçirdiğini söyledim. Üzüldü. Beni misafir etti. Birkaç saatlik görüşmenizde senden çok hoşlandığını söyledi. Keşke görseydim, dedi. Ben sana bir şey söyleyeyim mi?.. Bu adam bir erişmişe benziyor.

— Olabilir! Ama ziyaretini acaba neye yordu? Sade imdat istemeye mi?.. İmdat her yerde tükendi de o köyde mi kaldı? Ya asıl maksadı anlamışsa...

— Anlamışsa anlamıştır. Fakat ben hiçbir şey sezdirmedim. Sana danışmadan geldiğimi, senin anlatışın üzerine kendisini merak ettiğimi söyledim. Sizi görmesi iyi olur, dedim.

— Ne cevap verdi?

— Biz buradan kolay kolay şehre inemiyoruz; buraya kadar zahmet ederlerse memnun olurum, dedi. Hatçe de yanımızdan hiç ayrılmadı. Bana hizmette pervane oldu.

— O da mı bir şey sezinlemedi?

— Hayır! Ama bana bebekken kaybettiği annesini birdenbire bulmuş gibi sokuldu. Âdeta kanatlarımın altına girmek istedi. Bana hep anneciğim diye seslendi. Rüyalarda bile görülemez güzellikte, temizlikte, saflıkta o kız...

Naci düşünceli düşünceli mırıldandı:

— Gider miyim sanıyorsun, o köye?..

Anne keskin keskin karşılık verdi:

— Kendine yazık etmek istemezsen gidersin!

***

Belmâ'ya Naci'nin düşünüp de yapamadığını, Mine, Ressam Âbid ve kumpanyası yaptılar. Haliç'te eski zamanın kalyonlarına benzer, hurda bir tekne buldular. Tekneyi bir haftalığına kiraladılar. Bir tarafa çekip, türlü resimler, panolar, bayraklar, kâğıt fenerlerle donattılar. Güvertesine tiyatro sahnesine benzer bir set oturttular. Setin dört yanına canavar ve cehennem zebanilerinden resimlerle kaplı siyah örtüler çektiler... Sini şeklinde alçak masalar, yuvarlak yer minderleri, daracık şilteler, küçücük halılar... Sabunla yıkanmış, geniş ve uzun güverte ve güvertenin üzerinde, kıç tarafında dümen kasası, baş tarafında da sintineye inen merdiven kaportası...

Gemi, Belmâ'nın yalısı önünde, 40—50 metre açıkta demirli... Kıçında ve direğinde de beyaz zemin üzerine kırmızı iki levha: «Şafak»... Geminin ismi.

Vakit gecenin ilk saatleri... Renk renk fenerler, içlerinde birer mum, ışıldıyor ve her taraf mumdan geçilmiyor... Hınca hınç... Belmâ'nın yalıda verdiği partiden bütün figürler... Ayrıca solcu basın, tiyatro temsilcileri ve tanınmış politikacılar... Daveti tertip edenler beyaz pantalonlu, çıplak ayak ve gemici fanilâlı... öbürleri, daha doğrusu, apıştırmaya, çenelerini düşürmeye baktıkları burjuvalar her zamanki kıyafetlerinde…

Belmâ, set karşısında bir hasır koltuğa oturmuş, kaygılı bir ciddiyet içinde... Etrafındaki sosyete zariflerini dinler gibi yapıyor... Naci ortalarda yok...

Bir curcunadır gidiyor... Birbiri peşinden çingene oyunları, zeybek dansları, şiir koroları ve Eski Yunan dil-

berleri şeklinde giyinmiş, ellerinde testiler, içki dağıtan kızlar... Herkes, kimi ayakta, kimi uzanmış, kimi çömelmiş: mest... Belmâ, bu numaraların arkasında gizli bir kasıt sezinler gibi dikkatli... Bütün eski âdetler, inanışlar, eserler ve bütün yeni oluşlar, özenişler ve yeltenişlerle alay eden numaralar üst üste birbirini kovalıyor...

Setin iki kanatlı perdesinin içinden, vücudu gizli bir kafa çıktı:

— Sevgili davetlilerimiz!.. Komünist ihtilâlinin en gözükara hareketlerinden biri olarak körfezden Neva Nehri'ne geçip toplarını Petersburg kışlık sarayına çeviren «Şafak» gemisine şeref verdiniz! O günün dibe oturacağından korkmayan, nehre giren ve kendisine yol bulan zırhlısı, memleketimizde işte böyle, halimizi gösteren ihtiyar bir salapurya biçiminde simgeleniyor, toplarımız da, alay, hiciv, kahkaha ve bütün eskileri, bayatları, kokmuşları sahnelemek... Perde açılıyor!

Kafa içeri çekildi ve perde açıldı:

Solda ve taht'a benzer bir koltukta duvaklı (Dülsine).. Karşısında, sağ dizi yere dayalı, sol dizi dik, Don Kişot... Sevgilisinin başında, kartondan pırıl pırıl bir taç... Naylondan sahte ipeklere boğulmuş... Bilekleri birer inci dizisiyle halkalı çıplak ayaklar... Don Kişot parlak tenekeden bir zırh içinde, başı miğferli ve sağ elinde ucu yere değik, kartondan kılıç...

Don Kişot, miğferinin teneke ağızlığı içinden haykırıyor:

— Sevgili (Dülsine)m benim!.. Yalnız ayaklarına dünyanın bütün değirmenlerini kurban edeceğim, örnek kadın, simge kadın, ruh. Kadın! Kadın, erkeğin fatihlik remzidir, sen de kadınlığın sembolüsün!.. Sen olmasaydın ben olmazdım; ben olmayınca da fatihlik olamazdı. Ama seni bir

türlü fethedemiyor; kendinden geçirtip teslim alamıyorum! Kılıcımın rüzgârıyla dönen değirmen kanatları mızrağımla delik deşik oluyor da sen nasıl yara almayabiliyorsun?.. Yoksa her defa kılıcımı kıran şeffaf bir büyücü perdesi mi çektin önüne?..

(Dülsine) incecik sesiyle heceledi:

— Perdeyi del ve öl!

— Ne yapmamı, ne olmamı istiyorsun?

— Kendini insanlara ve bana inandırmanı istiyorum!

— İnsanlık bana inanıyor!

— Sen inanan insanlığı göster bana!

Don Kişot eliyle arka perdeyi gösteriyor:

— Şurada, şu perdenin ardında!

— Aç da görelim!

Don Kişot başı o tarafa doğru:

— İnsanlık, gel!

Arka perde aralığından çıkan (Sanşo Pansa)... Gülünç kıyafet... Sağ elinde bir kargı, sol elinde merkebinin yuları... Dimdik...

(Dülsine) pırlanta yüklü sol elini (Sanşo) ya uzatmış;

— Bu mu insanlık?

Don Kişot hararetli:

— Bu benim Sanşo'm! Bütün insanlık Sanşo'lardan ibarettir.

Belmâ:

— Elinde bir yular taşıyor!

Don Kişot:

— Merkebinin yuları! Onun da Sanşo'su, merkebi...

Belmâ:

— Ya bana gelince?..

Don Kişot:

— Sana gelince, örümcek ağından daha ince bir yularla erkeği bağlayan ve bütün iktidarlardan düşüren tılsım kaynatıcısı kadın...

Belmâ, kollarını iki yana açmış:

— Beni fethet sevgilim!.. Ama kelimelerle değil, kılıcınla... Ne duruyorsun?

Don Kişot atılır, ayağa kalkar, Belmâ'nın kolları arasından kılıcını saplar. Kılıç iki parça... Ağzından bir «ah!» çıkan Belmâ'nın başı göğsüne düşük... Don Kişot deli bakışlarla elindeki güdük kabzayı seyrediyor.

Kahkaha, alkış ve birden sessizlik... Sahnede aynı poz..

Kalabalıktan bir ses:

— Naci!

Don Kişot sahneden:

— Efendim?

Müthiş bir kahkaha tufanı ve alkış...

Kalabalıktan aynı ses:

— Neredesin?

Don Kişot:

— Buradayım, görmüyor musun?..

Naci, kıç tarafındaki dümen kasasının arkasından çıkmış, ağır başlı, sahneye doğru yürüyor. Don Kişot hayret ve dehşette...

Naci, parmağıyla gösterdiği Don Kişot'a:

— Söyle, sen mi Naci'sin, ben mi Don Kişot'um?

Ani ve müthiş sükût... Herkes donmuş...

Naci (Dülsine)ye dönük:

— Ya siz kimsiniz, geçmiş zaman bakiresi?..

Belmâ işveli bir heyecan içinde...

— Ben mi?.. İyi ki sordunuz! Ben de kendi kendisini damla damla vermenin sanatkârı Belmâ Hanımefendiyim!

(Şok) tesiri... Belmâ ayakta... Naci ile karşı karşıya... Bütün gözler üzerlerinde...

Belmâ sesini yükseltti:

— Bütün bunları siz mi tertiplediniz Naci Bey?

— Ben tertiplemedim, Hanımefendi! İkimizi ve ikimizin ardında hepimizi tefe koymak isteyen solcu devrimbazlar tertipledi.

— Skandal!.. Cevap veriniz bu rezalete!

— Vereyim!

Naci, daima soğukkanlı, yürür, baş taraftaki kapordan sintineye iner.

Asabi fısıltılar ve sesler:

— Bu kadarı olmaz! Doğrusu rezalet! Çıkıp gitsek iyi olur!

Perdesi kapanık setin önünde Mine... Tacını ve duvağını atmış, davetlilere bağırıyor.

— Hayır, gitmeyiniz! Daha çok şey göreceksiniz! Dayanmayı biliniz! Bu bir tenkit, bir tahlil... Liberal ve medenî geçinenlerin buna tahammül etmesi gerekir. Neva Nehri'ne girip komünizma toplarını saraya çeviren Şafak zırhlısına kartondan silâhlarla kafiye yapmak istedik. Şiir kadar masum bir davranış, bu!. Gerisini Don Kişot söylesin!

Kapalı perdeye döndü ve bağırdı:

— Gel bakalım Don Kişot cenapları!

Perdeden, sağ elinde kırık kabza, sol elinde miğferi Don Kişot çıktı. O da Ressam Âbid:

— Ne yaptım da «Naci!» diye bağırılınca «efendim!» diye kendimi isimlendirdim!.. Böyledir zaten, çürümüş cemiyetlerde isim vermedikçe, parmakla göstermedikçe ferdi bulamazsın! Bizim idealimizdeyse, fert mevcut olmadığı için, Naci'nin dediği gibi, isim yerine sayı, numara geçse daha uygun olur. (Birey)ler bir makinenin dişlileri, pistonları, kolları gibi, toplum bütünü içinde öz hüviyetiyle yok olmalıdır. İşte biz, şahsiyetçi Naci Beyin güya bize karşı fikirlerini şimdi ona karşı kullanmak istedik. «Eskinin cemiyete ters (1) sayılı erkeğiyle (1) sayılı kadınını numaralamayı düşündük. Sayıya, numaraya kızılır mı hiç?. Bir karikatür çizelim dedik... Karikatüre sinirlenilir mi?.

Baş taraftan bir çığlık koptu:

— Gemi su alıyor! Batıyoruz!

Ve sintine kapağını açmış, yukarıya çıkan Naci, gayet sakin, setin kenarına geldi, Mine ve Ressam Âbid'e döndü:

— Doğru! Şafağınız batıyor! Toplumunuz su alıyor! Bireylerinizi kurtarmaya bakın!

«Şafak» yana eğilmekte... Ambara dolan su sesleri... Naci, ne yapacağını şaşırmış kalabalığa seslendi:

— Merak etmeyin, boğulmazsınız! Etrafınız seyirci sandallarıyla dolu...

Bir telâş, bir koşuşma, bir çırpınma... Don Kişot sahnenin önünde, tenekeden zırhını çıkarmaya çalışıyor.

Mine avaz avaz bağırıyor:

— Bir mayo yok mu, çocuklar, bir mayo!..

Naci, gayet vakarlı ve gülümsemeli, manzarayı seyrediyor.

Belmâ, arkasından Naci'ye yaklaştı ve elini omuzuna attı:

— Naci, sen gerçek bir fâtihsin! Her şeyi affediyorum!

Naci hızla geriye döndü: Şu Mine, çelişkiler kumkuması bir kız... Hâlbuki kendisine sorarsanız, en düşmanı olduğu şey insandaki tezatlar... Karakterini bu kızın, sabit bir vahide bağlamaya gelmez. Beyin uru gibi kafasındaki sabit vâhid, komünizma, müstesna... Üst ve alt yapılar meselesi...

Zengin bir fabrikatörün dizginleri sonuna kadar boş bırakmış kızı... Amerikan Kolejlerinde okumuş, peşinden tek başına Amerika'ya gitmiş, dilediği hayatı sürmüş, nihayet memleketine dönmüş, Ressam Âbid'in atölyesinde bir solculuk tekkesi kurmuş, kadın ve erkek, seçtiklerini bu tekkede toplamış, teke tavırlı bir dişi keçi... Elinde veya dilinde bir kamçı, insanları, sirk hayvanları gibi idare eder. Kumpanyasının masraflarını o çeker. Evlenmeye yanaşmaz: — Kimse kimsenin nefesine bir geceden fazla dayatamaz! der.

— İçimden ne geliyorsa onu yapmalıyım!" felsefesini güder. Okumuştur da... Batı felsefesini (Sokrates)ten (Bergson)a kadar kabataslak bilir. (Marks)a saygılı, (Lenin)e âşıktır. Onun cavlak kafasını, Tatar suratını ve keçi sakalını son derece çekici bulur.

Evet, erkekte sakala karşı derin bir zaafı vardır. Çocukluğunu geçirdiği Heybeliada'nın papaz mektebinde okuyan genç ve sakallı papazlara, daha o günlerden bayıldığını söyler.

Şu ölçü ağzından düşmez:

— Ben hiçbir şeyin «Ne?», «Neden?», «Niçin?» olduğunu düşünmem!.. Ben «Nasıl?»lara bakarım, «Nasıllara...

Ve bu hikmetine bir hikmet daha eklemeye kalkar:

— Ben (metafizik) ten iğrenirim. Benim kafamda sadece (fizik) oluş vardır. Elektriğin ne olduğundan bana ne?.. Ben onu ampul içinde zaptedip kullanıyorum ya, yeter!

Kendisine ters düşünenlerden, her şeyi madde üstü bir sâike bağlama mizacında Naci'dir ki, onun boynuzlu teke ruhunu toslamakta ve her defa tartaklamakta mahirdir.

***

Ressam Âbid vasıtasıyla tanıdığı bu adam, iki buluşmaz arasındaki hasret çekiciliği halinde Mine'nin alâkasını gıcıklamakta ve bütün hırsına hedef tutmaktadır. Mine, Naci'ye fena halde tutkundur. Çirkindir demiştik; ama Naci'ye de sorarsanız kabul eder ki, bu çirkinlik içinde gerçek tekeye hitap edici bir şeylere malik... Çirkinin güzeli diyelim...

Belki düpedüz güzel olsaydı, ondaki bütün bu ruhi edalardan hiçbiri meydana gelmezdi. Suyunu koyuveren bir musluğa mantar tıkamış gibi, ruhuna bir şeyler tıkadığı ve sızmasına engel olduğu belli...

«Şafak» gemisi (şok)undan aldığı tesir, Naci'ye, âdeta yaradı. Belmâ'yı mağlûp etmenin yolunu açmış gibiydi. Kendisini akrebin kıskacı fikirlerinden bir ân için uzak hissetti. Rezaletin hesabını sormak için atölyeye koşmayı da tenezzül saydı.

Bu defa da başına hiç beklemediği bir şey gelmez mi? Mine, yapayalnız, köşkün kapısında...

— Seninle konuşmaya geldim.

— Gel bakalım!..

Billurların şarkısını söyleyen avizenin altında, büyük yemek masasına geçtiler. Mine'nin hali bir tuhaf... Hiçbir yapmacık yok tavırlarında... Hatta gizli bir keder buğusu tütüyor üzerinden...

— İntikamını tam aldığına göre herhalde içinde bir öfke taşımıyorsun, bana karşı...

— Öfke, duygularımı anlatamaz. Sefalet hissi duydum.

Gülünçleştirmeye kalkıştıklarından daha gülünç bir insan olarak sana acıyorum. Seni adam etmek ümidini de yitirdim. Kendini ne zaman göreceksin?.. Kendini görmeyen, aramayan, bir takım zanlar içinde kemikleşen, donan mizaçlardan tiksiniyorum!..

Mine doğruldu:

— Naci, evine kadar geldim! Cesaret ve tabiiliğimi anla!.. Birbirimize tam açılalım, ister misin?

— Açılalım!..

— Ben o «Şafak» gemisi numarasını niçin yaptım, biliyor musun?

— Çok iyi biliyorum! Beni, ilgili olduğum kadını ve içinde yaşadığım toplumu aklınızca kepaze etmek için...

— Olabilir! Fakat bunlar hep bahane!..

— Ya?..

Mine ellerini uzattı ve masa üzerinde Naci'nin koyuvermiş olduğu ellerini kavradı:

— Seni kıskandığım için...

— Ne zamandan beri kadın olmaya başladın?..

Naci kuru ve hâkim. Mine patlıyor:

— Seni sevdiğimi anlamıyor musun?..

— Sen kendinden başka kimseyi sevemezsin!

— Beni değil, Belmâ'yı tarif ediyorsun!..

— Doğrudur; biz, hepimiz, kendimizden başkasını sevemiyoruz! Başkasında sevdiğimiz yine kendimiz...

— Hayır, ben seni seviyorum!

— Seni sevmemi istemeden sevebilir misin?..

— En nazik andayız!.. Mistikleşme yine! Seni istiyorum, anla!.. Gözümle gördüğüm, elimle değdiğim, kulağımla işittiğim seni!..

— Bütün bu görmelerden, değmelerden, işitmelerden hiçbirine güvenim kalmadı.

— Öyleyse ne lüzum var göze, ele, kulağa?.

— Yetersizlikleri göstermek için lâzım onlar... Bu öyle bir sır ki, senin gibilere anlatılamaz.

— Sen bana yine onlarla gel!

— Gelemem, Mine, ufkun ötesine tutulmuş bulunuyorum! Kadını her bulduğum yerde kaybediyorum!

Mine masadan kalktı. Elleri bir şey parçalamak ister gibi...

Naci, kısık kısık devam etti:

— Mademki bu sırları sana açabiliyorum; demek seni kadın yerine alamıyorum! İzahın olmadığı yerde buluşamıyoruz seninle... Büyü tutmuyor!

— Belmâ ile tutuyor ama...

— Buna evet demeye mecburum!

— Eksiğim ne, söyle!..

— Eksiğin teslim olmayı bilmemen...

— Görüyorsun ki, her şeyimle teslimim!

— O senin teslim ettiğin şeyler, göze, ele, kulağa ve daha bilmem nelere hitap eden tarafların... Kadınlık ruhun nerede?..

— Belmâ ile farkım bu mu?..

— Sevdiğini söylerken erkeği tarafından çökertilmek isteyen bir dişi arslan bile olamıyorsun!.. Avını yere yıkmak ve kanını emmek isteyen erkekle dişi arası bir sırtlan, ancak... Arkadaş kalalım, Mine!.. Elektrik cereyanını birbirinin zıddı olmakta bulan iki arkadaş...

Mine fısıldadı:

— Yazık ediyorsun Naci!..

Naci kalktı, yemek odasının kapısını açtı ve eşikten dışarıya doğru haykırdı:

— Anne, gel! Sana son derece garibine gidecek bir zamane kızını takdim edeceğim!

Mine dondu, anne ağır ağır içeriye girdi.

Mine'nin, canını dişine takarak giriştiği baskın suya düşmüştü.

Ölüm döşeğinde bir hasta... Baş ucunda Kur'ân okunan, gitmek üzere bir hasta... Teslimiyet ânında mânaları bilinmez kelimelerin, mânaları bilinenlerle beraber bir rüzgâr, bir buğu, bir ahenk halinde sonsuzluğa pencere açan tesiri...

Dostu sevimli imam kendisine tasavvuf kitaplarından sahifeler okur ve izahlar yaparken, Naci, böyle bir tesir altındadır.

Hissediyor ki, bir tarafı can çekişir ve ölürken, her tarafına bedel başka bir tarafı canlanmakta, dirilmektedir. Bir kitabın başında şimşek çizgileriyle yazılmış gibi şu giriş cümlesine muhatap oldu:

«Allah kâinatı insan için, insanı da kendisi için yarattı.»

Kâinatın dibini bulmuş olmak gibi bir şeydi bu... Her (tez)in bir (antitez), her çıkışın bir iniş, her düzlüğün bir yokuşla iç içe olduğu bu âlemde, ezelle ebed arası sapmaz ve kırılmaz hakikat, işte bu cümlenin kemendi içinde avlanmıştı.

İnsanın Allah'a ve kâinata karşı memuriyeti... Mânaları derinleştirdikçe derinleştirdi. Bu, hem mutlak hakikati kelime ve ibareye sığdırabilmekte en mahrem nokta, hem de insana vazifesini göstermekte en muhteşem bildiri...

Bu âlemde insan bir yandan kâinatın esrarını arar ve tasarrufuna cehdederken, öbür yandan, kendi esrarına dönecek, vücut hikmetinin yönünü bulacak...

Dostu sevimli imam ona dedi ki:

— Bu bahiste bir hadis-i kudsi bakın, ne kadar aydınlatıcıdır; «Ben insanın en büyük sırrıyım ve insan benim en büyük sırrım...»

Sır idrâki... İnsanlıkça sistemleştirilecek tek usûl...

— «Allah ötelerin ötesinde, onun da ötesinde, onun da ötesinde...»

— «Kendinden kurtul ve ol!» Olmak, işte bütün mesele!.. Nasıl?.. Yûnus'un —rengine boyandığını ve artık solmayacağını, aşkına tutulduğunu ve artık ölmeyeceğini— bildirdiği Mutlak Zât... O'na nasıl varılır?

Dünyayı bırakarak mı?.. Her ân açlığını hissederek nefse cebirle bıraktırılan yemek, bırakılmış olmaz. Bu sırrı da bir kadın veli çözüyor:

Kapısını çalıp dünyada hiç gözü kalmadığını söyleyen müctehid çapında bir din âlimine:

— Senin, diyor; dünyadan bu şikâyetin de dünyaya bağlı kalmaktır. Öyleyse dünya, çizili bir kâğıt gibi sepete atılacak bir şey değil, sahip olunduğu halde kıymetten düşürülecek bir nesne... Öyle bir nesne ki, sen ona malik olacaksın, o sana değil...

Süleyman Peygamber dünyaya mâlikti, fakat dünya ona mâlik değildi. Yine bir velî sözü:

— «Allah'a mâlik olan neden mahrumdur; Allah'tan mahrum olan neye mâliktir?...»

Aman Allah'ım!.. O halde her şey unutmakta, bilmemekte, silinmekte karar kılıyor. İşte bunun da üstün kanunu, «Kendinde olmamak iman, kendinde olmak küfür..» Ve her ân biraz daha koyulaşan bir inançla içine sindiriyor ki, bu dünyadan sonsuzluk eşyasını taşıyan ve her şeyin hesabını getiren tek bir kervan gelip geçmiştir: Tasavvuf kahramanları, veliler kervanı...

Tasavvuf yolunda bu yolun kahramanları acaba ne diyor:

— «Tasavvuf, Allah'ın seni sende öldürmesi ve kendisiyle diriltmesidir.» «Tasavvuf, uzaklığın kederinden sonra yakınlığın safasıdır.»

— «Tasavvuf, dış dünyadan sevgi alakasını kesip o alâkayı Allah'a bağlamaktır.» «Tasavvuf, yakıcı yıldırımdır.»

— «Tasavvuf, beşerî sıfatlardan çıkıp melekî sıfatlara ermek ve İlâhi ahlâk ile sıfatlanmak halidir.»

Bütün bu tariflerin sahipleri hiçbir teleferikle çıkılamaz tepelerde, rasâd mevkilerine göre rapor veren ve aynı izah edilmezi dile getiren büyükler... Şu var ki, bütün izah edilmezler, yani sırlar, bir tarafıyla ve kelimelerin alabildiği kadarıyla olsun, çözümlenmek zorundadır, Yine tasavvuf ölçüsüyle: — «Bu iş ne akılla olur, ne de akılsız...»

Veli'nin «yakınlığın safası» diye belirttiği Sonsuz şevk, ebediyet neş'esi, varlık nişatı, varolma sevinci ne devlet!.. Devletlerin devleti...

(Paskal)ın manastıra kapanmadan bir buhran gecesinde: — Joie, joie! (şevk, ulvî neş'e) diye haykırışında bu nişattan akisler vardır. Ama kaynak o değil; öyleyse gerçek nişat da o değil... İlâhî nişat elbette küçük dünya sevinçlerini yeyip tüketecektir.

Bakın şu İbrahim Edhem'e; bu nişat uğrunda neleri feda eder?..

Bakın Mansur'a; boynunu cellâda dünyanın en güzel edâsiyle nasıl teslim eder:

— Aşk namazının abdesti kanla alınır.

Bakın İseviliğin gerçeklik devrinde mütaazzım Romalı asîl, suallere nasıl cevap verir?

— Sen kimsin?

— Ben bir İsevi'yim!

— Adın ne?

— Ben bir İsevi'yim!

— Roma vatandaşı değil misin? .

— Ben bir İsevi'yim!

Ve kâfirlerce esir alınan genç Sahabi'ye, cellâdın kılıcı yanında bir teklif:

— Seni bıraksak da O'nu yakalayıp başını kessek, sen de gün ışığından, çoluk çocuğundan, hayatından olmasan!.. Ne dersin?..

İlâhî nişat ile dolu Sahabi'deki tebessüm bütün fezayı kaplayıcıdır:

— Değil O'nun başının kesilmesi, ayağına bir diken batmasındansa ben gün ışığından, çoluk çocuğumdan, hayatımdan olmayı tercih ederim.

Ve kesildikten sonra aynı tebessümle güneşi ışıldatan baş... Bu nişata karşılık bir de ayrılık ıstırabı, oluş çilesi...

Veli tesbihini hızlı hızlı çekiyor... Soruyorlar:

— Tesbihte ne arıyorsun?

— Gafleti arıyorum!

Veli ellerini yükseklikler âlemine kaldırmış, yalvarıyor:

— Allah'ım, afiyet istiyorum. Sıhhat, sağlık...

Hitap geliyor:

— Sen bilmiyor musun ki, bu yolda olanlara âfiyet yoktur!

Ve yatsı namazından sonra mescidin kapısında bastonuna dayanmış, boynunu eğmiş ve kendinden geçmiş gördükleri veliyi, şafak vakti camie gelirken yine aynı vaziyette bulan insanlar..

Bu soydan insanlardan biri, başka bir velîye sorar:

— Şu ermişliğin halini bana anlatsana!

— Bunu sana anlatabilmek için git de bir ömür kepekle karışık toprak yemeye çalış! Istırap, çile...

Batının büyük mustaripleri, hakikat dağına tırmanış yolunda İslâm velilerine nisbetle çıkmaz sokağın cüce piyonlarıdır. Istırap felsefesine, hafakan hikmetine kadar ulaşırlar da yine yolda kalırlar ve büyük oluşu bulmaya yakın, büsbütün kaybederler. Dönüp dolaşıp yine akılda kalırlar ve aklı akılla yenecek seviyeye tırmanamazlar. Tırnakları kan içinde, tutundukları kayalardan, aklın bütün cicili, bicili oyuncaklarıyla beraber düşerler.

Akılla başlayıp sonunda aklı tüketen İmâm-ı Gazali çapında bir fikir çilekeşi gösterilebilir mi Batıda?..

Aklı gere gere kopacak hale getiren, gözü aylarca uyku ve midesi gıda kabul etmez hale gelen, sonunda aklı devşirip çöp tenekesine atan koca İmâm şöyle dedi:

— Gördüm ki, akılla hiçbir yere varılmaz ve her şey aklın ötesindeki peygamberlik tavrına teslim olmaktan ibaret; böyle yaptım, Resulün ruh feyzine büründüm ve kurtuldum.

İmâm-ı Gazali'nin zahir ilimlerinde en yüksek dereceye erdikten sonra tasavvufa geçişi böyle... Ya tasavvufun başlangıcı nasıl?..

İçinde sükûtun yılan ıslığı çaldığı karanlık mağarada bir emir: — Diz çök, gözlerini yum ve kalbinden Allah'ın ismini geçir, durmadan geçir! Emri veren Kâinatın Efendisi, alan da O'nun en büyük doğrulayıcısı Ebû Bekir... Tasavvuf, O var diye âlemlerin yaratıldığı ilk ve son peygamberin, en büyük dostuna bâtınının, içinin ve bütün iç yüzlerin emanet edilmesiyle böyle başladı.

***

Dostu sevimli imam, dış bilgiler plânında bir teypten ileriye geçemese de Naci'ye kıymetlerin kıymeti yönünden ödenmesi imkânsız bir rehber olmuştu. Bundan ötesi, kapısına kadar getirildiği hazinenin içine girebilmek:

— Açıl Susam, açıl!..

Bakalım, bu şifreyi kullanabilecek, Kırk Haramilerin gizlediği güneş rengi altunları devşirebilecek mi?

Üniversitede masası başında... Yanında kimse yok... İçeriye bir hademe girdi:

— Bir adam sizi görmek istiyor.

— Nasıl bir adam?

— Hoca kılıklı bir adam...

— Buyursun...

İçeriye Hüsmen Ağa girdi. Naci yerinden fırladı. Kucaklaştılar, öpüştüler.

— Hayrola Hüsmen Ağa, hangi rüzgâr seni attı buralara?

— Bizim kız hastalandı. Ne olduğunu bilemedik.

— Nesi var?

— Mecalsizlik... Ayakta duramaz oldu. Sonra da vücudunda bir yere çarpmış gibi morartılar, çürükler peydahlanmaya başladı. Gelip geçici ateşler...

— Vah, vah!..

— Bir zaman geçer diye oyalandık. Geçmedi, arttı. Şehre götürün, iyi bir doktora gösterin dediler.

— Ne yaptın?

— Getirdim.

— Şimdi yanında mı?

— Benimle geldi ama yanımda değil...

— Ya nerede?

— Sizin köşkte.., Annenizin yanında...

Hayret!..

— Ben köşkten erken çıktım. Ne vakit geldiniz ki?..

— Öğleye doğru...

— En güzel işi yapmışsınız!.. Kıza üzüldüm. İnşallah, ciddi bir şeyi yoktur.

— Allah bilir.

— Onu iyi bir doktora gösterir, tedavi ettiririz. Benim çok sevdiğim bir profesör var... Senin de çok seveceğin bir doktor... Koyu dindar...

— Ne zaman olabilir?

— Dur, bir telefon edeyim!

Naci telefona atıldı. Doktorla konuştular.

— Yarın saat 10'da hastanede bizi bekleyecek... Hep beraber gideriz.

— Bu iyiliğini unutamam.

— Asıl ben senin iyiliğini unutamam.

— Ne iyilik ettim ki?..

— Onu da Allah bilir.

— Annene hayran oldum. Eski müslüman kadınının son örneği... Ona seni beklediğimizi söyledim ama gelmedin. Çok bekledik seni...

— Gelemedim Hüsmen Ağa... Ne özür göstereyim bilmem ki...

— Özür göstermeye mecbur değilsin. Dünya hali nedir bilirim. Bir dal üzerinde serçeleri avladıkları yapışkan ökseler gibi bir şey...

Köşke beraber gittiler.

Kapıyı Hatçe açtı. Ne de neşeli, uçarı!.. Naci'nin hayreti git gide köpüre dursun...

Hatçe coşkun sevinç hail içinde solgun... Ve büsbütün güzel... Yemek odasına geçtiler. Anne, sağına Hatçe'yi, soluna Naci'yi ve karşısına Hüsmen Ağa'yı oturttu.

— Yemekleri kızım yaptı, dedi; çok beğeneceksiniz.

Sonra Hüsmen Ağa'ya baktı:

— Torununuz ne de hamarat ve cana yakın,.. Yemeklere el sürdürtmedi bana... Tebrik ederim.

Hatçe mahcup, Hüsmen Ağa sessiz, oda loş...

Anne:

— Naci, dedi; şu elektrik düğmesini bir kere daha çevir de avizenin bütün ampulleri yansın... Işık zayıf...

Hatçe başını kaldırmış avizeye bakıyor. Işık şelâlesi...

Hatçe konuştu:

— Ne güzel avize!.. Hele şu sarkan küpeleri?..

Naci cevap verdi:

— Onlar şarkı da söyler.

— Sahi mi?.. Olabilir mi? Aman ne güzel, ne güzel!.. Cennetten mi geliyor bu sesler?..

Naci bu benzetişten çarpıldı. Başka hiçbir tarif bu sesleri anlatamazdı. Mahut buhran gecesinin ardından keşfettiği, o güne kadar da dikkat bile edemediği bu sesler, Hatçe'nin saffetli kalbinde hemen yankısını buluvermişti.

Hüsmen Ağa torununa seslendi:

— Yarın seni Naci Bey'le doktora götüreceğiz...

— Benim doktorluk bir şeyim yok...

— Sen öyle zannedersin! Ya ne oldu kıpırdayamayacak kadar halsiz düşmelerin?

— Arada bir tutuyor, sonra geçer gibi oluyor.

— Ya şimdi?..

— Hiçbir rahatsızlığım yok gibi geliyor bana...

Ve Naci'ye bakıp gözlerinin içiyle gülümsedi.

Naci o gece, yatağında uykuyu ararken hep Hatçe'yle uğraşmaktadır. İlk mektebini köyde bitirmiş, büyük şehirle fotoğraflardan başka hiçbir teması olmamış, orta mektep talebesine benzer bir kılıkla İstanbul'a inmiş ilkbaharının ilk ayında bu genç kız, olanca basitliği içinde gitgide muammalaşıyor gözünde... Zaten Naci basitlerden çok korkar. Uydurma ve yakıştırma giriftlerin mahrum olduğu sırrı çok defa basitlerde görür.

Çok defa sırt çevirdiğimiz basitlerin dilsiz tarafından ne karmaşık mahiyetler taşıdığını sonradan farkederiz.

Hatçe de böyle oluyor. Ona ilk rastlayışı, aldığı intiba, bir resim sergisindeki tablo gibi yakında bile uzak kalışı, Belmâ kasırgası içinde benliğinin ormanında ağaçlar kökünden sökülürken kıza bir kuru yaprak kadar olsun dikkat etmeyişi, peşinden annesinin kendisine danışmadan köyü boylaması, Hatçe'yi gözüne kestirişi, Hüsmen Ağa ile can ciğer oluşu ve işte şimdi onun hastalanıp dedesinin kolunda şehre gelişi ve kendilerine misafir oluşu... Bunlar hep irâdesinin davetli olmadığı bir masal dünyasına çekildiğini ve bir gün Hatçe üzerinde derin bir murakabeye memur bulunduğunu ihtar ediyor. Hatçe bir hayranlık tebessümüdür. Mine bir diş gıcırtısı... Belmâ ise beyin uru...

Beyin urundan kurtulmak için diş gıcırtısına pabuç bırakmamak safhasında; şimdi, mâna, renk ve lezzetini Mısır çarşısı baharatına benzettiği, kadınlık fenninin her şubesinde acemi ve ibtidâi bir köy kızıyla mı uğraşacaktır?

— Adam sen de, diye geçirdi içinden; hâdiselerin akışı ve bazı nisbetlerin geçit resmi yardım ediyor bu kıza... Bakalım hangi noktaya varacak bu çizgi?..

Sabahleyin mesud tavırlı annenin bahçe kapısına kadar uğurlamasıyla, Naci, Hatçe ve dedesi Boğaziçi vapurunda-

lar... Hatçe, dudaklarında aynı hayranlık tebessümü, boğazı, yalıları ve iskelelerde gidip galen insanları seyrediyor.

— İstanbul'u nasıl buldun Hatçe?

Hatçe manzaralardan gözünü koparıp Naci'ye çevirdi:

— Anlatamıyacağım kadar güzel...

— Ne tarafları güzel?..

— Denizi, gökleri, camileri, evleri...

Naci uzaklarda yüksek bir binayı gösterdi:

— Şu gökdelen dedikleri nasıl şey?..

— Onlar canavara benziyor. İstanbul'u yemeğe gelmişler.

Naci ve Hüsmen Ağa gülüştüler.

Üç saatten beri hastanedeler... Hususî odasında profesör bir takım tahlil raporlarına bakıyor. Karşısında Hatçe, Naci ve Hüsmen Ağa...

Profesör gözlüğünü çıkarıp Hüsmen Ağa'ya döndü:

— Torununuzun hemen yatması gerekiyor.

Hüsmen Ağa üzgün...

— Fakat hastaneye yatmasını gerektiren bir hali görünmüyor kızın!..

— Siz onu anlayamazsınız! Hem de derhal yatması lâzım...

Hüsmen Ağa, kıza sordu:

— Ne dersin kızım?

Hatçe bir saffet timsâli:

— Ne yapalım, yatalım... Ama ayrı bir oda olsun...

Profesör atıldı:

— Elbette ayrı ve hususi bir oda... Merak etme kızım!..

Dede kaygılı:

— Doktor Bey, hastalığı neymiş kızın?

— Biz onu ayrıca Naci Beyle görüşürüz. O size anlatır. Ben hemen emrini vereyim de odanıza çıkın!.. Siz de isterseniz büyük babası sıfatıyla hastanın odasında kalabilirsiniz. Ayrı bir karyola ilave ederler. Biz Naci Bey'le buradayız.

Emir verildi. Dede ve torun bir hemşire refakatinde çıktılar

Profesör ve Naci göz göze... Duvar saatinin tıkırtıları... Ne anlatmaya cesaret eden var, ne sormaya...

— Naci Bey, dedi profesör; vaziyet kötü...

— Ne gibi?

— Şu melek gibi, çocuk denilecek kadar genç kız, ölüme mahkûm...

Naci zıpladı:

— Ne diyorsunuz doktor?.

— Hastalığı (lösemi)... Kan kanseri... (Akut), yâni had soyundan... Bir haftadan bir iki aya kadar yaşayabilir yahut yaşayamaz. Allah bilir. Biz elimizden geleni yapacağız. Fakat ümid yok... Vaziyeti kendisine ve dedesine asla hissettirmemek lâzım...

— Hiç mi ümit yok, hiç mi?..

— Allah'tan ümit kesilmez derler, doğrudur; fakat Allah'ın bu illeti verdiği hastalardan şimdiye kadar hiç biri kurtulmamıştır.

Hüsmen Ağa, hasta odasının koridorunda Naci'ye sordu:

— Neymiş oğlum, kızın derdi?

— Mühim değil Hüsmen Ağa, kan zaafı... İyi olur inşaallah...

Hüsmen Ağa, dik dik Naci'ye baktı. Beyaz sakalına düşen bir damla gözyaşı...

Naci doğru annesine koştu ve anlattı.

Kadın perişan:

— Vah evlâdım, vah!.. Ona da, sana da çok yazık!.. Tam bulduğun gün kaybediyorsun!.. İlâhi kader...

Annenin yanağında, sıza sıza inen bir damla gözyaşı..

Hatçe'nin altun sarısı saçları, yastığın üzerinde dalga dalga... Başı bu dalgalar içinde su yüzüne çıkmış gibi... Solgun, artık iyice solgun... Altları morarmış, yine altun pırıltıları saçan gözleriyle tavana bakıyor. Baş ucunda bir iskemlede Naci... Karşısındaki karyolada oturmuş, torununa bakan Hüsmen Ağa... Koridordan ayak sesleri ve öteberi taşıyan lâstik tekerlekli araba gıcırtıları geliyor. Hatçe gözleri hep tavana mıhlı:

— Büyük baba!

— Efendim, yavrum?

— Ben ölecek miyim?

— Hepimiz öleceğiz, yavrum...

— Sen de mi öleceksin?

— Elbette yavrum!

— Ya Naci Bey?

Buna Naci cevap verdi:

—Tabii öleceğim, belki de senden önce...

— Aman, demeyin, demeyin!

Hüsmen Ağa, kalktı ve zorla adım atmaya çalışarak, koridora sızdı.

— Büyük babam dışarıya mı çıktı?

— Evet Hatçe...

— Ne ince insandır o!.. Halden anlar.

— Evet Hatçe...

— Siz benden önce ölürseniz, ben o vakit ölmüş olurum.

Naci, yatağa kapanıp boğula boğula ağlamamak için dişlerini birbirine gömdü.

— Naci Bey?..

— Söyle Hatçe...

— Zaman nedir?.

— Bunları düşünme; zaman sırrını çözebilen kimse gelmedi dünyaya...

— Duyduğuma göre milyarlarca ışık senesi boyunda mesafeler varmış boşlukta...

— Bunları sana kim öğretti?

— Dergilerde okudum. Okumayı severim.

— Ne olmuş peki?..

— Milyarlarca ışık senesinin ulaştıramadığı noktayı insan bazan bir anda da tutabiliyor, değil mi?

— Anlamıyorum Hatçe, yorma bu meselelerle kafanı?.

Hatçe, başını saçlarının dalgası üzerinde Naci'ye çevirdi:

— Anlamayacak ne var?.. Sizi ilk görüşümle bugün arası karşılaşmalarımız belki 24 saati doldurmaz. Bir ân demek değil mi? Bakın siz, bir ân içinde neler olabiliyor?

Doktorlar, Hatçe'ye kan verilmesini tavsiye ettiler.

Naci, Profesöre sordu:

— Ben verebilir miyim?

— Elbette; yalnız bu masum kız üzerinde bu kadar titizliğe niçin lüzum duyuyorsunuz?.. Kimden ve nereden olsa buluruz. Fark etmez.

— Fark eder doktor, lütfen ricamı kabul ediniz!

— Pekâlâ!.. Kanınızı muayene etsinler ve hemen başlayalım...

— Kan vermekten acaba şifa umulabilir mi?

— Biraz zaman kazanmaktan başka bir şey umulamaz.

Naci, en büyük merhameti, vahşi bir hissizlik maskesi altında göstermekle vazifeli tıbbın bu kahredici, çaresiz karşısında ürperdi.

Ah, aklımızla hissimiz arasındaki, milyarlarca ışık senesini aşan mesafe!.. Büyük baba yine karyolasına ilişmiş, yaş dolu gözlerle torununa bakıyor... Hatçe hep aynı vaziyette, gözleri tavana dikili... Sağ kolu açık, birtakım lâstiklerle bağlı... Şişkin bir damar noktasına, iri bir iğne saplı... Baş ucundaki iskemlede Naci, sol kolu açık ve iğneli... Kan verişi kontrol eden hemşire ve hastabakıcı...

Hatçe öyle bir hal içinde ki, kimsenin gidiş ve gelişindeki cereyan sesini duymadığı kan, adeta onda bir şelâle mûsikisi... Bu bir visal hâli midir? Belki de onun ötesinde bir şey...

Hemşire:

— Şimdilik bu kadar... dedi ve âletlerini toplayıp gitti.

Hatçe'nin gözleri yumulu... Hüsmen Ağa, hademelerin mescid diye kullandığı yere gitmek üzere odadan çıktı.

Hatçe, gözlerini açmadan mırıldandı:

— Rüyamda öbür dünyayı gördüm. Cennetteymişim... Erkeğim de sizmişsiniz... Naci Bey, şu hastalık ve ateş ne garip bir hal.. Sanki parmaklarımla görüyor, gözlerimle kokluyor, kulaklarımla tadıyorum. Size böyle ulaşıyorum.

— Naci Bey, sizi hiç seven oldu mu, sevebildiler mi, sevmek nedir anlayabildiler mi?

— Askerlik dönüşünüzden beri hiç uğramadanız köye

belki bir kere daha gelir, beni çeşme başında değil de mezarımda ziyaret edersiniz. Naci Bey ne güzel anneniz var...

— Naci Bey, ben Allah'ı seviyorum. O kadar korkuttukları Allah'ı... Doğru... Sevgi korkulu şey... Ben korkudan titreye titreye Allah'ı seviyorum..

Hastalığın bir çocuk ermişliğine yükselttiği Hatçe, birdenbire Naci'nin gözünde her şey oldu. Sandı ki, bir o kadar küçümsediği ve değersiz bir hatıra resmi gibi bir kenara attığı bu köy kızı, bir anda içini doldurmuş ve ruh sarayının muayede salonunda ne kadar yağlı boya resim ve mermerden heykel varsa hepsini birden kaldırtmıştır. İşi gücü hastaneye taşınmak, kan vermekte devam etmek ve ölüm döşeğinde bile her ânı yeni, hiçbir tekrarı olmayan bu kıza dalıp kalmak...

Hüsmen Ağa bu garip kenetleşmeye ne mâna veriyor, belli değil, ama her halde Hatçe'nin kara sevda üstü bir tutuluşla Naci'ye bağlandığını seziyor ve sadece susuyor, katlanıyor ve bir yol düşünemiyor.

Annenin Hatçe'yi ziyareti sırasında bir gün, karşı karşıya koridora çekildiler. Anne, Hüsmen Ağa'ya dedi ki:

— Hissettirmek istediğinizi çok iyi anlıyorum. Kıza verilecek son ilâç, Naci'nin kanı değil, elidir. Evlendirelim onları burada ve Allah'ın huzurunda... Bakalım ne olur?

— Naci Bey buna ne der?

— Bir çocuk, kendisini çağıran annesine ne derse onu der.

Naci'nin dostu sevimli imam hastaneye geldi. Hademelerden, namazında ve niyazında iki şahit buldular ve kızın baş ucunda toplandılar.

Naci'den sonra Hatçe'ye suâl:

— Allah'ın huzurunda Naci Bey'i kocalığa kabul ediyor musun?

Billurların hıçkırığı:

— Evet...

Bütün şartlar yerine getirildi ve hepsinin gözü yaşlı, karı kocayı yalnız bıraktılar... Naci, sımsıkı avucunda tuttuğu Hatçe'nin ellerine bakıyor. Bu, fildişinden yontulmuş gibi ince ve mevzun parmaklı ellerde teslim olurken teslim almayı bilen bir ahenk var.

Hatçe, her hecenin üzerinde duraklayarak konuşuyor:

— Ellerimi daha sık, daha sık!.. Yaşadığımı, hayatta olduğumu, senin olduğumu anlayayım... Ben kendimin değil, seninim!.. Bana «Naci Bey» deme, «Naci» de, diyorsun!. Bunu söyleyemem... «Bey» diyerek uzaklaşamam, «Naci» diyerek de yaklaşmış olamam... Seni adının ötesinde buluyorum.

— Ellerin çok sıcak... Ateşin yükseldi galiba...

— Farkında mıyım ki?.. Seninle rüyam arasında bocalıyorum. Hanginize dalacağımı bilemiyorum. Mermer bir düzlük üzerinde mermer merdivenler görüyorum. Sağa sola kıvrılan, iç içe, büklüm büklüm yükselen merdivenler... Yukarıda ayrı bir düzlükte, saray girişine benzer bir kapıya yol arayan merdivenler... Kıvrım kıvrım, büklüm büklüm... Kapının bulunduğu düzlükte, hangi tavandan sarktığı belirsiz bir avize var... Renk renk billur saçaklarla bir saray avizesi... Ben bu merdivenlerden ağır ağır çıkıyorum ve her çıkışımda avizenin küpelerinden müthiş sesler geliyor. Sırtımda, bembeyaz, uzun etekli bir gelin elbisesi... Sağ elimle eteğimi tutuyor ve çıkıyor, çıkıyorum. Billur küpelerin şarkısı adımlarıma tempo tutuyor, beni bir kanat gibi yukarıya çekiyor. Sakın kefenim olmasın, bu telli pullu elbise?.. Elimi sık, daha sık... Beni bırakma!.. Öyle tut ki e-

limden, beni ölüm çekip alamasın...

Hatçe'nin hastaneye yatışından beri haftayı aşkın bir zaman geçmiştir. Hastanede herkes, doktoru, hemşiresi, bu altun sarısı bir ışık huzmesi altında yavaş yavaş eriyen, minyatür çizgili genç kızla ilgili...

— Ne oldu?

— Nasıl?

— Kurtulabilir mi?

Ve Naci ile ölüm döşeğinde evlenişi, hastanede dillere destan... Hüsmen Ağa hemen hiç lâf etmiyor. Namaz kılıyor ve Kur'ân okuyor. Tevekkül heykeli... Naci günün birkaç saatini, yatağa bitişik tahta iskemlede geçiriyor ve her gelişi kızın yüzünde sabahı ışıldatırken, her gidişi geceyi karartıyor. Anne de hemen her gün orada... Ama dayanamıyor ve koridorda Hüsmen Ağa ile dertleşmeyi tercih ediyor.

Eleleler... Naci doğrulmak istedi.

— Kalkma, nereye gidiyorsun?

— Anneme bir şey söyleyeceğim.

— Söyleme!

— Bir ân için koridora çıkmaya da mı izin yok?

— Yok!..

— Bir ân, bir ân... Hemen gelirim.

Hatçe'nin çığlıklı sesi:

— Hayır, hayır! Gitme! Bir ân bile ayrılma yanımdan..

Naci oturdu:

— Ama biraz sonra vakit gelecek... Ayrılacağız... Evime gideceğim.

— Ayrılmayız! Bize ayrılık vakti yok!..

Naci köşke döndü, odasına geçti, etajerdeki kitaplarına hazin hazin baktı, sonra masanın büyük çekmecesini çekip koca bir dosya hâlinde yarısına kadar hazırlamış olduğu doçentlik tezini çıkardı. Dosyanın üzerinde şu başlık:

«Ruhcu ve maddeci yönlerden Batı felsefesi»...

Alt satır: «Batı tefekkürünün çıkmazı»...

Odanın bir köşesinde bir çini soba... Tatlı tatlı yanıyor. Hatırına tasavvuf kahramanlarından birisinin sözü geldi:

— Yaş odunlar gibi haykıra haykıra yanma!.. Kuru odunların eriyişine denk, tatlı ve sessiz kavrul!..

Eserini kaptığı gibi sobanın içine attı. Ve kâğıtların hışırdaya hışırdaya yanışını ve büküle büküle kömür oluşunu seyretti.

Ve düşündü:

— Batı karbon olmaya mahkûm bir dünya... Kış... Kar yağıyor... Belmâ Avrupa'ya gitmiş, Mine ve arkadaşları da «eylem» dedikleri hareketlere karışmışlardır. Diş gıcırtısı kadınla beyin uru dişi, artık Naci'nin gözünde, suları çekilmiş ve diplerindeki süprüntüleri meydana vurmuş birer kuru havuz...

Hastaneye giderken yolda Ressam Âbid'e rastladı:

— Sakal mı koy veriyorsun Abid, nedir bu halin?

— Mine öyle istedi.

— Güveyilik şartı mı bu?

— Biz ona inanmışız bir kere... Ne isterse yaparız. Hem...

— Hem?..

— Ortalık birbirine giriyor, yeni bir toplum yapısına doğru gidiyoruz. Sen hâlâ (bireysel) düşünüşler içinde çürümeye devam ediyorsun!

— Çürüyen neymiş?

— Eskiler...

— Sen de yenisin, öyle mi?.. Ayol, aynanın karşısına geçip şu her gün eskittiğin suratına bakacağın gün ne zaman gelecek?..

— Biz şimdi, kadınlı erkekli kocaman bir gençlik ordusu çapındayız. Aynaya bakmaya bile vaktimiz yok...

— İşte bütün felâketiniz de oradan geliyor ya!.. Kadınlarınız eylem değil, yeni bir tekallüs, kıvranma cinneti, erkekleriniz de bir nevi harem ağası şehveti içinde...

Hastaneye vardı. Kapıda ve içeride gençli, ihtiyarlı, erkekli, kadınlı bir kalabalık...

— Ne var, ne oluyor?

— Üniversite gençlerinden bir takım yaralıları getirmişler... Onların yakınları...

Sahibi belirsiz bir ses:

— Ne olacak bu milletin hali? Ana, baba, hükümet ne gün sesini duyuracak bu gençlere?.. Dilimizi, dinimizi, ekmeğimizi bize kaybettiren nedir? Bir adı olsa gerek... Adını koyunuz!

Biri cevap verdi:

— Baba böyle bağırma!.. Burası hastane, hükümet kapısı değil!..

Koridorda onu Hüsmen Ağa karşıladı. Eli ayağı titriyor:

— Bu akşama ya çıkar, ya çıkmaz.

— Ne diyorsun?

Hüsmen Ağa boğuluyor:

— Gelinlik telleri ısmarladı. Getirdiler. Bunları tabutumun baş tarafına taksınlar, dedi.

Hatçe, Naci'yi görür görmez kıpırdadı. Saçları başın-

dan kopmak, kaçmak ister gibi birbirine girmiş... Yüzü uçuk, uçuk... Sanki gitmiş de yerine gölgesini bırakmış...

Gözler; içinde altun tozundan bir harman savrulan gözler... Hatçe'ye yalnız onlar sadık...

Naci iskemlesine ilişti:

— Nasılsın Hatçe?

Rengine mor beyazın üşüştüğü dudaklar kıpırdadı.

— İyiyim, çok iyiyim... Daha iyisi olmayacak kadar iyi..

Naci'nin karşısındaki pencerede kardan yastıklar...

Gözleri orada... Kız, Naci'ye bakmadan gözlerini diktiği istikameti sezdi:

— Kar ne güzel, değil mi?.. O kalkmadan ben kalkmış olacağım.

Cevap yok...

Hatçe göz kapakları inik:

— Yani cenazem... Kar rengi bir örtüyle gireceğim tabutuma...

Naci ses çıkarmadan ayağa kalktı. Kızın çok uzaklardan gelen sesi:

— Nereye gidiyorsun?

— Buradayım!

Naci ayaklarının ucuna basarak kapıya doğru ilerledi. Dışarıda bekleyen Hüsmen Ağa'ya «gel» işareti verdi. Kapıda kala kaldılar. Hatçe müthiş bir enerji sarfederek başını kaldırmak ister gibi bir hareket yapıyor. Kaldıramadı. Serili olduğu yatağa büsbütün serildi. Hatçe, sanki bir dağın arkasından sesleniyor:

— Bırakma beni Naci, geliyorlar!..

Naci çığlığını tutamadı:

— Hatçe!..

— Efendim?..

Bir ân durdu:

— Allah'ım!..

Ve... Ötesi hep ve... Mezarlık dönüşü, köyde, bildiğimiz konağın bildiğimiz odasında Hüsmen Ağa'yla baş başalar... Acı bir rüzgâr esiyor ve kar savruluyor.

Sedirin üzerinde, sırtı arkalığa dayalı büyükçe bir taş bebek... Hüsmen Ağa, bebeği gösteriyor:

— Bu onun bebeğiydi. Sekiz on yıl önce benden istemişti. Şehirden getirmiştim. Bu yaşına kadar onunla oynamaktan vaz geçmedi. İşini bitirir bitirmez bebeğiyle düşüp kalkmaktan başka bir şey bilmezdi. Ona yatak yapar, yorgan uydurur, gömlekler, duvaklar biçerdi. Beni bu yaşımda bebeğiyle bırakıp gitti.

İhtiyar katılırcasına ağlıyor.

— O bebeği bana verir misin?

— Hatçe'nin her şeyi senin, oğlum!. Al, sen de onu götür!

— Alıp götüreceğim bir şey yok.. Ömür boyu beraberiz.

— Kitaplarımı da sana hediye ediyorum. Madem artık tasavvufa daldın, bu kitaplardan faydalanabilirsin... Hele el yazması bir tanesi var ki, Allah ve Resulünün kitaplarından sonra dinin en büyük eseri... Dinin, birbirine bağlı, birbirini tamamlayıcı olarak iç ve dış hikmetlerini hiç birinden zerre feda etmeksizin bir kapta toplayan kitap. İkinci Bin'in Yenileyicisi İmâm-ı Rabbani Hazretlerinin «Mektûbât»ı...

— Çok teşekkür ederim.

— Onu defalarca oku, her kelimesini ilik gibi em ve mânaların ateşinde yan ki, ben de sana teşekkür edeyim... Eski harfleri de öğreniyor musun?

— Başladım, bir kaç aydır devam ediyorum.

— Ya namaz?

— Ona da döner dönmez başlayacağım.

— Başla oğlum, başla!.. Mümkün olsa da ben de yeniden başlasam... Her defa senin yaşına dönüp seksenine kadar kılsam ve her defa yeniden başlasam... Belki usûlünü bile bilmiyorsun, değil mi, namazın?

— Tam bilmiyorum.

Hüsmen Ağa abdest ve namazı en ince noktalarına kadar Naci'ye not ettirdi. Sonra okuttu ve ezbere tekrarlattı.

Hatçe'nin artık hizmet etmediği bir sini üzerinde yemeklerini yediler.

Camiden yatsı ezanı...

— Şimdi, dedi Hüsmen Ağa; camie gider ve yatsıyı kılarız. İmam arkasında nasıl kılınacağını da öğrenirsin.

Çıktılar. Cami meydanının ilerisinde hayal meyal görünen çeşme... Başında, elinde desti, hayal meyal Hatçe... Masal kızı... Konuşuyorlar:

— İsterseniz askerlere söyleyeyim de çeşmeyi boşaltsınlar...

— Ziyanı yok, beklerim...

28 yıllık hayatının ilk namazını kılıyor. Şimdiye kadar uzaktan seyrettiği denizin artık içinde... İmam, sabit bir makamla okuyor ve o, Hüsmen Ağa'dan öğrendiği gibi yalnız okunuşa kulak ve gönül bağlayarak dinliyor. Bu arada bazı anladığı kelimelerden tüten mâna buğusu, kelimeleri cümleleştirmeden ve bir dış mânaya bağlamadan, Naci'ye meçhullerin meçhulleri üzerinde her istikameti

kurcalayan ufuklar açıyor. Ve yine bu arada istemeden içine şu his düşüyor:

— Kur'ân'ı mânasını bilmeden okuyanların haline dil uzatanlar ne ahmaktır. Kur'ân'daki dış mâna, kelimesi kelimesine bilinse bile onu bilememenin, bilmek mümkün olmadığının bilinci içinde okumak ve dinlemek lâzım... Anlayıp ne olacak sanki?.. Anlamış olmak tesellisi içinde anlamak da kaybolup gidecek... Ne mutlu hiçbir şey anlamadan Kur'ân'ı bazı delâlet pırıltılariyle su gibi tas tas başından dökenlere...

Ve hemen, bu sırların sırrı noktasında veli'nin kamçı şaklamasına benzer ölçüsü hatırına geliyor:

— «Anlamak lâzım değil; inanmak lâzımdır.»

Camiden çıktılar. Sedire dayalı taş bebeğin iki yanında oturdular.

Hüsmen Ağa sordu:

— Nasıl hissediyorsun kendini?

— Nur yağmuru altındayım.

— Aman, bırak, üstüne yağsın! Saçaklara sığınayım deme!

— Siz bana ilk temasımızdan beri içimdeki gizli çıbanı patlatmakta vesile oldunuz. Torununuz da kimsenin öğretemeyeceğini öğretti. Öylesine öğretti ki, sonunda onu kaybetmem gerekli oldu. Beni, çektiği hasret dağının yokuşunda yalnız bırakıp gitti.

Gözlerinde damlalar mukavemet seddini taşırıyor. Hüsmen Ağa, Naci'ye en tatlı bir merhamet toniyle dedi:

— Ağlama yavrum, göz yaşlarını dondur! Ben yapamadığımı, erişemediğim gücü senden istiyorum. Bak sana üç beş kelimelik bir velî hikâyesi anlatayım:

Ömründe bir kere bile gülümsediği görülmemiş acı

yüzlü bir veli'nin, üstüne titrediği, öksürse ağlayacak gibi olduğu bir evlâdı var... Evladı uzaklarda... Birdenbire öldüğü haberini alıyor ve ömründe ilk defa, belki de son, tebessüm ediyor.

— O kuvvet nerede, ben neredeyim?

— Çalış, kazan oğlum!..

— Siz köyde mi kalacaksınız?

— Nereye gidebilirim?.. Kızımın ve torunumun mezarlarını sırtlayıp yollara düşebilir miyim? Yolun düşerse sen de uğra bu köye!..

Hüsmen Ağa'dan aldığı kitaplarla taş bebeği, köşkte çalışma odasındaki masasına yığdı. Sonra taş bebeği alıp etajerin tepesine asılı, çerçevesi sedefli büyük aynanın karşısına oturttu. Bebeğin yarım profili aynaya ve öbür tarafı dışarıya doğru... Ve aynada kendisini seyretmeye koyuldu. İnsan... Yüzünü bile tam görebilmekten âciz mahlûk... Öyle ya, aynada sağ sola ve sol da safa geçtiğine göre, gördüğü tam kendisi mi? Ancak birbirimizi görebiliyor, yahut gördüğümüzü sanıyoruz. Bir eksiğin daha büyük eksiği de aynada tecelli ediyor. Aynada, yahut bütün mücellâ satıhlarda... Demek kendimizden bile gizlenmişiz...

Eyvah, eyvah!.. Akrebin kıskacı fikirler yine mi üzerine üşüşüyor?.. Belmâ'dan koptuğu ve Hatçe'yle halleştiği günlerde başka duyguların peçelediği bu fikirler şimdi, deniz çekilişinden sonra gelen kabarışlar gibi baskına mı kalkıyor? Artık kendisine bir köşeye çekilip bu fikirlerin pöstekisini saymak mı düşecek?..

Ya sobaya attığı doçentlik tezi ne olacak? Öylece kalacak mı, yoksa yerini bir başkası mı alacak? Meselâ:

— İslâm tasavvufu ve insanlığın beklediği nizam...

Evet, evet... Gecesini gündüzüne katıp bunu yazacak...

Günlük faaliyet seli içinde bir çöp gibi şuursuz, gidip gelecek ve başka hiçbir şeyin iradesini taşımayacak...

Aynaya derin derin bakıp, içinden geçen her kelimenin çizgilerini orada görürcesine fikretti:

— Ya Rakîb!.. Ey isimleri arasında beni en çarpan ad olarak «Rakib» ismini gördüğüm Allah... Neyi karıştırsam, neyi eşelesem altından «Rakib» ismin çıkıyor. Elimizi yakmaması için gaflet maşasıyla tuttuğumuz her şeyin üstünde ve altında sen, dibine vardırmak istediğimiz her hasretin içinde ve dışında sen varsın!.. Bir ismin de «Karib»... Yakın... Yakın olan Sensin!.. Her şey uzak, her şey uzak... Ve bütün yakınlıklar, uzaklık...

Hiçbir harita, tasavvuf kahramanlarının çizdiği ruh topografyası derecesinde emin olamaz. Kur'ân'ın: «Ruh Allah'ın bir emridir ve insanlar ondan çok az şey bilecektir» haberini verdiği varlık, onların elinde ve dilinde, bütün girintileri ve çıkıntıları, dolambaçları ve düzlükleri, mağaraları ve dehlizleriyle göz önünde... Onların ruh üzerinde verdiği «bilinmez» hükmü, başta değil, nihayette ve nice bilgiden sonra vardıkları merhale...

Allah'ın: — «Emaneti dağlara ve taşlara teklif ettik; çekindiler ve almadılar... İnsan ki, zalûm ve cehûldür, kabul etti.» dediği ruh... Ruh ve zıt kutbu nefs... Biri ak, öbürü kara iki erimiş maden gibi kalb potasına dökülüyor ve orada bir karışım billurlaştırarak kalbin hakikatini daire içine alıyor.

Naci artık eski harfleri söker, hatta onlarla yazar hâle gelmiştir. Dostu, sevimli imam, artık arada bir gördüğü ve bazı suallerine cevap aldığı uzak bir vasıtadan ibaret... Kendi kendine yol alabiliyor artık... Tasavvufa kaynak Allah'ın Sevgilisi hayat iksirini iki koldan veriyor: Hazret-i Ebû Bekir ve Hazret-i Ali kolları... Emanet bu iki kol

üzerinde, avuçtan avuca devredilmiş ve tek zerresi kaybedilmeksizin asırlar boyu devam etmiştir. Hele Ebû Bekir kolunun hakikatlerindeki, emanetten tek zerreyi kaybetmemek titizliği belirtilebilir gibi değil... Bu kolun büyüklerinden biri nefsine şöyle hitap diyor:

— «Sen ayağı yanmış bir köpeksin ki, şan kafilesinin arkasından üç ayakla sekmektesin!»

İnanıyor ki, büyük şan böyle bir köpek olabilmektedir.

Aynı yolun büyük üstü bir büyüğü de, kendisinden niçin az keramet görüldüğü sualine, en muhteşem kerametten daha muhteşem şu cevabı veriyor:

— «Bunca vebal altında ayakta durabilmemizden büyük keramet mi olur?»

Aynı büyüğün ıssız kırlarda ve at sırtında akşam vakti müridiyle beraber giderken müridin kalbine korku düşmesi üzerine, onu batmayan bir güneş altında yürüten ve menzillerine varır varmaz koyu karanlığa bırakan kerameti üzerinde yorumu:

— «Bunlar tarikatın oyunlarıdır; gaye bu değil...»

Gaye Allah...

Başlangıçta Mansûr (Hallâc)a kapılandı. Onun, şeriati en nâzik yerinden yaralayıcı «Hak benim!» sözünü de fazla kurcalamaya davranmaksızın tehlikeli bulmaya yanaşmadı. Hattâ ana yol üzerindeki bazı büyüklerden de buna benzer sözler fışkırdığını görmedi değil... Fakat kısa zamanda büyük edebi ele geçirdi ve meselenin çözümlenmesini yine büyüklerden öğrendi:

— Bu hal manevî (sekr) sarhoşluk halidir ve aşkın istilâsiyle aklın elden gitmesi neticesinde meydana gelir. Eğer Mansûr, ana yolun büyüklerinden en hakir bir müride rastlasaydı bu sözü etmezdi. Cüneyd de bu sırrı şöyle çözer:

— Biz yolun sırlarını izbelerde, mağaralarda gizli gizli konuşurduk; Mansûr onları meydana vurdu.

Bütün incelik aynadaki hayal ile zatın aynı olmadığını kavrayabilmekte ve muazzam bir fikir inzibatı içinde aklın payını koruyabilmekte... Bu ve buna benzer sözler akılla söylendi mi küfür olur.

Aşkların aşkı ve o güneşi eritecek hararetin muazzam bir akıl inzibatı içinde korunması... İşte «Ne akılla olur, ne de akılsız» ölçüsündeki sır!..

Ya bu inzibatın ismi nedir? Şeriat...

Şeriat O'nun, O var diye her şeyin var olduğu O'nun dışı, tasavvuf ise içidir. Bir saray düşünün... Bulutların üstünde, duvarları zümrütten ve çatısı yakuttan bir saray... Pencerelerinde, içeride binbir âvizeli bir ziyafet salonunu ihtar eden ışıklar... İşte O'nun ruhâniyet âbidesi olan bu sarayın dış mimarîsi şeriat, içi de tasavvuf; ve ne dış içten ayrılabilir ve ne iç dıştan...

Üniversitede birkaç profesör arasında...

Biri:

— Duyduğumuza göre garip bir doçentlik tezi hazırlıyormuşsunuz. Şeriatle iç içe İslâm tasavvufuna ait bir tez. Ve ona büyük bir eser çapında hazırlık yapıyormuşsunuz. Ne zamandan beri şeriatçi oldunuz?

— Yunus Emre'nin «Balların balını buldum» dediği tasavvufa el attığım günden beri...

— Şeriate mi, tasavvufa mı, hangisine tutunuyorsunuz?

— İki elimle tutunduğum dal birdir.

Öbür profesör:

— Hırsızlık edenlerin kolunu kesen şeriati çağımıza nasıl uydurabilirsiniz?

— Hırsızlık cemiyetin kolunu kesmektir. Cemiyetin kolunu keseni kolsuz bırakmaksa toplumu kurtarmak... Şeriat, hırsızlık sürsün ve boyuna kol kesilsin diye emretmez. Hırsızlık kalksın ve kol kesilmesin saadetini getirir. Yani hastalık iyi olsun... Neden vücudu kurtarmak için kol kesen cerrahı suçlamıyoruz?

— Adaletsiz bir cemiyette hırsızlık kesilemez ki, bu kadar acı bir cezaya katlanılabilsin?..

— Gerçek adaletin şartları da şeriatte... Buna rağmen suç işleyenlere verilecek ceza da bir tedavi...

Başka bir profesör:

— Siz bu fikirlerinizle çağ dışı kalmaya mahkûmsunuz. Yazık, ne kadar da istidatlı bir gençsiniz! Kıymayın kendinize!..

— Çağ dışı olmak için önce çağ nedir, onu anlamak, peşinden bütün illetleriyle çağımızı bilmek lâzımdır. Çağ bir takvim işi değildir. Asıl, doğum sancısı çekenlere «çağ dışı» mührünü basanlardır ki, çağ dışıdır. Kendi kendilerine yetemeyen, çağların gebe kaldığı yavruları göremeyenler, onların yüz çizgilerini heceleyemeyenler... İslâmiyet lâv gibi fışkırdığı devirde çağının neresindeydi, üstünde mi, altında mı, içinde mi, dışında mı?.. Çağ dediğiniz, onu açanın, geçmişi kapatanın ve geleceğe hükmedenindir.

— İyi ya, kendi kendinizi ele veriyorsunuz! Asrımızda İslâmiyet kapatılmış değil midir?

— Belki onu anlayamayanların, kaba nefslerine indirenlerin ve hayata yanlış tatbik edenlerin İslamiyet'i... İslâmiyet değil...

Kendi hocası, orta yerde çabalayan ve yönü belli olmayan esersiz profesör de lafa karıştı:

— Bak sana, yakında doçentim olacak asistanıma söyleyeyim; bugün Türkiye'de solcu sınıf dışında milliyetçi

zümrenin birlik olduğu gerçek şudur: Allah'a ve Resulüne evet, şeriate hayır!..

Naci, acı acı güldü:

— Aman hocam, böyle bir görüş, güneşi kabul edip de ışığını inkâra kalkışmak gibi bir abes olur.

Gülüştüler ve işi tatlıya bağlamak istediler.

Biri yine duramadı:

— Namaz da kılıyor musun?

— İntizamla...

— Paris'te tahsildeyken de kılıyor muydunuz?

— Yazık ki, hayır!..

— Siz bize Paris hatıralarınızdan bahsedin de bu çetrefil bahisten kurtulalım...

— Bahsetmeye değmez, hocam... Tanzimattan beri yolu açılan Avrupa'da, Batılıların marifetini devşirmek için gönderilip kabuk üstünde dört dönen böcekler gibi sürdüğümüz hayatın ne değeri olabilir?.. Kendi kendimizi büsbütün kaybetmek, Batıya da bir türlü uzanamamaktan başka?.. Herhalde oradaki hususî hayatımı merak etmiyorsunuz.

— Ben size oradaki fikrî ve ruhi hayatınızı sordum Sanat, edebiyat ve kültür hayatı...

— Batı kendisine yeni bir çağ arıyor. Sanatiyle, edebiyatiyle, fikriyatiyle yetmezliğin hafakanına tutulmuş bulunuyor. Onun bu en mahrem çizgisini görmeyen sahte inkılâpçılar kendi özlerinin koruyucularına «çağ dışı» teşhisini konduruyorlar. Batı, maddeyi fethetmekte kendi keşiflerinin makinesine kolunu kaptırmıştır. Şimdi ona tahakküm etmenin ruhi müeyyidesi peşinde... O bu halindeyken bizim onu her şey sanmakta devam etmemiz, Batıyı bir erişmiştik içinde görmemiz, her gün biraz daha ona

özenmemiz ve kendimizden tiksinmemiz, felâketlerin felâketi!., İşte bir kaç kelimeyle Batı; ve işte, başta üniversitemiz, bütün müesseselerimizle bizi.. .

— Demek doçentliğine istekli olduğunuz üniversitemizi de beğenmiyorsunuz!

— Talebesinin hocasına, hocasının da talebesine inanmadığı ve gençlik buhranının bundan doğduğu bir üniversiteyi nasıl beğenebilirim?..

— Ya medrese?..

— O, vecd ve aşk devrinde zaman ve mekânına hâkim tam bir disiplin ocağıydı. Yobazlara yataklık etmeye başladığı çığırlarda bile disiplininden bir şey kaybetmedi. Fakat günümüzün ilericilik ve solculuk yobazları elinde her şey tersine döndü ve medrese ilim ocağının her şartına malik bir sembol halinde tarihe göçtü, gitti. Medreseyi, ruhunu sımsıkı muhafaza ederek ıslah etmek gerekti. Ayniyle yeniçeri ocağında olduğu gibi... Bizse onları yıkmak ve yerine ne koyacağımızı şaşırmakla kaldık.

— Ayol siz bizim asistanımız gibi değil, profesörümüz gibi konuşuyorsunuz!

— Ne münasebet efendim; soruyorsunuz, ben de söylüyorum.

— Anne ısrar etme! Ben kolay kolay evlenemem artık...

— Buna mecbursun Naci; hayatına bir düzen verebilmen için bir evin, bir de kadının olmak lâzım...

— Evim var ya...

— Kadınsız ev boş kafestir.

— Kiminle anne, nasıl, nerede, ne zaman?..

— Şununla, bununla değil... Sana uygun düşecek, sana ve evine bakacak, eli var, dili yok bir kadın..

— Kadın bir çamaşır makinesi midir ki, gidip de uygununu bulayım ve satın alayım?..

— Sana böylesi lâzım... Ondan sonra kendini rahatça işine verebilirsin.

— Kim bulabilir böylesini?.. Mobilyacıya model verir gibi kapı kapı gezip aramam mı gerekiyor?

— Ben bulurum, gerekirse kapı kapı ben dolaşırım.

— Bırak anne bu gayretleri, işi oluruna bırak!.

Ve gömüldü kitaplarına... Hüsmen Ağa'dan aldığı kitaplardan birinin iç sahifesinde ne görsün?.. Yeni harflerle bir yazı:

«Bu kitaptan bazı parçaları bana dedem okudu. Zevkten eridim. Kadın ermişlere ait bu kitap... Seyyidetü'n Nefise isimli kadın ermiş, bitişiğinde oturan bir hristiyan ailenin ricası üzerine, evlerinde felçli ve yatağından kıpır-

dayamaz halde bir genç kızı, bir iki saat için beklemeğe gidiyor. Aile bu müddet içinde mühim bir iş için sokağa çıkmaya mecbur... Hasta kız o kadar güzel ki, kadın ermiş dayanamıyor ve Allah'ım bu kızı iyi et, diye dua ediyor. Ailesi döndüğü zaman görüyor ki, kızları, müslüman veliye'nin dizleri üstündedir ve iyi olmuştur. Anasını ve babasını görünce üzerlerine koşuyor. Ağlıyorlar ve müslüman oluyorlar. Ah, keşke ben de bu kadın ermişin zamanında yaşasaydım da onun hizmetçisi olsaydım.»

Naci düzgünce bir el yazısı ve cümleleştirmeyle Hatçe'nin kaleminden çıkma bu notu görünce asıl ağlayan, dakikalarca ağlayan kendisi oldu. Ve kitabı baştan başa okudu.

Duhter-i Kâab isimli veliye... Kölesine âşık... Oda ona.. Ne türlü?.. Anlatılamaz. Bir gün sabrı tükenen güzel delikanlı, güzellikte kendisinden ileride Duhter-i Kâab'ın önüne dikiliyor.

Söylenebilecek hiçbir sözü yok... Yalnız ileriden ellerini uzatmakla kalıyor... Kadınsa ayakta ve dim dik:

— Ben diyor; efendimizin kölesiyim ve ona cezbeliyim. Bu halimi senin üzerine sıçrattım ki, bana tutulasın ve sen de onu bulasın...

Ve bir şiir okuyor:

«Gerçek aşka bir oyunla geçtim
Zehirden şifaya geç, kemend onun elinde...»

Naci muammasını bu kadın ermişin dilinde çözülmüş buldu. Bir de sevginin hedefini bile bile bu hedef uğrunda birbirine tutulmanın sırrı:

Bir velînin cariyesi Selime...

— Seni azad edeyim!.

— İstemem!

— Nikâh edeyim, zevcem ol!

— İstemem!

— Sebep?

— Bir ân bile senden ayrılmak istemem! Zevcen olmam için beni azad edeceğin bir anlık nâmahremliğe bile tahammülüm yok!

Kendisini o veliye benzetemese de, Hatçe'yi, Selime'ye benzetir gibi oldu…

Ya Sırrı (Sakati)nin müridesi diye anılan büyük kadın?.. Ona oğlunun bir dere kenarındaki bir değirmende oynarken suya düşüp boğulduğunu haber veriyorlar.

— Olamaz, diyor; Allah bunu bana etmez!

Çocuğunun boğulduğu noktaya gidiyor.

— Gösterin bana, diyor; çocuğum hangi noktada sulara gömüldü.

Gösteriyorlar. Kaynayan sulara doğru haykırıyor:

— Mehmed, oğlum!

Sulardan ses geliyor:

— Efendim, anne!..

Büyük kadın sulara atılıyor ve minicik yavruyu sağ salim çıkarıyor. Cüneyd'e soruyorlar:

— Ne dersin Sırrı'nın müridesine?

— Allah'a karşı iyi zannını bozmamanın ve ihlâs ile ümid etmenin mükâfatı...

Acaba o da Hatçe'nin mezarı karşısına geçip hitap edebilir miydi?

— Hatçe, sevgilim!

Ve mezardan ses gelebilir miydi:

— Efendim, Naci!

Ama neredeydi kendisinde o ihlâs, o derece?.

Annesi Naci'ye arka arkaya birkaç genç kız gösterdi. Hepsi de iyi ve muhafazakâr ailelerin temiz kızları... Ama hepsi de çıtkırıldım ve özenti mahcup soyundan...

Bir gün annesine fena halde çıkıştı: .

— Bırak anne, benim yakamı bu evlenme işinde!., Üstüne düşmeyelim ve nasibi kollayalım...

Doçentlik tezi üzerinde boğulurcasına çırpınıyor...

Bir sabah gazetelerde büyük bir solcu hareketine ait bir haber gördü. Haberin ortasında Mine'nin de kocaman bir resmi... Bir yaralama hâdisesinde yakalananlardan Mine isimli bir milyoner kızı, vakayı kendi tertiplediğini ve arkadaşlarından hiçbirinin alâkası bulunmadığını ifade etmiş... Tutuklanmış ve cezaevine gönderilmiş...

Fazla şaşırmadı. Mine'den her şey beklenebilirdi.

Haberi üniversitede okuduğu gün kapısı vuruldu. İçeriye, göğüslerine yafta asılsa bile belirtmekten âciz kalacağı şekilde polis oldukları aşikâr iki sivil memur girdi.

— Felsefe asistanı Naci Bey sizsiniz, değil mi?

— Evet!..

— Savcılığa kadar gitmemiz icab ediyor.

— Sebep?

— Biz onu bilemeyiz. Sadece davet ve refakat emrini aldık.

Savcı Yardımcısı, Naci'ye yer gösterdi:

— Bayan Mine'nin evinde ve Ressam Abid'in atölyesinde yapılan aramalarda bazı suikast teşebbüslerine hedef tuttukları insanlara ait bir liste ele geçirildi. Bu listenin başında sizin isminiz var. İsminizin yanında da parantez içinde şu kayıt: «Bizimle düşüp kalkmalarında bir türlü yola getiremediğimiz bu adam, ileride dâvamıza en kuvvetli darbeyi indirebilir. Mutlaka temizlenmesi lâzımdır.» Kendi-

leriyle düşüp kalkmış olmanız ne demektir ve bu hususta bildikleriniz nelerdir?

— Ben Mine ve grubu ile temaslarımda, onların bohem hayatı içinde birtakım heveskâr taslakları olmalarından başka bir şey görebilmiş değilim. Her hangi bir fiili teşebbüsle alâkalarına dair de hiçbir müşahedem yok...

— Ya sizi niçin öldürmek isterler?

— Bu sualin cevabını Mine verebilir. Zaten mucip sebebini ismimin yanına kaydetmiş...

— Onlarla düşüp kalktığınız zamanlarda bu niyetlerine ait hiçbir ize rastlamadınız mı?

— Rastlamadım. Tenkitlerime daima tahammül gösterdiler ve işi alaydan ileriye vardırmadılar. Mine'nin böyle bir harekette rol almak ihtimalini de bugüne kadar hayal bile edemezdim. Bu kızın cinnete kadar varan ruh sarasını yakından bilirdim ama bu kadarını bekleyemezdim.

— Peki, dedi savcı; gerekirse mahkemede şahitlik edersiniz.

Naci, hapishaneye Mine'yi görmeye gitti. Naci'yi avukat odasına aldılar ve kızı getirdiler. Mine tutuklu haliyle, her zamanki ihmalci giyiminden daha boş verici... Solcuların kullanmaya pek meraklı olduğu kelimeyi patlattı:

— Merhaba!..

— Merhaba Mine!..

— Ne o?.. Beni görmek için tutuklanmamı mı bekliyordun?

— Bu da galiba kendini aratman için yeni bir numara...,

— Ne numarası be!.. Bu kadar pahalı numara mı olur? Burada da mı felsefe?

— Geç!.. Ben seni tutuklayan rejim ölçüsüne senin kafandaki rejim derecesinde inanmadığım için ziyaretine

geldim. Seni mazlum gördüğüm için değil, asıl seni tutuklayan zihniyeti zalim bulduğum için...

— Ya senin rejimin olsa bize ne yapardın?

— Zahmetsizce asardım!

— Biz de sana aynı şeyi yaparız, ama eskinin son gücünü sende gördüğümüzü inkâr etmeyiz. Hiçbir şeye inanmayanlarla, senin gibi, devrini yitirmiş bir şeye inananlar arasındaki farka hürmet ederiz.

Naci, hapishanede bile yiğit bir küstahlık tavrından vazgeçmeyen Mine'yi tepeden tırnağa süzdü:

— Seni görmeye gelmemin bir sebebi de şu: Senin, öldürülmek üzere sıraya koyduğun insanlar arasında beni en başta gösteren bir liste bulunmuş, doğru mu?..

— Böyle bir liste olduğu doğru... Ama nasıl bulmuşlar, haberim yok... Her halde beni tutukladıklarından sonra aramış olmalılar evimi...

— Nasıl izah edersin bunu... Gerçekten öldürecek miydin beni?

— Evet!

— Niçin?.. Fikirde birbirimize zıt olduğumuz için mi? Başlarımızı aynı fikir yastığına koyamadığımız için mi?

— Evet, başlarımızı aynı yastığa koyamadığımız için...

— Ben fikir yastığı dedim.

— Ben de sadece yastık diyorum!

Mine öyle bir tavır içindedir ki, nerede ve ne vaziyette olduğunun bile farkında değil... Naci atılıp kapıyı açtı ve orada bekleyen gardiyana seslendi:

— Konuşmamız bitti; hanımı koğuşuna götürebilirsiniz!

Mine arkasından lâf yetiştiriyor:

— Seni yaşatmayacağım, Naci!

Şu komünistlerin sahtelik temeli üzerine bazan yine sahte tarafından ne fedakârlıklara, ne samimiliklere ulaşabildiklerini görüyor da insanın hayretten çatlayacağı geliyor. Dâva ahlâkı, vazife şevki, fedakârlık ruhu, gözükaralık seciyesi gibi faziletler olanca kaynağını ve hakikatini İslam'da bulurken, bütün bu kıymetlerin, marka Müslümanlarına veda etmesi ve komünistlerde karar kılması izah kabul eder mi hiç? Naci bu halin de izahını buldu:

— Bu tecelli de İslamiyet'in şanına ayrı bir delildir. İslamiyet evvelâ inanmayı, sonra da bu inanç etrafında ebediyen yeni ve sağlam bir ruh ve ahlâk yapısına malik olmayı emreder. Bu yapı porsuyup çökmeye başlayınca da iman gıdasını alamaz ve ölü bir markadan ibaret kalır. Asırlardan beri süren nice tesirler altında, somaki mermerden mantarlaşmış çürük tahtaya döndürülen eski yapı, bütün ruhî kıymetlerin düğüm noktası vecd ve aşk kaybedilince, işte böyle bedava tarafından komüniste geçiyor ve karşısına gerçek vecd ve aşkın, onu bir hamlede ezip külünü havada savuracak yığını çıkaramıyor. Çünkü bu İslami yığın açık konuşalım, ismine devrim dedikleri belli başlı bir devreden beri köküne kibrit suyu dökülmüş olarak yekpâreliğinden uzaklaştırılmış, onun yerine «devrimci, uygarcı, ilerici» diye bir nesil türetilmek istenmiş, o da doğmadan ölmüş. «Devrim» dediklerinin «devrilme» olduğunu laboratuar kesinliğiyle göstermiş ve ortalık, biri tam teşkilâtlı ve radarlarla dışarıdan idareli, öbürü de başsız ve disiplinsiz, ama iyi niyetli ve istidatlı, Türk ruh kökünün davacısı gerçek bir topluluğa kalmıştır. Netice hükmü şudur ki, komünist, inandığı bâtılın mücerred inanma kuvvetiyle akın ve baskınlarını yürütürken, karşısında hiçbir şeye inanmayanların seddini daima kolaylıkla yıkacak ve bu dâva, gerçek iman ve onun ayrılmaz ruh vasıflarını taşıyıcı yepyeni bir nesil tarafından kelepçelenmedikçe durdurulamayacaktır.

Naci böyle düşünürken, ateşten çizgilerle bir velînin şu ölçüsü gözlerinde pırıldadı: «İnan da, istersen bir odun parçasına inan!» Hâlbuki inanmanın kime ve neye olduğu belli... Yalanı bile kudret doğuran iman... Evet; inanmayı, inanmanın mutlak merkezine, zıt şekilde kullanıp sonra da onun ahlâkını taklid eden ve kendi inanışına uydurmaya yeltenen komünist, kendisini çağ içi farzedici hiçbir şeye inanmayanlara nisbet edilecek olursa, tarla faresiyle lâğım faresi arasındaki farkı belirtir.

Hatırına Lenin'in bir sözü geldi: Lenin tarafından acı bir tenkide uğrayan bir komiser, «Bu benim hususi hayatıma ait bir noktadır,» diye karşılık verince, liderinden şu mukabeleyi görür:

— «Bir komünistin hususî hayatı yoktur!»

İnsan hayatında bâtıl ve dalâletlerin en büyüğünü devletleştiren bu adam, farkında olmadan, tam zıddı olduğu bir din icabının insan ve hayat görüşünü heykelleştirmektedir.

Asıl bir müslümanın hususi hayatı yoktur. O, akşamın belirli bir saatinde kepenklerini indiren bir dükkâncı gibi muayyen bir zaman çerçevesi içinde değil, her ân ve her mekânda müslüman ve mesuldür. Kenefte ve uykuda bile...

Bakın, neler ve ne kıymetler köklerinden koparılıp nerelere ve hangi dâvalara kaydırılıyor da kendi öz imanının nisbet ölçüleriyle beyni zonklayan biri, meydan yerine dikilip incelikleri dile getiremiyor. Mahkemeye de çağırıldı ve kelimelerinin tek tek zapta geçirilmesi ricasiyle şu ifadeyi verdi:

"Bu kızı tanırım. Solculuk taslayan hemen bütün kızlar gibi, yapmadığını ve yapamayacağını yapmış görünmenin ve bu işlerde her fedakârlığa katlanmanın, zorla samimi olmaya çalışmanın, dibi kazınacak olursa samimiyetsizliği meydana çıkacak hastalıklı gayreti, daha doğrusu şehveti içindedir. Muhakeme edildiği suikast işinde itirafta bulun-

masını hâdisenin kendi eseri olduğuna dair bir hüccet kabul edemem. Tedkik ve takdiri mahkemeye aittir. Başta benim ismim bulunmak üzere tertiplediği listeye gelince, bunu gülünç bulduğumu belirtmek isterim. İhtilâl kültürünün en basitine malik bulunanlar da kestirir ki, böyle tertipler kâğıt üzerine dökülmez ve yüreklerde gizli kalır. Böyle bir vesikayı ele geçiren polis ve savcının da «Evreka! Buldum» neşesine kapılmasını yine ciddiyetten uzak görürüm. Hâdiseler gösteriyor ki, dramatik neticelerine rağmen her şey komik bir zemin üzerinde cereyan ediyor. Ve garip bir romantizm, başını almış gidiyor ve mukabelesini göremiyor. Belki de mukabelesini gösterememekteki bu acz halidir ki, işi komikleştiriyor. Ama güldüren bir dram ye ağlatan bir komiklik... Bir felsefeci ve ruhiyatçı olarak ve Mine'yi yakından tanıyan bir fert sıfatıyle görüşüm bundan ibarettir. «Görüşünüz nedir?» suâline muhatap olmasaydım, bu mevzu ve sadet dışı mütalâalara huzurunuzda yer vermeyi doğru bulmazdım. Mahkemenizin sanık bayana «Siz bir komünist misiniz?» suâline, «Tepemden tırnağıma kadar komünistim!» demesini de aynı hakikatsiz romantizm içinde gördüğümü de ilâve ederim."

Mahkeme reisi, Mine'ye sordu:

— Şahidin ifadesine karşı söylemek istediğiniz bir şey var mı?

— Beni, işlediğim ve benimsediğim suça lâyık bile görmeyen bu gericinin, hakkımda verdiği beraet kararını reddediyorum!..

Dinleyiciler arasında gülüşmeler...

Naci'nin mizacında her türlü «dır!» ve «tır!», nefretle kovulması gereken birer yobaz narası... O «Allah vardır!» ve «Peygamber haktır»dan ve bunlara bağlı icaplardan başka hiçbir mevzuda «dır!» ve «tır!» nidalarına yer vermek istemez. Her hangi bir (doktrin)in çabucak çatlatılabilecek

kalıbında donmaya razı olmaz ve meçhule hürmeti en soylu bir usul haysiyetiyle korumak dâvasını güder. Hâlbuki «dır!» ve «tır!» hükmü, kaçınılması gerektiği kadar, aranılması ve bulunması da lâzım bir zaruret...

Öyleyse?.. Mutlak arayıcılığında hakikat çilesi aşkına bu hükme yerinde vücut verebilmenin çetinliğine erebilmeli... Gerçek idrak çilekeşlerinin şiârî; aslî «dır!» ve «tır!» yüzü suyu hürmetine uydurma «dır!» ve «tır!»lardan kaçınmaktır.

Bir mısraı Kâinatın Efendisi tarafından anılıp «hadîs» olmak şerefine eren, dünyanın en mesut şairi Lebîd, bu sırrı ne güzel çözer ve Peygamber muradına kavuşturur.

Hadis meali: «Söz odur ki, Lebid söylemiştir: Allah'tan başka her şey bâtıl...»

Şimdi bir sürü Türkçe ve Frenkçe kitap arasında tezini hazırlarken kaygısı şu: Hakkı yüceltir ve bâtılı batırırken, hakikatin sert bir nefesle bile yırtılacak incecik kanatlarını zedelememek, ulaştığı ve erdiği noktalardaysa en canhıraş tebliğ ve iddia tavrını muhafaza edebilmek... Yani «dır!» ve «tır!»ın yerini emniyet ve sıhhatle bulmak... Defterinin kapağına özene bezene yazdı:

«İslam Tasavvufu ve insanlığın beklediği nizam»...

Ve günlerce içinden heceleyerek öyle bir kanava çizdi ki, orda; meçhullere saygısının en titizini, hakikate ermiş olmanın da en iddialısını billurlaştırdığına inandı.

Her biri üçer bölümlü 11 fasıllık ve tam kitaplaştırılsa belki 33 ciltlik kanava:

1 — Batı, işi maddecilikte bitirmiştir! Batının doğuşu (ilk müessirleriyle meçhul Yunan harikası)... Batının oluşu (Yunan aklı, Roma nizamı, Hristiyanlık ahlâkı formülü)... Batının erişi (dağınık, şaşkın, düğümlü, kilitli madde marifeti)...

2 — İsevilik soluğu safiyetini sürdürememiştir!
Eriyen Roma (ruhun erittiği madde heyulası)...
Donduran Kilise (ruh soluğunu çürüten hezeyan otoritesi)...
Kilitleyen Skolâstik ve apıştıran mistik (zorlama akıl ve uydurma sırrîlik)...

3 — Rönesans, aklın çürütülmüş ruhtan intikam almasıdır!

Madde fâtihliği (eşya ve hâdiseleri mesnetleştirmeksizin zaptetme davranışı)...
Maddeci estetik (tabiat meftunluğu, plâstik idrak, dış süs zevki)...
Akıl çıkmazı (nefsini ve gayesini geçmişte arayış kuru akla bağlanış)...

4 — Madde üstü dayanaksız madde keşifleri oyuncak seviyesini aşamaz!
Makine, ve âlet (açlıktan ağlayan ruh ve çocuğunu doyuramaz oyuncak)...
Müsbet bilgiler (var oluşun hesabını veremez satıh ustalığı)...
Felsefe ve metafizik (din ve ahlâk getiremez ve ancak birbirinin yanlışını çıkarmaya yarar fasit daire)...

5 — Zulüm, dalâlet ve felâket sistemleri
Kapitalizma ve Liberalizma (cemiyetin hakkını çalar)...
Sosyalizma ve komünizma (ferdin hakkını çalar)...
Materyalizma ve pozitivizma (ruhun hakkını çalar)...

6 — Büyük buhran ve boşuna çırpınış 19. Asırdan bu yana (makina putu önünde kendi öz eserine mahkûm insanlık)... Demokrasi ve başıboş hürriyet (gerçeği tekte bulmak yerine çokta aramak ve iyiyi tekeffül edememeksizin ancak kötüye mâni olmak ve keyfiyetin hakkını kemmiyete çaldırmak kombinezonu)... Ruhi müeyyide humması (akılcılar müflis, ruhçular âciz, bazı ırkçı otorite tecrübeleri neticesiz muallâkta istinat arama gayreti)...

7 — Ruhun vatanı Doğu .

Peygamber yolları ve menzilleri (Irak, Suriye, Mısır, Hicaz dairesi ve iki dünya arasında iklim ve coğrafya yerine iç yapı farikası)...

Bâtıl ve hak oluşlariyle Doğunun macerası (Çin, Hind, Arap, Fars, Yahudi, Türk)...

Doğuda son aslî renk (bütün eksikliklerin tamamlayıcısı İslam)...

8 — İslam insanlığa rahmet müjdesi

Peygamberlik sarayının zahir cephesi şeriat (mutlak mizan ve disiplin—ordusu olmayan sultan düşünülemez)...

Ebediyet nizamı (ruh ve maddeye tam hakkını getiren ve dünyada içtimâi ve iktisâdi kaç nizam varsa hepsinin de arayıp bulamadığı cevheri, öz bünyesinde saklayan ilâhi mimarî)...

Her şey İslam'da (hakiki ahlâk, üstün merhamet, sahici adalet, teslim olmanın getirdiği gerçek hürriyet ve madde marifetlerine mesnetli hâkimiyet, muhteşem denge)...

9 — Yükseltici, alçaltıcı ve yıkıcı devreleriyle Türk'ün elinde İslam

Yükseltici devre (vecd ve aşk zaman ve mekânında dünya fatihliği)...

Alçaltıcı devre (ham yobaz ve kaba softa — nefsani kısır böcekleri)...

Yıkıcı devre (silindir şapkalı maymunlar çığırı bugünkü İslam âlemi)...

10 — Tasavvuf, İslam'ın ruhu ve derinlik buudu

Peygamberlik sarayının bâtın dairesi tasavvuf (sonradan kopya ve yama işi değil, asli kumaş)...

İnsanın gerçek memuriyeti (mutlak ve sabit bir vâhid etrafında namütenahi arayıcılık, her dem yenilik, ölümsüzlük ve ebedi şevk sırrı — Allah'a erenlerin erdirdiği cemiyet)...

Ezel ve ebed bilançosu (nereden geliyorum, nereye gidiyo-

rum, niçin varım, ne yapmalı ve ne olmalıyım?)...

11 —— İnsanlığın beklediği yeni nizam

Doğu ve Batı dünyaları arasında mahsub sırrı (birinde ruhla dizginlenmesi gereken akıl, öbüründe akılla payandalanması lâzım ruh)...

İslam'da İslam'ı arayıp bulmak şartı (reformcular, dıştan payandacılar, her türlü çirkinleştirici, kabalaştırıcı ve posalaştıncılar)...

İslam birliği ve büyük fikir aksiyonu (kılınçla fatihliğin şartları kaybolmuştur, şimdi iş keyfiyette gerçeğe erişip kemmiyette birleşmek ve insanlığa kapı açmakta)...

Fasılları ve bölümleriyle bile içinde neler düşünüldüğü ve söylenildiğini belli edici, doçentlik tezi bu eser, Naci'yi nefes alıp vermeye kadar tasarruf ededursun...

Bir sabah, namaz vakti annesi kapısına geldi:

— Uyuyor musun diye baktım, evlâdım!

— Hayır anne, yazıyorum!

(Tez)ine malzeme olarak karıştırdığı kitaplardan bambaşka bir dünya devşirdi. Ve eserinin dünyaya açılan kapısını unutur gibi oldu. İçinde fıkırdadığı kaynar suda fikrin soğukkanlı iklimi eriyip gidiyor ve yaşamak dururken tarif etmek diye bir şey kalmıyordu. Ama bu dünyayı o âleme bağlamak için hissiz fikre el atmaya mecburdu. Öyle bir âlemdi ki bu, içinde hiçbir madde ve fizik zoru yoktu. Nehirler tersine akabiliyor, yer çekimi göğe doğru yön değiştirebiliyor, zaman olduğu yerde donabiliyor, mekân tavla zarı kadar küçülebiliyordu.

Bu âlemin dünya nizamına bakışı da, fildişi kaldırımlarında nur heykeli insanların gidip geldiği (metropolis—medine)lerde, kimsenin kimseyle itişip kakışmadığı ideal cemiyetten haber veriyordu.

«Hiç ölmeyecek gibi dünya, hemen ölecek gibi ahiret.»

İki dünya arası bundan daha muhteşem bir asma köprü kurulabilir miydi?.. Tasavvuf, dünyayı miskin ve acizce bırakmayı değil, tam tasarruf altına aldıktan sonra zengin ve kudretli olarak gözden düşürmeyi emrediyordu. Bundan daha şahane bir muvazene düşünülebilir miydi? Tasavvufun cemiyete tatbikindeki bütün sır şu noktadaydı:

Allah'da fâni olmak gayesinin, mürşidde fâni olmakla başlayan ilk basamağı, cemiyette, kalabalıkların, idrak çilesi çeken üstün insanlarda fâni olması şeklinde bir basamağa yol açabilirdi. İkinci basamak ve onun yepyeni bir idare ve devlet nizamı... Böyle bir idare şekline de «münevverler aristokrasisi» ismi verilebilir; bu idarede ferd ve sınıf hakları, o şahıs ve sınıflardan ziyade fikir çilekeşlerine ısmarlanabilirdi. Günün baş derdi, Bâtılın istibdadiyle hürriyetin suistimali arasında gezen muvazenesizlik, ancak dışlarından değil de içlerinden, yani vicdanlarından kilitli ellerde düzelebilirdi. Bu da, tasavvufun, sır idrakinin, ezelde kanunlaşmış ve ebedle müjdelenmiş eseri olurdu. Ve İslam'a yepyeni bir davranışla öz revşini verecek olan bu dünya görüşü herhangi bir şahsın malı değil, Allah Resulünün getirdiği nizam yumağından çekilmiş bir iplik yerine geçer ve nefsine hiçbir istiklâl ve benlik tanımazdı. Her şey (tez)inde olduğu gibi, İslam'ı İslam'da arayıp bulmak, insanlığa tek model olarak tanıtmak ve miskal miktarı zam ve tarh kabul etmemek hikmetinde toplanıyordu.

Dünya çapında heykeltraş (Roden)e, heykellerini nasıl yaptığı, yaparken ne düşündüğü ve hangi ölçüye bağlandığı sorulur. Cevap:

— Ben heykelimi yaparken, onu mermer içine gömülü hazır bir vücut gibi hayal ederim. Çekicim onun şurasına burasına geldikçe dururum. Âdeta mermerde gizli heykelin üzerindeki moloz tabakasını soyarım ve eserimi meydana çıkarırım. (Roden)in bu tarifinde üstün idrak metodu vecd

anlayışında toplanıyor ve bildiğini, anladığını sanmaya karşı gerçek bilme ve anlamayı kabuktan içerilerde arama ve inandıktan sonra bulma cehdine yol veriyor.

İşte tüm mesele; nur topu İslam'ı asırlar boyunca üzerine yığılan küf, pas ve moloz tabakalarından sıyırıp ortaya koyma dâvası!.. Ve onun aslında dışarıdan hiçbir şeye muhtaç olmadığını kestirme şuuru... İnsanoğlunu satıh üzeri buluşlarla bunca şımartan ve yolunu bulduğu hissini veren müsbet bilgilerin vecde ve sonsuzluk iştiyakına bağlanmasındaki sır, tasavvufta...

Veli: «Bir ilmin yanlışı onun son aşamasında belli olur.»

Bunun yanında, hiçbir merhalede duraklamaksızın hakikati arama cehdi yine tasavvufta...

Resul: «Yârabbi, eşyanın hakikatini bana olduğu gibi göster!»

Tekâmül, devamlı tekâmül, hiç bir oluşta mıhlanıp kalmamak ve her ân yenilenmek hamlesi...

Resuller Resulü: «Bir günü bir gününe eş geçen aldanmıştır.»

Asılmak üzere darağacının dibine getirilen birkaç veli sıraya sokulunca hepsi birden diretir:

— Aman, önce beni asın!

— Niçin bir ân evvel ölmeye can atıyorsunuz?

— Arkadaşlarımız her ân yücelmekte ve yenilenmekte olduğu için onlara vakit kazandırmak istiyoruz.

Aşk, her şeyin başı ve sonu aşk...

Minberde aşktan konuşurken nereden geldiği meçhul bir kuşun eline konduğu ve gagasını çarpıp boğazından gelen incecik bir kan ipliğiyle öldüğü veli: «Aşka ait kelimelerin cemada ve hayvana bile tesiri vardır. Yalnız gafil insana tesir etmez.

Yunus'un: «Gel gör beni aşk neyledi!» tasvirindeki "baştan ayağa yaralı» idrak acısı çeken kahramanların cemiyeti... Bu cemiyette hangi hak, sahibini bulmaz ve hangi sınıf hak yiyiciliğine kalkışabilir?

Elinde ve kocaman bir tomar halinde sona erdirdiği (tez), masasından kalktı, aynaya yanaştı ve kendisini seyretti. Hatçe'nin bebeği de aynadan, dışarıdaki onu seyrediyordu.

Doçentlik tezini bastırdı ve henüz yayına çıkarmadan üniversite jüri azasına bir bir dağıttı. Güzel baskılı bir cild içinde 320 sayfa... Jüri kararına kadar beklemek üzere ne basına, ne de kimseye su sızdırmadı.

Kulağına geldiğine göre (tez) münasebetiyle profesörler arasında hararetli bir çekişme... Şaheser, büyük fikir hamlesi, haysiyetli bir davranış diyenlerden; özenti, yelteniş, deli saçması teşhisini konduranlara kadar türlü kıymet hükümleri...

İlk karar şu oldu:

— Jüri huzuruna davet edilsin, itirazlara cevap versin ve dâvasını savunsun!..

Jüri reisi:

— (Tez)iniz dünya çapında iddialı... Böyle bir (tez) ya ilim ve fikir dünyasını sarsacak kadar ulvî, yahut «devri dâim» makinesi kâşifliğine yorulacak derecede süfli telâkki edilmeye mahkûmdur ve seri malı bir asistanın muayyen bir tetkike dayanan basit çalışmasından ayrı bir şeydir. (Tez)inizin kabulü ona dünya çapında bir kıymet verildiği mânasına gelmezken, reddi ters mânaya, yani ilmi ve fikri hiçbir kıymet taşımadığı teşhisine gelebilir. Bu bakımdan jüriyi zor durumda bırakmış olduğunuz muhakkak... Niçin boyunuza göre yorgan biçmiyor da, onbaşılık rütbesinden mareşallik derecesine göz dikiyorsunuz ve bizden doçentlik

üstü bir tayin çıkartmamızı istiyorsunuz? Her neyse, (tez) üzerinde galip görüş, sizin, büyük bir modernlik iddiası içinde, eskimiş, posalaşmış fikirleri müdafaa eden bir gerici, tutucu olduğunuzdur. Ne dersiniz?

— Suallerinize mümkün olduğu kadar kısa cevap vermek isterim. Cevap eserin içindedir. İddialı olmaya, iddialıyım; sizden dileğim de bana dünya çapında bir şehadetnâme vermeniz değil, sadece doçentliğe lâyık görülmektir. Gerici ve tutucu olduğuma gelince, bu teşhis bir keyfiyet ölçüsüne bağlanmadan verilen hissi bir hükümdür. Bir daire muhiti üzerinde her nokta istikametine göre öbürünün gerisinde ve ilerisinde olabilir. Bazan da öndeki nokta, arkadakinin 360 derece gerisine geçebilir. İş mücerred keyfiyette...

Profesörler, kursaklarında sakladıkları peşin karara göre idam mahkûmunu seyreden hâkimler edasında...

Reis devam etti:

— Haydi diyelim ki; Batı dünyasının buhranını tahlil, fikir ve mezhep karmaşasını tesbit işinde muvaffaksınız; fakat terkibinizde öne sürdüğünüz ahlâk ve nizam olarak İslam tasavvufunu gösterirken, tasavvufun bir nizam göstermediğini niçin takdir etmez ve bu ihtiyacı zoraki tarafından şeriatte aradığınızı nasıl göremezsiniz?

— Bana bu barışmazlığı isnat ederken asıl siz, sayın profesörler, (tez)imin en ince noktası olarak şeriatle tasavvufu birbirinin zahir ve bâtını gördüğümü ve aralarında hiçbir ayrılık ve aykırılık kabul etmediğimi, bunun da isbatı olmasa bile tesbitini sayfalarla yaptığımı niçin takdir buyurmaz, meseleyi peşin hükümlerle sakata çıkarmaya bakar ve mücerred keyfiyet murakabesine geçit vermezsiniz?

— Bu tepeden bakan hâkim tavrınızı değiştiriniz!

— Mademki iddiam büyük; tavrımın da mahkûm tavrı olamıyacağını kabul buyurursunuz!

Bir profesörün reise bir şeyler fısıldaması üzerine sual başka bir yöne çevrildi:

— Pekâlâ, mücerred keyfiyetle şeriati bir kıymet hükmüne bağlayınız!

— Kitabımda titizce demetlemeye çalıştığım bu meşeleler meselesi, naziklerin naziği bir nitelik belirtir. Şeriat, ferdi sımsıkı kuşatarak onun cemiyetini mimârileştirir. Tasavvuf ise cemiyete kapısını açık tutarak ferd olgunluğunun nakışlarını getirir. Şeriatte, ferdden çıkarak cemiyeti, tasavvufta da cemiyetten gelerek ferdi bulursunuz, işte tam bir vahdet ve yekpârelik... Bakın ikisi de birbirini nasıl görür; misalini vereyim: En büyük velilerden biri kırlarda dolaşırken içine «hatar» dedikleri yakıcı bir şüphe düşüyor. «Şeriat bilgisi hakikat ilmine zıddır!» diye... Büyük veli daha bu vehmi içinden kovmadan semavi bir ses işitiyor: «Şeriate aykırı her ölçü yanlış, sapıklık ve küfürdür!» Bir veli de şöyle diyor: «Şeriatle teyidli olmayan hakikat, merdud, hakikatle teyidli olmayan şeriatse muhaldir»... Bu görüş, insanda, teslim olduktan sonra teşekkül eden temel mizandır. Bu mizandan sonra, bütün iş ye hareketlerimizin mizanı olarak karşımıza yine şeriat çıkar. İtikadlar, ibadetler, muameleler, cezalar, iç hikmetlerin dış işaretleri, şifreleri hâlinde şeriatte tecelli eder. . Denilebilir ki, şeriat, ebedî hayat ve gerçek varlık sahiline varabilmek için yol gösteren fenerler gibidir ve sonsuzluk kasasını açan şifre rakamları mahiyetindedir.

Profesörler, Naci'nin bakış aynasında ne kadar küçüldüklerini sezercesine bir bükülüş içindeler.,.

Biri bir şey yakalamış olmanın telâşiyle atıldı:

— Şeriati yüceltirken gayet hileli bir (diyalektik) kullandınız. Önce teslim olmaktan bahsettiniz; hesap sonra... Hâlbuki hesap önce, teslimiyet sonradır. Teslim olmayan için akıl payı ve idrak borcu neyse onu ele almalıydınız!

Mantığınız işi el çabukluğuna getirmek gibi bir şey oluyor.

Naci yüzü acı çizgilerle buruşuk:

— Zaten şu akla pay, idrake borç meselesi halledilmeden halli mümkün hiçbir hâdise yoktur. Ulvi mahkûmiyet, yani teslimiyet öyle bir sırdır ki, her türlü hâkimiyet ve hürriyet ondan sonra gelir. Şeriat insan aklını evvelâ zapt, sonra iade eder; iade edince de, uru ameliyatla alınmış bir beyin gibi selim akıl zuhura gelir. Bu nükteyi yine akılla anlayabilmek için de onu, İmâm-ı Gazâlî'de olduğu gibi, kopacak derecede germek, son merhalesine erdirmek lâzımdır. Batı'nın cins kafaları da bu zirveye kadar tırmanmış, fakat nasipleri olmadığı için tutunamamışlardır. Böyle olunca iş, basit bir kadastro memuru plan ve nefsten aldığı emre göre ölçüp biçen aklı başka bir idrak fakültesiyle değiştirmeye kalıyor ve Peygamberlik makamının anayasası şeriati, her hareketin, her hamlenin, her işin ve her oluşun biricik mizanı kabul etmek zaruret haline geliyor. «Niçin?» suali böylece cevaplandırıldıktan sonradır ki, «nasıl?» başlar ve madde madde şeriat emirlerinin yüceliği üzerinde takdir ve hesap, selim akla havale edilmiş olur.

Naci dakikalarca devam etti.

Profesör diretti:

— Meselâ dört kadın, meselâ kadını çuval içine sokmak, meselâ her yeni şeye «bid'at» damgasını basmak, meselâ o haram, bu haram, şu haram...

— Şeriatte emirler ve yasaklar, Kitaptan ve Sünnet'ten gelen en keskin çizgilerle elmas bir menşur içinde pırıl pırıl gösterilmiştir. Onu, şeriatte olmayan hükümlerle içinden karartanlar ise dışından parçalamaya kalkışanlar derecesinde ve belki daha fazla suçludur. «Ham yobaz ve kaba softa»yı işte böyle çerçevelemek lâzımdır.

— Bu nokta üzerinde durunuz ve yobazı tarif etmeye devam ediniz!

— Bu bahiste ne kadar isterseniz devam edebilirim ve misal verebilirim. Yobazda eksik olan, vecd, aşk, meçhule hürmet, nefsinden şüphe, nefsini muhasebe faziletidir. Onun kabalığı amele bağlılığından değil, âmeli nefsine indirişinden ve incisi düşmüş istiridye kabuklan haline getirmesinden gelir. Yobaz, yolunda olduğunu sandığı Kâinatın Efendisini «Müjdeleyiniz, soğutmayınız; sevindiriniz, korkutmayınız; güzelleştiriniz, çirkinleştirmeyiniz!» şeklinde özleştirilmesi mümkün fermanına rağmen sapık yoldan takip etmiş ve en büyük felâket olarak, tersinden ibaret küfür yobazlarına, İslam'ı kendisinde zannettirmek gibi bir hedef vermiştir. Fırsatı doğmuşken belirtmeliyim ki, bizde devrim dedikleri hareketler, gerçek İslam inkılabı olacağı ve yobazlığı tasfiye edip nur heykelini heykeltraşın mermer kitlesi içinden çıkaracağı yerde, bizzat din ve imanı tasfiye yolunda gitmiştir. Bir gün hakikî bir inkılaba zemin açılacak olursa, her iki kutbun yobazlarını bir arada temize havale etmek ve köklerine kibrit suyu dökmek gerekecektir.

— Politikaya kaçıyorsunuz. İlim ve fikirden uzaklaşmayın!

— İlim ve fikrin ta merkezindeyim. «Ben insanı eşya ve hâdiseleri teshir etmesi için kendime halife olarak yarattım» mealindeki âyet ve «Yârabbi, bana eşya ve hâdiseleri olduğu gibi göster!» şeklindeki hadis ortada dururken, mutlak hakikate bağlı insan kafasının ebedî arayıcılığına kilit vuran böyle bir yobaz nesli kendisini hiç İslam'a nisbet edebilir mi?.. Bu incelik asırlardan beri kestirilememiş ve portresini çizdiğimiz bu tipe karşı harekete geçilememiştir. Başımıza ne gelmişse yobazın nefsinde kalıplaşan çürük (tez)e karşı ondan daha çürük bir (anti tez)le davranıldığı için gelmiştir.

Naci yine dakikalarca konuştu.

— Size bir tablo takdim edeyim... Ruhlarının dışlarına

aksi halinde iki tip... Dünün «şeriat hilesi» faturacısı, öcü ve umacı tulûatçısı, Mevlid ve cenaze tüccarı; elifi görse direk sanır, nefesi marsık kokar, gözleri kuru, dili şapırtılı, alnı dar, dişleri kazma, din yobazını bir tarafa koyun; öbür tarafa da bugünün, şımarık giyimli, küstah yeleli, boş alınlı, gözleri hakaretle bakar, nefesi ispirto kokar, onbaşı kültürlü, çanak yalamakta usta, beyni beton, kalbi pıhtı, devrim softasını oturtun!.. Birbirlerinden farkları moda icabından başka bir şey değildir.

Karşılaşmanın Naci'yi konuşturmaktan ve (tez)inin kefesine yeni dirhemler attırmaktan başka bir şeye yaramadığını kestiren profesörler kararlarını bir hafta içinde açıklamak üzere toplantıya son verdiler.

Naci salondan çıkarken bir profesörün, başka bir profesöre, eseri hakkında bir söz söylediğini işitti:

— Duygu ve şiir olmaya belki; ama fikir ve ilim olmaya hayır!..

Naci, üniversiteden çıkarken, yüksek sesle kendi kendisine hitap edercesine düşünüyor: — Bunlar, dişsizlerin ağrı çekmemesi gibi, idrak acısına yabancı, ne biçim insanlar?.. Üstelik kara cübbeler içinde ilim kürsülerine kurulmuş, rahatça oturuyorlar. Ulvi disiplin diye tarif ettiğim şeriati anlamamaları şöyle dursun, mücerret disiplinden tiksindiklerini farkedemiyorlar. Kılıçlarını çekmiş, selâm vaziyetinde iki saf asker arasından geçen muhteşem bir hükümdarın, saray, divanhane, üniforma, tavır ve şekil halinde belirttiği muazzam disipline ihtiyaç ne kelime, istidat bile göstermiyorlar. Kendi kendilerini hesaba çekemiyorlar, Allah ve Resulünden şüphe edebiliyorlar da kendi nefslerinden şüpheye düşemiyorlar. Bunların göğüslerine şu azametli hadisi yaftalayıp asmak lâzım:

«Hesaba çekilmeden nefslerinizi hesaba çekiniz!»...

Akşam namazı vakti, dostu sevimli imamın mescidinde... Bir kenara çekilmiş, mescide girenleri seyrediyorlar... Hemen hepsi ayak takımı... Kimi kasketinin önünü arkaya çevirmiş, kimi baş açık, kimi takkeli... Kimi de yamalı ve yırtık pırtık çoraplı... Bunlar Allah Sevgilisinin «Size koca karıların imanı gerek» buyurduğu teslimiyet örnekleri... Ama teslim olmak için bu halde mi bulunmak lâzım?..

Hayır, diyor kendi kendisine Naci; teslim olmak için akıl dağının en yüksek tepesinde yahut eteklerinde olmak lâzım... Veyahut doğrudan doğruya İlâhi hidayet... Ancak, iki kutup arası, ne teslim olmaya yanaşır, ne fikrin zirve noktasına ulaşır, kravatlı ve ilk veya son okul diplomalı sınıftır ki, inkârcılar kampı halinde... Mesele işte bu gizli gerçeği yüreklere nakşedebilmektedir ve camilerde, imamın arkasında, bir hamalla mareşali, bir potin boyasıcıyle atom âlimini yan yana görebilmekte...

Naci düşünüyor ki, bunların, şimdiki cemaat örneklerinin jüri karşısında tahlilini yaptığı ham yobaz ve kaba softa tipiyle ilgileri yoktur. Bunlar sadece ham ve kabalara kolayca inanabilecekler, kapılabilecekler... Ham softanın estetik düşüklüğü bunlara da aksediyor ve meydana gönül burkucu bir levha çıkıyor. Zahir ehlinin, bâtın marifetine de ermiş olarak —başka türlü olamaz— en büyüklerinden İmâm-ı Âzam Hazretleri, niçin güzel ve gösterişli elbiseler giyindiğini soran ve böylece koca içtihat sahibini ayıplamak ister gibi davranan birine, bir âyetle cevap vermişti: «Rabbinin sana verdiği nimetleri dile getir!» Estetik, güzellik ölçüsü... Buna belli başlı ölçüler çerçevesinde riâyet etmeyen, İslam'ı bozandır. Hristiyanlık —gerçek İsevilik değil— bâtılı güzelleştirmeye bakarken, bizim hakkı çirkinleştirmeye davranmamız müslümanlık mıdır?

Bir gün Peygamber Mescidinde ağır bir hava hissettikleri için mübarek Sahabilerine «Bugün yıkanabilirdiniz!» buyuran Allah'ın Sevgilisi böyle mi anlaşılacaktır?

O, Allah'ın Sevgilisi ki, bir gün, bir sokaktan geçerken, önlerine çıkan kirli bir manzara karşısında oldukları yerde kala kalmışlar ve ancak Sahabîler koşuşup kirlilikleri kaldırdıktan sonradır ki geçebilmişlerdir.

«Dünyanızdan bana üç şey sevdirildi: Kadın, güzel kokular ve gözümün nuru namaz...» buyruğundan tüten estetik ve zarafet tâ Arşa kadar uzayan bir sütun... Hele namazın ne olduğuna, nasıl kılınması gerektiğine ait hikmet bu hadiste bir anahtar...

Mukaddes hadisin kadına ait noktasında, içine müthiş bir yangın hissi ve muamma bunalımı düştüğünü sezdi. Allah'a erdirme yolunda kadının rolünü ve ona hem uzak ve hem yakın kalmaktaki hikmeti, sırların sahibine havale etti. Fakat namaz üzerinde, bir eşya dersi karşısındaymışçasına müşahedeli bir kıyas yapmaktan kendini alamadı. Bu muydu, Resuller Resulünün «gözümün nuru» buyurduğu namaz?.. Peygamber Evinin baş temsilcisi Hazreti Ali'nin, vücuduna saplanan oku «Namaza durayım da öyle çıkarın!» diye işaretlediği namaz bu muydu?..

Bu değildi; ama onu ancak bu kadariyle yapabilen masumlar, onbaşı kültürlü sözde aydınlara nisbetle öylesine sâf, berrak mazur kişilerdi ki, onlardan tiksinmenin öbür tarafa verilmiş bir avans ve nefsinin bir oyunu olabileceği korkusiyle dudakları kıpırdadı:

— Allah'ım, her şeye rağmen beni bunlarla hasret!

Dostu, sevimli imam sordu:

— Dua mı ediyordunuz?

— Evet, Allah'ın beni, kır çiçeği kokulu bu mahcup adamlarla hasretmesi ve kötü kokulu mağrurlardan uzak tutması için dua ediyordum.

Ve hadisten devşirdiği hisleri anlattı.

İş güzel koku maddesine gelince:

— Kokuda, dedi; ne çarpıcı bir şahsiyet yatıyor! Seslerin, çizgilerin, renklerin, hacim nisbetlerinin güzel sanatları var da kokuların neden yok?.. Onlar da belki iyileri ve kötüleriyle (orkestral) bir tertip içinde sahneye çıkartılabilirdi. Ve mücerret sanatların belki en tesirlisi olabilirdi. Kardan beyaz ve imbik suyundan temiz eski müslüman evinin, annede namaz tülbendinden haber verici ruh kokusu... Ve yanında, betonarme küfür gökdelenlerinin her pisliği isyan ettirecek kadar ağır mâna kokusu... Misk gibi toprak kokusu, mestedici deniz kokusu, türlü nebatlarıyle kır kokusu, çitilenmiş çamaşır kokusu ve isimleri bile insanı vuran ve kaçıran nice pis koku... Koku, koku, müthiş tecelli!..

Evet, kokuların en iğrenci, küfür kokusu... Böylelerinin girdiği deniz bile leş kokar. Ve içe işleyici, bütün fezayı doldurucu, yeryüzünde göklerden güzel koku süzen ne varsa hepsinin birden damarına işleyici iman kokusu... Böylelerinin yıkadığı hela bile misk kokuludur. Her şeyin bir kokusu var, her şeyin... Hele hele maddede değil, yine mânada kadın kokusu... Batı maymunlarının ilmiliğine inanacağı Lâtince bir tabirle (Odora di Femina) dedikleri kadın kokusu... Bu koku, nebat, hayvan ve insan, her canlıyı çevresinde dolaştırıyor ve etrafında pervaneleştiriyor. Şu, göz alabildiğine uzayan ilkbahar çimenliği üzerinde asil kafasını ufuklara çevirmiş, burun delikleri körük gibi açılıp kapanarak koku almaya çalışan cins aygıra bakın!.. Nasıl da tanıyor Odora di Femina'yı... Gevrek gevrek kişniyor. Bu billurdan kişneyişte şevk ve hazza batmış, ne mahzun ve ıstıraplı bir eda gömülü...

(Odora di Femina)... Naci bu kokuyu almamak, duymamak, dünyada kadın diye bir mahlûk bulunduğunu unutmak istiyor ama, ne mümkün!.. .

O da biliyor ki, kadın, bir yaniyle batıncı ve kaybettirici olduğu kadar öbür yaniyle yükseltici ve erdiricidir.

İşte tasavvufun kadına bakışı da böyle... Melekiyette en üstün Peygamber Hazreti İsa ile, beşeriyette en üstün, yani üstünlerin üstünü Son Resul arasındaki fark da bu noktada...

— Teziniz, ilim harici siyasi görüşlere yer verdiği ve çağ dışı dinî hükümlere baş eğdiği için ittifakla reddedilmiştir! Mucip sebepleriyle verilen karar tarafınıza yazılı olarak bildirilecektir.

Jüri reisinin bu sözlerine Naci'nin mukabelesi kuruca «teşekkür ederim» demekten ibaret oldu.

Reis:

— Fakat jüri, eserde sağlam bir fikir mimarisi bulunduğuna dikkat etmemiş değildir. Sizin gibi bir istidadı çağdaş düşünce plânında yepyeni eserlerle görmek ister ve bunu gördüğü anda size profesörlük yolunu açmakla mutluluk duyacağını belirtir.

— Teşekkür ederim.

Naci üniversiteden çıkıp doğru, eserinin basılı ve depolanmış bulunduğu matbaaya gitti.

— Kitabın üzerine bir bandaj bastırıp iliştirmek istiyorum. Bir zorluğu var mı?

— Hiçbir zorluğu yok... Yazınız! Bandajın üzerini, basalım ve mücellide yapıştırtalım... Halka şeklinde bir bandaj da olabilir.

Naci yazdı:

«Doçentlik tezi olarak yazılan bu eser, üniversite jürisi tarafından ilim harici siyasî görüşlere yer verdiği ve çağ dışı hükümlere baş eğdiği iddiasiyle reddedilmiştir.»

Naci, kâğıdı matbaacıya uzattı:

— Halka şeklinde bandaj en iyisi... Gözü çeksin... Hatta kırmızı basılsın.,.

— Pek güzel...

Eserini birçok kitapçıya eliyle teslim etti ve camekânlarda sergilenmesini rica etti. Gazeteleri de tek tek dolaşarak, sahiplerine, muharrirlerine, yazı işleri müdürlerine imzasiyle sundu. Çıt yok... Ne bir ses, ne bir hareket.... İstanbul'un bir kenar semtinde bir kedi fare doğursa onu 5 sütun üzerine veren, böylece okuyucularının meselesizliğini işleyen bazı gazeteler, bir fikir hadisesini nasıl büyütebilirlerdi? Bazıları da dünya görüşlerine tam aykırı böyle bir eser karşısında tabii evvelâ görmemezlikten gelecekler, iş patlak verip meydan yerine dökülünce de aleyhte yaygarayı basacaklardır. Aldırmıyor ve sabırla bekliyor.

Mahkeme Mine'yi tahliye etti. Çünkü tutuklananlardan biri reisden söz istemiş ve acı acı haykırmıştı:

— Mine'nin bizimle hiçbir fiili hareket alâkası yoktur. O yalnız dâvamızın destekleyicisidir ve onun fikri plânda ocağını işletmekten başka bir şey düşünmez. Hâdiseden sonra yapılan baskında bizimle beraber ele geçip suçu üzerine alması da bu kızın tehlikeleri zorla benimsemek ve yapmadığını yapmış görünmek karakterinden başka türlü yorumlanamaz. Onun kesin emri üzerine şimdiye kadar sesimizi çıkaramadık. Fakat artık tahammülümüz kalmadı. İddiamızı elle tutulur şekilde ispat etmeye hazırız.

— Neymiş o ispat?

— Küçük bir teyp bandı... Mine'nin hâdiseden bir gün evvel Ressam Abid'in atölyesinde bize ettiği ihtar... Kâfi olarak bizi bu cinayeti işlemekten yasaklaması... Ve «eğer bu işi yaparsanız, ben yaptım deyip kendimi teslim edeceğim, ona göre davranın!» demesi... Ve daha neler?... Kendisinin teype alındığından haberi yoktur. Emin bir elde saklı tuttuğumuz teyp kaseti, verdiğimiz talimat üzerine, taahhütlü olarak Savcılık Makamına gönderilmiştir. Mahkeme huzurunda dinlenmesini ve gereken kararın verilmesini dileriz.

Reis, Savcıya sordu:

— Böyle bir kaset geldi mi makamınıza?

— Evet efendim!

— Kaç gün oldu geleli?

— Dün geldi efendim!

— Dinlediniz mi?

— Vakit olmadı. Hem de neye ait bulunduğu belli edilmeden gönderilmiş bir teyp kasetinin bu dâva ile ilgisi hatıra gelemezdi. Olsa bile iltifata değmezdi.

Mahkeme duruşmaya yarım saat ara veriyor. Savcılık yoliyle bir teyp ve kaset getirtiliyor ve dinleniyor.

Vaziyet; ayniyle haberi veren tutuklunun bildirdiği gibidir. Hususiyle şu cümle:

«Size bu işi kesinlikle yasak ediyorum! Yoksa bana suçu üzerime almak borcunu yüklemiş olursunuz!»

Mütalâası sorulan Savcı:

— Bu belki bir hile... Teyp sonradan doldurulmuş olabilir!

İhbarcı yerinden fırladı:

— Yani işlenmesini istemediği suçu üzerine alan Mine, sonradan caydı da bu bandı hapishanede mi doldurdu? Komik!..

Mine de ayakta...

— Benim bu sözleri söylemiş olmam, sadece hareketi yersiz ve zamansız bulmamdandır. Esasta kötü gördüğüm için değil... Gayemizin düşmanları, yerinde ve zamanında elbette öldürülecektir!

Ara karar:

— Bayan Mine'nin tahliyesine ve muhakemesinin tutuksuz olarak devamına...

Mine'nin tahliye ediliş şekli başında müthiş yankılar doğurdu. Hususiyle (sansasyon)cu gazeteler Mine'nin davranışını sadece merak gıcıklayın bir hâdise diye gösterirken, sözde solcular, işe kahramanlık rengi vermeye kadar gittiler. Hem başta suçu üzerine alanı, hem de sonra gerçeği söyleyeniyle iki kahraman...

Naci, masasında bir sürü gazete, manşetlerine ibret ve hayretle bakıyor ve kelimesi kelimesine içinden geçiriyor:

— Bir zamanlar Ali Kemâl'in «lâhna yaprakları» diye isimlendirdiği, şu, soyları malûm gazeteler ne acaip şeyler!. Hakka bağlı halk vicdanının erkek, kendilerinin de dişi olmaları ve o vicdanın aşısiyle çocuk doğurmaları gerekirken... Evet, böyleyken, kendilerini koç ve halkı dişi koyun rolünde görmelerine ve cins değiştirerek nikah kaçkını Avrupalılaşma veledleri sıfatiyle piç çocuklar yetiştirmelerine ne buyurulur?.. Bunlar, hak maskesi altında haktan başka ne varsa hepsine birden tutkun ve halkı hak uğrunda aşılama yerine haksızlıklarını halka şırınga etmekte ve ektikleri tohumları tarla tarla verimlendirmekte usta... Renklerine de bakın!.. Büyük kısmı mor, şu mide bulandırıcı her rengin karışımı, çıban rengi... Gayesiz ve mezhepsiz hava cıva basını... Bir kısmı da koyu kızıl veya açık pembe... Pembe renkte, kızılın olduğu gibi görünmesine karşılık, öyle görünmeye razı olmadan sırasına göre şu veya bu renge doğru (ton) değiştirmenin istidadı da yaşar. Ya karantina rengi, samimiyetsiz ve meşrepsiz, sarı benizli parti gazeteleri... Bir de İslam'a bağlılık iddiasında, her türlü İslam vecd ve hikmetine uzak, dârülâcezelik, uçuk ve soluk yeşiller... «Üstü kaval, altı şişhane» muvazaacı Tanzimat efendilerinin «Batıda var da bizde niye yok?» gibilerden başlattığı ve sonra Ermenisi, Yahudisi, dönmesi, filânı ve falanı, azınlıkların eline kaptırdığı «matbuat» hazretleri, 100 küsur yıllık hayatı içinde hiçbir defa sâf Türk ve

Anadolu eline geçmemiş, «Bâbı âli» isimli fikir yankesiciliği ve sürüm hokkabazlığı tezgâhını deviremeyiş ve halka, onun mahrem vicdanını tercüme edip sunamamıştır. Bu inkılâp çapında tercümanlık işini bir Anadolu çocuğu bir gün yerine getirse gerek...

Bunları düşünen Naci hükmünü şöyle bağladı:

— İşte mor, kızıl ve pembe basının Mine hâdisesine verdiği kıymet!.. Hâlbuki ellerinde benim (tez) meselem var... Üniversitece reddedilen «İslam Tasavvufu ve İnsanlığın Beklediği Nizam»... Renkleri uçuk ve sayfaları soluk yeşiller de dâhil, hiçbir gazeteden müspet veya menfi bir tepki geldiği yok... Eser değerli veya değersiz, ayrı meşele... Fakat bunlar o sapıklık soyundan adamlar ki, Türk'ün ruh köküne bağlı bir davranış gördüler mi, onu, ya korkunç bir sessizlik külü altında gömerler, yahut zayıf bir tarafını yakalamaları şartiyle, öksürüğü hoparlöre bağlayacak derecede ortalığı şamataya boğarlar... Hele Türk'ün ruh köküne bağlı bu davranış zorla göze görünmeye ve ne vesileyle olursa olsun, duman çıkarmaya başlayınca, hep birden arslan kesilirler ve ağız birliğiyle çığlığı basarlar... Eski Roma falanjları gibi kol kola kenetli oldukları birlik ve beraberlik yalnız İslam'a, yani Türk'ün ruh köküne karşıdır.

Ayniyle Naci'nin düşündüğü gibi oldu. Kitabı birkaç hafta içinde tükendi. Haydi, ikinci baskı ve haydi Mine'nin yakından ilgili olduğu bir sol dergide kendisine karşı müthiş bir kampanya... Derginin kapağında Naci'nin kocaman resmi... Eser mevzuunda bazı profesörlerle anketler ve yaylım ateş...

Ve ne başlıklar, çerçeve içi ne yaygaralar:

«Müslümanlık iddia eden Naci'yi iç yüziyle teşhir ediyoruz!» «Naci'nin solcularla başbaşa sürdürdüğü bohem hayatı...» «Altun saçlı köy kızı ve takma kirpikli Dülsine...» «Naci'nin eserinde temel diyalektik marksisttir!.»

«Naci, hayal ettiği ideal cemiyetin menfi hedefleri olarak ağır şekilde suçladığı rejimler bakımından komünizmaya yaklaşmıştır. Mezhebi bir nevi İslam komünizması diye isimlendirilebilir. Bu tezadı da komünizma kabul etmez!»

«Davasını güttüğü İslâmiyeti kendisi gibi anlayan hiçbir müslüman gösterilemez!»

«Naci, müslümanlığa mal edilmesi imkânsız birtakım mistik ve çetrefil hayalleri İslam'ın hakikati gibi göstererek hû çekmekten ve boyun kırmaktan başka marifetleri olmayan müslümanları sömürmek ve Mehdilik taslamak yolundadır.»

«Eseri reddeden jüri, ilk defa, memleketimizde gericiliğe yol kalmadığını üniversite duvarında afişlemiştir.»

«Naci'nin asistanlıktan atılması ve kitabının savcılıkça takibe uğratılması gerekir.»

55 yıllık süresinin ilk 17 yılı devrimci ve ilerici, sonraki 5 yılı Nazi ve faşist, daha sonraki 15 senesi demokrat ve liberal ve en sonraki 18 senesi sosyalist ve komünist olmak üzere tam 4 renk değiştiren ve bu renkler boyunca yalnız İslâm düşmanlığında sabit kalan kızıl gazete... Bu gazete hemen kampanyaya katıldı, yazıları ayniyle sütunlarına geçirdi ve basında alevleri kolayca bastırılamaz bir yangındır başladı:

— Vay, sen misin, devrimleri kötüleyen, «süper mürşit»lik taslayan, yeni bir «nizamı âlem» getirmek iddiasıyla eskiyi hortlatmaya çalışan, filân, falan, gerici!

Naci, anlatılmaz bir vicdan öğürtüsü içinde, ilk iş olarak birkaç satırla üniversiteye istifasını dayadı:

— (Tez)imi gerici ve çağ dışı bulan üniversitenizden, asıl ben, onu taş devri kadar geri ve topyekûn zaman ve mekân dışı bulduğum için istifa ediyorum.

Ve bu mektubun fotokopilerini bütün basına dağıttı. Kızıl gazete fotokopiyi basmadı ve istifadan bahse bile lüzum görmedi. Fakat (sansasyon) esnafı mor ve pembe renkliler onu baş sayfalarına geçirdiler ve halkın «vay canına, neler oluyor!» damarına hitap etmeyi kârlı buldular.

Şimdi herkesin ağzında, bağırsaklı bir düdük gibi gidip gelen bir dedikodu teranesi:

— İslam Tasavvufu ve insanlığın Beklediği Nizam...

O da nesi?.. . Tabii, marka müslümanları merak dairesinin dışında... Hiçbir şeyden haberleri yok...

Naci, Babıâli'de bir büro tutmuş ve faaliyetini artık kitap yayınlarına dökmek istemiştir. Kapısı vuruldu:

— Buyurun!

İçeriye, soyulmuş patates suratlı, favorili, damdan düşme tavırlı, elinde büyükçe bir çanta, bir adam girdi:

— Ben dünyanın en yüksek tirajına sahip bir Amerikan dergisi muhabiriyim. Sizinle bir röportaj yapmak istiyorum.

— Derginiz ne bakımdan benimle alâkalanıyor?

— Yakın ve Ortadoğu'ya ait siyasî, içtimaî, iktisadi büyük bir röportaj dizisi üzerindeyim. Seyahatimi Arap dünyası, İran, Pakistan ve Hindistan'a kadar uzatacağım. Bu arada basınınızdan, geçirdiğiniz üniversite maceranızı ve yayınladığınız iddialı eseri öğrendim. Doğu âleminde neler olup bittiği ve ne gibi ruhî hareketler kaynaştığı, bizim için tarafsız bir gözle müşahede altına alınmaya değer. Bu bakımdan sizi rahatsız ettim.

— Buyurun, oturun!

Amerikalı muhabir oturdu.

Naci, adama dikkatle bakıyor. Hatırına (Oskar Vayld)ın bir cümlesi geldi: «Filân adam o kadar siliktir ki, onu bir daha hatırlamamak için bir kere görmek yeter.»

Amerikalı umumiyetle budur ve Avrupalıya, hususiyle Lâtinlere nispetle bir meşrep eksikliği, mizaç donukluğu içindedir. Büyük dâvalarla ilgisi de sadece zahir plânında, o dâvanın doğurduğu maddi hareket çerçevesinde...

Amerikalı sordu:

— Beni dikkatle süzüyorsunuz!.. Size güvensizlik mi telkin ediyorum?..

— Hayır, hayır!.. Şahsınızda tipik Amerikalıyı buldum da bir ân seyrine daldım.

— Neymiş, nasılmış tipik Amerikalı?..

— Kafası ve cemiyet nizamiyle liberal ve (anti materyalist), ruhu ve hayatiyle de (materyalist)... Buna mukabil Rus tipi, kafası ve cemiyet nizamiyle materyalist, ruhu ve hayatiyle ise (mistik)... Birbirine zıt gibi görünen bu iki tipi kendi tezat kutuplarına irca ettiniz mi, meydana aynı şey çıkıyor. Ve aralarındaki çatışma bu ayniyet içindeki zıddiyetten doğuyor. Ağacın tohumiyle yemişi arasındaki tezat ve bu tezadın doğurduğu ters oluşlar bakımından ayniyet...

Amerikalının hissiz çehresi gülümsedi:

— Siz böyle her basit şeye (metafizik) şiir gözüyle mi bakarsınız?

— Benim de mizacım, bu...

— Her şeye rağmen çok (enteresting)... Kelimelerinizin hiçbirini kaçırmamak için onları teybe almalıyım...

Amerikalı çantasını açıp içinden küçük bir teyp çıkardı. Bir de fotoğraf makinesi... Ve dedi:

— Ya öbür Avrupalı büyük milletler?.. Fransızı, İngilizi, Almanı, İtalyanı?..

— Onlar, dedi Naci; ruhda Batı inkırazının ıstırabını duyan, yaşayan, iniltilerini açığa vuran, her tarafın (tez) ve (antitez)lerini murakabe ehliyetinde toplumlar... Batı medeniyetinin Rus'ta ve Amerikalıda tecelli edici iki mahut

azmanı dışında, ıstırap ve nefs muhasebesi melekesini kaybetmemiş gerçek temsilcisi onlar...

Ve Amerikalı, eli kâh teypte, kâh fotoğrafta, Naci'yi saatlerce dinledi ve dudaklarında buruk lezzetlere mahsus ekşi bir bükülüş, çıktı, gitti.

Giderken de şunları söylemeyi ihmal etmedi:

— Ben fikirlerinizden bir şey anlamıyorum ama, çok (enteresting), çok (enteresting)... Ancak bu 'kadarını anlıyorum.

Naci, elleri şakaklarında, Hatçe'nin bebeğine doğru, düşünüyor. Kadın nedir? . Her şeyden önce, gaye mi, vasıta mı?.. Şüphesiz ki, gaye sanıldığı ân vaadettiği hiçbir şeyi veremeyen, vasıtalığını da kaybeden esrarlı yaratık...

Öyleyse vasıta... Nasıl bir vasıta?.. Neye vasıta?.. İçi ılık su dolu lâstikten bir heykel mi, güzelliği besteleyen soylu çizgiler içinde billurdan bir iksir şişesi mi?.. Hayır!

Evinin işini gören ve zaman zaman kuluçkaya yatan, lâf edici, makine şeklinde bir fayda aleti mi? Yine hayır!..

Öyleyse nedir, nedir?.. Erkeğin nefs aynası mı?.. Erkekteki fatihlik cehdinin zafer takları altında geçit resmini değerlendirmekle vazifeli mizan tablosu mu?

Hayır, hayır! Nedir, nedir? Naci, kadın evliyadan birine ait şu menkıbeyi aynen okuyor:

«— Devrinin büyüklerinden birine, kendisine varmak istediğini bildirdi. O büyük (ben kemâl yolunda uğraşmaktayım. Evlenmek himmetimi kesebilir) diye cevap verdi ve şu karşılığı aldı: (Ben o yolda senden daha meşgulüm. Seninle evlenmek isteyişim herhangi bir maksada bağlı değil. Çok mal ve mülk sahibi olduğum için onların sana geçmesini, muhtaçlara dağıtılmasını istiyor, bir de senin vasıtanla arifler ve salihleri tanımak diliyorum!) Bu karşılık üzerine kadın ve erkek velî, evlendiler. Bir müddet sonra da o

büyüğe öyle bir hal geldi ki, üç kadın daha aldı. Zevcesi hakkında sözü: (Bana en nefis yemekleri yedirir, en güzel elbiseleri giydirir ve geceleri beni en hoş kokularla ıtırlandırarak (haydi git zevcelerinin yanına!) derdi.»

Menkıbedeki kadın ermiş, muhakkak ki, nefsinin ve kadının ne olduğunu bilen ve ona göre kendisini yenmeyi ve erkeğe yol açmayı anlayan biri...

(Odore di Femina)nın ötesindeki mâna... Bu sır, Kâinatın Efendisinde tecellisini bulur ve kadın bağlılığı içinde kadını aşma hududuna varır. Öyle bir sır ki, kadını kaba şehvet plânında görenlere, hele Hristiyanlık zühdü taslayanlara anlatılabilmesi muhal gibi bir şey... Ama bu sırra kendi nefsiyle de âşinâ veya bu âşinâlığa kendi öz nefsini de katmış kadını nerede bulmalı?.. Hayır! Bu arama da olamaz! Olsa olsa bu sırdan zerrece pay almış bir erkeğin kadınla tam bir haşrüneşr içinde, yanak yanağa Allah'ı düşündürücü bir ahenk kurmaya bakması gerekebilir. Hem de kadın tarafından fazla derinliğe inilmeden, akılla kurcalanmadan ve fazla bir şey bilinmeden... İşin estetiği bu noktada ve kadın erkek sarmaş dolaşında her şeyi duyguya ısmarlamakta...

Hatçe, o da kendisi de bilmeden, tam aradığı kadındı; fakat «sana hasretten başka nasip yok!» dercesine kanatlanıp uçtu.

Belmâ, suni oyunlar ve yapmacıklı büyü tertipleriyle onu çıldırtacak kadar tesirli oldu ve nihayet her şeyi bir çıkmazda bırakıp Avrupalarda cümbüşüne devam etmeye gitti.

Mine mi?.. Onu tersine çevirmek mümkün olsa, belki kucak açabileceği kadından bir koku verebilir. Yahut tersine çevrilen Mine'de hiçbir cazibe kalmaz. Kâğıt yakılıp karbon olduktan sonra bir daha kâğıda döndürülemez.

Gerisi, ters istikametlerde yol alan iki trenin bir istas-

yonda 3—5 dakikalık rastlaşması gibilerden başvurmalar... Ve hep mahrumluk, kadında kadından yoksunluk misalleri...

İster Batılı, ister Doğulu, okur yazar dedikleri yarım yamalak insanlar (Don Juan) tipini kadın toprağında bir fâtih, mutlu bir kolleksiyoncu zannederler. Ne yanlış!.. (Don Juan), kemmiyet zenginliği içinde kadından yana fakirliğin, bulamayışın, eremeyişin ve elleri boş kalışın (melânkolik) örneğidir. Ve Batı edebiyatının, asıl müessiri görmeksizin varabildiği son hassasiyet ufkunu çizer. Bu ufuk, şair Fuzûlî'nin «Leylâ ile Mecnun»unda, «Leylâ'yı ararken Mevlâ'yı bulma» şeklinde asırlarca önce aşılmıştır. İnsan kadınını ne kadar sevmelidir ki, nihayet onu aşacak ve Leylâ'yı Mevlâ ile değiştirecek hâle gelsin... Ve ondan sonra, hem de kadınla elele büyük rejime istidat kazansın.

Bir kadın istiyor... Bir kadın ki, erkeği kelimelerden iğrenmeye başladığı ân susmayı bilsin... Bir kadın istiyor... Bir kadın ki, erkeğinin şahsiyetini manto gibi giysin ve sihirleri ürkütmemek, cazibe mevcelerini darıltmamak hünerinden (estetik) bir idrakle anlayışı olsun...

Bir kadın istiyor... Bir kadın ki, erkek zekâsını kat kat aşan bir içgüdü sayesinde her ân yenilenmek, asla tükenmemek gibi bir sanat tılsımı içinde, insana şah damarından daha yakın Allah'a yol verebilsin... Ve bütün bunları hiçbir ukalâlığa yeltenmeksizin sihirbazca yerine getirebilsin... Daima mahkûm olduğu noktaları kollayabilsin ve x nokta göründü mü hemen silinmeyi, kılçık taraflarını gizlemeyi kestirebilsin...

Hani o kadın?.. Naci, dâvasının sosyal plânda kavgasını sürdürürken kendi iç oluşunu gölgelediği ve işi, sönük kömürler halinde kabuk kelimelere döktüğü hissine düşmektedir. Hâlbuki o bizzat yaşamak istiyor ve yaşatmak gayretinin, zaruriliğine rağmen öz yaşamayı engellediğini

seziyor. Ah, cemiyet plânına sürerken ferdî tekâmül çerçevesinde bizi köstekleyen ve duraklamaya zorlayan gizli nefs sâikleri!.. Oldurmaya çalışmanın bizzat olmaktan alıkoyan nefs hilesi... Fertle cemiyet arasındaki uçurum...

Tasavvuf bu sırrı da çözmüştür. Evvelâ halktan uzaklaşmak, Hakta erimek, peşinden bu hal ile halka dönmek, olduktan sonra oldurmaya yönelmek vardır. Bunlardan birincisi «terk», ikincisi de «terk'üt terk», terk etmeyi terk etmektir. En büyük dereceyi ihtar eden ikinci basamağa birincisine ayak atmadan nasıl çıkılabilir? Bereket versin ki, o, bu dâvayı günlük hayat kadrosunun cüce mikyasları içinde temessüle çalışıyor, fakat içinden de «nefsinle uğraş!» diye bir ses gelmesine mâni olamıyor.. Amerikalının röportajı, milyonlarca basan bir dergide bir bomba patlayışı halinde yayınlanmış ve Avrupa basınına da sıçramıştır. Hatta bir habere göre «İslâm Tasavvufu ve İnsanlığın Beklediği Nizam», meşhur bir şarkiyatçı tarafından Garp diline tercüme edilmek üzere ele alınmıştır. Ama bu mevzuda henüz Naci'ye başvurulduğu ve ondan izin istenildiği yok...

Türk basınında mor ve pembe renkliler haberi kısık seslerle vermekte, kızıllarsa ateş püskürmekte...

Hele Mine'nin dergisi...

Şöyle bir başlık: «Kapitalist dünya, şimdi taklitçisi bir ülkenin mütefekkir taslağından medet mi umuyor?»

Buna karşılık muallâkta bir gazetenin, eseri gerici bulan jüri reisine suali:

— Burada red ve çağ dışı kabul edilen bir eserin, Batıda topladığı alâkaya ne dersiniz?

Ve aldığı cevap:

— Sadece hayret etmekteyiz! İçinde yaşadığımız çağın temsilcileri biz miyiz, onlar mı?. Onlardan öğrendiğimiz çağı, şimdi onların mı inkâr ettiğine şahit olacağız? Yoksa

Batı fikir âlemi bizi yarı yolda bırakıp başka bir istikamete mi sapacak?..

Naci bu cevaba güldü:

— Ne tuhaf, diye mırıldandı; şimdi de Doğunun bu müflis kafaları Batının kendilerine ihanet ettiği, önce kendine inandırıp sonra kendinden caydığı iddiasına kadar gidebilirler. Farkında değiller ki, çağ, işte efendilerinin yaşadığı, bu, kendi kendilerine yetemez hâle gelmenin buhranlı demidir. Çağ budur ve burada çağdan bahsedenler, karaya vurup kokan balıklar misali baştan başa çağ dışıdır. Denizin kumsala attığı kokmuş palamutlar...

Artık Naci, eseri etrafındaki hâdiselerden sonra meşhur bir insan... Babıâli kaldırımlarından inip çıkarken, bazı gençlerin birbirini dürterek fısıldadıklarına şahit oluyor:

— İşte «İslam Tasavvufu» eserinin yazarı!.. Kitabı Batı dillerine çevriliyormuş...

Şöhret... İnsanların o kadar arzuladığı şey, meğer ne belâ imiş... Onun Peygamber dilinde «âfet» olarak gösterilmiş olması da ne ince hikmet... İşte iç oluşla dışta görünüş arasındaki birbirine musallat iki kutup!..

Bir gün sahte dâhiler yokuşu Babıâli'den inerken, kitabını en fazla satan Acem, yolunu kesti:

— Naci Bey, haftanın belirli bir gününde dükkânımızı şereflendirip okuyucularınızın alacağı kitapları imzalamak istemez misiniz? Çok istek var, lütfen kabul edin! Gençlik sizi çok tutuyor.

Naci şu cevabı verdi:

— Kitabımın sürümü için, Yahudi dehâsı kokan böyle bir buluşa razı olamam... Ama eserimle alâkalanıcı gençleri de tanımak isterim. Onlara haftanın belirli bir gününde, imza bahsini etmeksizin dükkânınızda bulunacağımı söyleyebilirsiniz... Dükkânınız büyük bir toplantıya elverişli...

— Gazetelerde ilân edeyim mi bu kabul gününü?..

— Asla!.. Sizden haber alan gelir.

Acem kitapçının dükkânında Naci'nin okuyucularıyle haftalık toplantısı kısa zamanda bir akademi havasına kavuştu. Bu arada işinin çok iyi gitmesinden bahtiyar Acem, büyük dükkânının tezgâh arkası kısmını boşaltarak 40—50 kişiyi oturtabilecek bir meydan açtı. Üstelik bir de bedava ikramlara mahsus olarak bir köşeye çay ocağı yerleştirmeyi uygun buldu. (Sansasyon) gazeteleri fırsatı kaçırır mı?.. Toplantılar türlü dedikodularla basına aksetmeye kadar vardı.

Bir gündü. Masasında oturan Naci'nin karşısında birkaç halka insan... Hepsi de genç... Ayakta kalanlar da bir hayli... Temiz, aydınlık, hayran ve sinsi, alaycı, diş bileyici yüzler bir arada... Kimseye ruhunun kimlik kartı sorulmadığı için, geliş, sokaklar kadar serbest...

— (Tez)inizde öne sürdüğünüz nizam gerçekleşecek olsa kadının vaziyeti ve cemiyette mevkii ne olacak? Kadın, yalnız iki göz deliği bulunan bir çuval içine girip evinin zindanında çürümeye mi bırakılacak?

Bu sözü söyleyen, solumturak edalı bir genç kızdır ve ayakta, sanki bir dershane havası içinde konuşmaktadır.

Naci cevap verdi:

— Lütfen oturunuz ve yerinizden dilediğiniz gibi konuşunuz! Kitapçımız, bu toplantıları tertiplerken bana bir masa, okuyucularıma da bir takım sıralar göstermekle, ister istemez yerimize bir sınıf havası verdi. Hâlbuki ben, bu rastlaşmayı daha mahrem bir zeminde ve daha kısık bir kadro içinde sürdürmek isterdim. Okuyucu, muharririn gözünde, bir hayalet gibi omuz başından bakan, ona bütün şüphelerini ihtar eden, âdeta ondan bir parça gibi kopup karşısına dikilen korkunç bir şeydir. Bazan da onun iç

dünyasına tamamiyle yabancı, ona yalnızlığını haykırıcı bir varlık... Bu bakımdan her ideal gibi «işte vardım!» sanılmaması, hatta kaçılması gereken binbir başlı bir heyula... Bir Fransız şairi onu «Riyakâr okuyucu, benim benzerim, benim kardeşim!» diye tasvir eder. Nasıl, bir cemiyette hiçbir fert cemiyetin kendisi değilse ve cemiyet, nasıl, tek tek fertlerin ötesinde kalan bir şeyse, okuyucu da tek tek ele alınacak örnekleriyle mücerret okuyucuyu modelleştiremez.

Arkadan bir kadın sesi duyuldu:

— Siz, sorulana cevap değil, vaaz veriyorsunuz!..

Naci, gözleriyle bu sesin sahibini aradıysa da bulamadı. Kafalar sesin geldiği tarafa dönünce de açılan boşluktan sesin sahibini gördü: Mine...

— Siz burada ne arıyorsunuz?

— Ben de bir okuyucunuzum ve geldim!

— Size karşılık vermeden, evvelâ suale cevap vereyim... İslamiyet'te kadın, erkeğin bütün hassasiyet ve cehdini mihraklaştıran bir remzdir. O olmasa zürriyet olmaz gibi kuru bir madde ölçüsü bir tarafa, o olmasa erkek ve erkeklik olmaz. İslamiyet kadını örter ve Hristiyanlık açarken, hakikatte biri onu mefkûreleştirmekte, öbürü de bayağılaştırmaktadır. Nitekim Hristiyanlığın ruh rejiminde kadından kesilmek, İslamiyet'te ise ona doymak vardır. Kadından kesilmenin bâtıl dini, ahlâk ve hassasiyetini aşıladığı cemiyette kadını kasaplık bir et yığını gibi çengele asmak tezadına düşerken, İslamiyet kadına gerçek mahiyeti veren hak din olarak onu örter, böylece kadına gerçek değerini vermiş olur ve arada tezat diye bir şey bırakmaz. Fakat bu nükteden, incelikten kim anlar?.. Kadının cemiyet vitrininde görünmesi de mânası bakımından elbette şart, fakat aynı mânanın ölçüleştirdiği bir kanuna bağlı... Bu ne çarşaftır, ne

de yalnız iki göz deliği bulunan bir çuval... Saadet Devri'nin kadınına dikkat edenler kanun dairesini hemen görürler. Kanun, kadının, gösterilebilir ve gösterilemez yerlerini açıkça sınırlamıştır. Bu vaziyette kadın, tam bir sınır riâyeti içinde dünyanın en ziynetli, en zevkli, en güzel kıyafetiyle cemiyet meydanında boy gösterebilir. Yoksa asırlar boyu, örtünme emrini çuvala girme şeklinde yorumlayan ham yobaz ve kaba softa elinde kadın, İslami mânasını da kaybeder ve âlemde en büyük incelik, en galiz kabalık olarak meydana çıkar. Evet, gelelim şimdi size Mine Hanım!.. Şimdi sizinle hesaplaşalım!..

Mine ayağa kalktı:

— Sohbetiniz bitsin de hesaplaşalım!..

Salondakiler kalktı, hayret dolu gözlerle Naci ve Mine'yi süzerek salonu boşalttılar. Mine:

— Hakkında verdiğim kararı yerine getirmede seninle başbaşa bir konuşma yapmak ihtiyacındayım.

— Neymiş o karar?

— Tam icra edileceği ân göreceksin!

— Öyleyse konuşmak neye?,., İcra et!

— Önce konuşmalıyım...

— Bu konuşma, kararında bir değişiklik mi yapabilir?.

— Belki!..

— Buyurun, konuşalım!..

— Burada olmaz. İzbe bir yerde ve baş başa.... Hep karşılıklı çarpışmalarla geçmiş olsa da, eski bir tanışıklık ve bir kadın ricasını kırmamak diye erkekçe, bir duygu taşıyorsan içinde, kabul edersin!

— Kabul!.. Ne zaman, nerede?..

— Arabam dışarıda bekliyor. Hemen şimdi, dilediğin tenha bir lokalde... Meselâ Boğaz'da...

Naci gözleriyle Mine'nin suratını adamakıllı taradı.

Ne tuhaf! Hiç de alıştığı Mine değildi bu... Korku bilmez bir irade heykeli... Çıktılar..

Boğazda, denize karşı, içinde esnemekte bir iki garsondan başka kimse bulunmayan bir lokaldeler...

Mine, uzaktaki garsona haykırdı:

—.Garson, bir rakı daha!..

Naci kaşlarını çattı:

— Yeter artık içtiğin!.. Burada kal!

— Hiçbir şey olduğu yerde kalamaz! Sonuna kadar gideceğim!

— Konuşacağımız şeyleri hep savsaklıyorsun! Neymiş bakalım konuşacakların?..

— Hiç!

— Hiç için mi beni getirdin buralara?..

— Hiç veya her şey!..

— Sende eskiden görmediğim şeyler fark ediyorum. Âdeta romantikleşiyorsun!..

— Sayenizde...

Naci patlamak üzere:

— Ne istiyorsun benden Mine?..

Mine en keskin toniyle:

— Seni istiyorum!

— Sen insana başka türlü abanan cinstensin ki, tutmak istediğini kaçırmaktan başka bir şey gelmez elinden...

— Bunun için mi kaçıyorsun benden?.. Beni bir nezle mendili olmaya bile lâyık görmüyorsun!

— Sen, erkek ve kadın arasında çekicilik sırrına kıyan, tek ve dikenli bir mizaç üzerinde direnen bir yaratılış üstündesin!.. Hırs... Seni çıldırtacak kadar ateşli bir hırsa

kapılabilirsin, fakat sevemezsin! Kendini sevdirmenin de sanatına yabancısın! Onun için, güzel buluş doğrusu, nezle mendili olmaktan, ileriye geçemezsin! Akıl zahmetleri içinde kıvrandığın halde dehâ üstü kadınlık sezişinden haberin yok!. Dişiliğini hatırladığın her ân kendi kendinin erkeği yine sen oluyorsun ve bir türlü kadınlıkta karar kılamıyorsun! Hünsâ bir ruh mu taşıyorsun, ne?..

Mine bir defada rakısını devirdi ve yanakları sıcaklığını hissettirecek gibi kızarmış, masa örtüsünü tırmıkladı:

— Söyle, söyle!.. Bana kadınlık sırlarını öğret!..

— Ne öğretecekmişim?.. Senin tabirinle vaaz vermemi istemiyorsun her halde?..

— Söyle diyorum, söyle!..

— Bir erkek alâkalı olduğu kadına, kadınlık sırrını öğretmeye kalktı mı, cazibeyi bozmuş olur. Erkeklikten çıkar ve hoca yerine geçer. Alâkalı olmadığına da ukalâlık etmekten zevk almaz. Reçete tavsiyecisi olmak istemez. Bu sırlar sezişle yakalanır, akılla kovalanmaz.

Mine haykırıyor:

— Garson, rakı!

— Hayır! Daha fazla içmene izin vermiyorum. Otomobilini kullanamayacak haldesin! .

— Sen de içsene hatırım için bir kadeh... Başın dönerse belki aklın başına gelir.

— Biliyorsun ki, ben içmem! Başım dönerse aklım bir daha başıma gelmez!

Mine dişlerini gıcırdattı:

— Softa!!!

— Softalık buysa, ondan büyük fazilet tanımıyorum!

— Ben sana bir şey söyleyeyim mi, Naci; ben seni bu kafanla yaşatmamaya kararlıyım.

— Yaaa? Demek kararın bu!

— Evet, kararım bu! Ya benim olursun, ya benimle ölürsün!..

Naci güldü:

— Bir şey düşünürüz! Haydi şimdi çıkalım buradan!.

Mine, gözleri volkan:

— Bir de benimle alaya kalkıyorsun, öyle mi?..

Naci ayağa kalktı:

— Alay etmek elimden gelmez! Haydi, kalk, gidelim!..

— Yoksa sana yaptıklarımdan kin mi besliyorsun bana?..

— Hiç de kusuruna bakmadım. Herkes tabiatını icra eder bu dünyada... Sen de kendinden bekleneni yaptın!

Mine de kalktı. Sendeliyor. Naci ona yardım etmeye lüzum görmedi. Sadece masa üzerindeki çantasını uzattı:

— Bu çantada ne var böyle?.. Ağır bir şey var gibi geldi bana...

— Tabanca var!..

— Beni onunla mı öldüreceksin?

— İnanmıyorsun, öyle mi?..

— Niçin inanmayayım.?.. Sen her aklına geleni yapabilirsin!.

— Görüşürüz!

Rıhtıma inen merdivenler... Mine yıkılmaması için kolundan tutan Naci'nin omuzuna başını dayamış:

— Yine soruyorum; Bana gelecek misin?

— Gelemem Mine, bu bahsi kapatalım ve bir daha karşılaşmamaya bakalım!..

— Ben seni bırakmam... Nereye gitsen, ne yapsan arkandan gelirim.

— Arkandan gelirim, diyorsun; izinden gelirim diyemiyorsun?

— Bana sen lâzımsın; çizdiğin avanaklar yolu değil...

— Kendisi avanak olmayan bir insanın çizdiği yol, hiç avanaklar yolu olabilir mi?

— Pekâlâ olabilir!

— Nasıl?

— Avanakları sömürme yolu... Sen öyle bir sahtekârsın ki, en başta beni sömürüyorsun!.. Beni kendi kendimle boğuşmaya sürüyorsun!..

Naci, ağır ağır indiği taş merdivenin son basamaklarında bir ân durdu. Hatırına Belmâ gelmişti. Mine'nin «beni kendi kendimle boğuşmaya sürüyorsun!» derken Naci'ye hatırlattığı büyücü kadın... Onun bütün marifeti, yüzüne karşı da haykırdığı gibi, Naci'yi parçalamak ve kendi kendisiyle ceoge tutuşturmak olmuştu. Şimdi onun yerine kendisi geçiyor, Mine de Naci ile yer değiştiriyordu: Bu durumda Mine'ye hak mı vermeliydi? Ama onun bir suçu yoktu; Mine'ye hiçbir şey vaadetmemişti ki...

Mine kekeledi:

— Neye durdun? Ne düşünüyorsun?

— Hiç!..

Ve basamakları bitirip, rıhtıma çıktılar. Mine'nin otomobili giriş kapısının yanı başında, yaya kaldırımında...

— Mine, fena halde sendeliyorsun!.. Otomobilini kullanabilecek misin?..

— Kullanırım herhalde...

— Şüpheliyim...

— Korkuyorsan sen başka bir vasıtayla git!

— Seni bu halinle tek başına bırakamam!

Otomobile girdiler..

Direksiyonda Mine ve yanında Naci... Rumeli Hisarı'nın önünden geçip Karaköy'e doğru sahil boyunca kıvrım kıvrım akıyorlar.

— Mine dikkat et, zikzaklıyorsun! .

— Aldırma!..

Öndeki arabaya çarpmamak için Mine'nin ani olarak yaptığı fren Naci'yi zıplattı. Mine'nin tabancalı çantası da yere düştü. Naci eğilip çantayı aldı ve Mine ile kendi arasına yerleştirdi.

Mine ona bakmıyor:

— El sürme o çantaya!.. İçinde tabanca var dedik ya...

— Varsa, var ne olacak?..

— Pek de lüzum kalmadı ya; olsun, o yine çantamda yabancı eller değmeden uyusun... Sen ölümlerden ölüm beğenmeye bak!.. Kurşun mu, bıçak mı, ip mi, su mu?.

— İşi palavraya, şantaja döküyorsun, yeter artık!..

— Palavra ha, şantaj ha!.. Sen beni, korkuttuğu şeyi yapamıyacak bir sahtekâr sanıyorsun, öyle mi?.. Bak şu önümüzdeki, dirseğe!.. Görüyor musun?.. 40—50 metre mesafe var, yok...

Naci sinirli:

— Gördüm, ne olmuş!..

— Onu da şimdi görürsün!...

— Haydi oradan hokkabaz!

Mine'nin yüzü bir kaya... Sonuna kadar gaza basan ayağı... Otomobil çıkış yapan bir yarış atı gibi fırlamış ve dirseğin üzerindeki korkuluk parmaklığını devirerek denize uçmuştur. Korna sesleri, üst üste yığılan otomobiller, koşuşanlar, haykıranlar, çığlık basanlar...

Naci'ye telefon çalıyormuş gibi geldi. Gözleri kapalı, sağ elini uzattı ve telefon ahizesini çekip kulağına götürdü-

ğünü sandı. Uğultu... Sanki tâ derinlerde bir dere akıyor.

Kendisi sarp bir dağın tepesinde ve derinlerde, derinlerde, bir uçurumun girdaplaştığı noktada bir uğultu... Çocuk ağlamaları, kadın çığlıkları, imdat çağaları, tek tek belli olmaksızın sarmaş dolaş... Bir ses, bir ses... Uzak, bitik, yanık, tatlı mı tatlı bir ses... Sanki yıldızların ötesinden geliyor:

— Beni istemiyor musun?

Taşa üflense onu eritecek bir kadın sesi:

— Beni istemiyor musun?

«Beni istemiyorsan isteyebilecek ne kalır?» mânasına, yalvarırken ferman eden bir ses:

— Beni istemiyor musun?

Çırpındı:

— Anne!

— Ne var oğlum; bir şey mi gördün rüyada?

— Anne, anne!

— Oğlum!

— Ben yaşıyor muyum, dünyada mıyım, senin yanında mıyım? Tut elimi, sık!

Annesi iki eliyle oğlunun elini avuçladı.

Naci, hâlâ gözleri yumulu:

— Yoksa hep beraber öldük de buraya tıpatıp eş başka bir dünyada mıyız?

— Ölmedin oğlum, Allah seni korudu.

Naci gözlerini açtı.

Denize uçan otomobilde Mine, çarpma tesiriyle hemen ölmüş, Naci de başından ağır yaralı, sığlıkta dikili kalan arabadan çıkarılıp kurtarılmıştır.

Ve işte hastanede... Baş ucunda annesi…

— Neredeyiz?

— Hastanedeyiz, oğlum!

— Kaç gündür buradayım?

— Üçüncü günü... Çok şükür, ayılabildin! Deminden beri gözlerini açıp kapıyordun...

— Bayılmadım ki ayılayım... Hep pençeleştim. Bu dünyadan yalnız seni hissediyordum yanımda...

— Bir saniye bile ayrılmadım başından…

— Anne!

— Oğlum!

— Ne güzel şey annelik!.. Hele senin gibisi… Benim, başımda bekleyecek hiç kimsem yok.... Hiç!..

Naci gözlerini açtı ve yatağından doğrulmaya davrandı. Annesi atıldı:

— Aman kıpırdama! Doktorlar, kendine tam gelse de yatmakta devam etsin, dediler.

— Doktorlar der! Biraz kıpırdayayım ki, hayatta olduğumu anlayayım... Demek kurtuldum, öyle mi?..

— Şükürler olsun...

— Mine'ye ne olmuş?.. .

— Hiç haberim yok... Ben hep seninle uğraştım.

— Demek ölmüş Mine...

— Bilmiyorum!

— Bilmiyorum denildi mi, iyi biliyorum mânasına gelir.

— Yine kafanı işletmeye başladın. Gözlerini yum ve hiçbir şey düşünme!.,

— Nerede o saadet benim gibilere, anne?

Kapı vuruldu. İçeriye iki asistan doktor girdi. Naci'yi açılmış görünce gülümsediler.

Başındaki sargıyı açıp baktılar:

— Atlattınız! Bundan sonra da bir ihtilât olmaz sanırız. Birkaç günlük bir kontrolden sonra, Hoca, herhalde sizi evinizde tedaviye bırakabilir.

— Artık doğrulabilir miyim, yatağımdan kalkabilir miyim?

— Ufak tefek hareketler yapılabilir.

— Gazete okuyabilir miyim?

— Bir mahzuru yok... Ama kafanızı çalıştırmasanız daha iyi olur. Bu (trauma)dan sonra ruhi halinizin ne olacağı belli olmaz. Her halde birkaç hafta geçmeli…

— Hâdisenin başıma nasıl geltiğini merak ediyorum.

Asistanlardan biri, Naci'ye, annesini işaret etti:

— Hanımefendi gazeteleri her gün aldırttılar. Size gösterebilirler…

Asistanlar, Naci'nin yanında birkaç dakika oturdular.

Biri sordu:

— Ne oldu bir Batı diline tercüme edileceğinden bahsedilen eseriniz?..

— Benden birkaç ay önce müsaadesini almışlardı. O gün bu gün, alâkalandığım yok...

— Böyle bir şey olursa memleket için büyük zafer... Asıl mühim olanı Batı dünyasının kendi (antitez)ine ait, kendine zıt bir eseri benimsemesi... Bu, solcuların zorâki propaganda sistemiyle işlettikleri siyasi tezgâhların işine benzemez.

— Ben de bunun için kabul ettim ya tekliflerini... Batı umumi efkârının, her türlü hasis maksat dışında hasbi alâkasını çeksin diye...

— Sizi fazla konuşturmayalım... Sözler zahmetle çıkıyor ağzınızdan...

Doktorlar çıktıktan sonra, Naci, yatağından doğruldu ve bacaklarını sarkıtı:

— Çok şükür, anne, vücudumun başka yerlerine bir şeyler olmamış... .

— Sonsuz şükürler... Ne o, yatağından kalkmak niyetinde misin?

— Evet, şu senin yatağının yanındaki iskemleye oturup gazeteleri gözden geçirmek istiyorum.

— Ne yapacaksın, Naci, boş yere sinirlerini bozacaksın!

— Demek sinir bozucu şeyler yazılmış... Nereye koydun gazeteleri?

— Şiltenin altında... . .

Ve çıkarıp üç günlük gazeteleri verdi. Mine'nin dergisi de aralarında... Büyük başlıklarla kaza haberi... Her biri ayrı dille hâdiseyi büyük başlıklar halinde veriyor:

«Eseri üniversitece reddedilen meşhur asistan

— Boğaz'da müthiş bir otomobil kazası

— Naci, fikirlerine zıt bir kızın sürdüğü otomobilde denize uçtu

— Kız, geçenlerde mahkemece tahliye edilen Mine

«— Kız öldü, Naci ise koma halinde hastanede

— Kazanın şekli garip ve şüpheli görülüyor

— Otomobilde kızın çantasında tabanca ve komünist faaliyetlerine ait bazı vesikalar bulundu

— Savcılık ifade almak için Naci'nin kornadan çıkmasını bekliyor

— Memlekette hâdise olan eserin, Batı diline tercüme edildiği haberi de bugün alındı...»

Ve Mine'nin dergisi:

«Bu, Naci'nin Hatçe isimli bir köy kızından sonra ölüme havale ettiği ikinci kadındır ve her iki ölüm şekli üzerinde de derinleşmek lâzımdır. Otomobili Mine kolları hesaba katmadan kullanmış olsa bile, son anda Naci'nin direksiyona yapışıp korkuluğa sürmüş olması ihtimali büyüktür. Mine'ye âşık Naci, fikir hıncından ziyade karşılık görmemiş olmanın öfkesiyle bu cinayeti işlemiş olabiliri…

Hiç şaşırmadı Naci... Bir hadiseyi bu kadar ters yüz etmek, onun eski bir tabiriyle Galata Kulesi'ni bostan kuyusu diye göstermek, ancak bir çeşit Babıâli esnafına yaraşabilirdi. Evvelâ haber ve hakikat namusu... Elinden gazeteleri attı:

— Anne, dedi; şimdi de savcılara mı hesap vereceğiz?

— Ne yaparsın; ortada, akıl, ahlâk diye bir şey kalmadı ki... Sen kurtuldun ya, ona bak!.. Hem dün sabah savcılıktan gelip seni sordular. Doktorlar halini anlattı, gittiler. Her halde yarın gelirler. Çekinecek bir şeyin yok ki senin...

O akşam Naci, öbür insanların, uykusuyla uyuyabildi. Ama sabaha kadar, o esrarlı, anlatılamayacak kadar tatlı ve belirtilemeyecek kadar acı ses kulağından gitmedi:

— Beni istemiyor musun?..

Sabahın ilk iş saatlerinde, karşısında doktor ve savcı yardımcısı... Bilirkişiler beyaniyle otomobili sürenin yanında oturan kişi hem direksiyona hâkim olma, hem de gaza basmak fiilini bir arada çok zor becerebileceğine ve zaten direksiyondakini ölüme atıp kendisini kurtarmak diye bir garantisi olmadığına göre vaziyet açıktı. Gittikleri lokalin garsonları da Mine'nin çok sinirli olduğunu ve Naci'ye de; «seni öldüreceğim!» dediğini duymuşlardı.

Savcı yardımcısı sordu:

— Öncesinden beri her şey, Mine'nin sizi ümitsiz bir aşkla sevdiğini gösteriyor. Buna ne dersiniz?

— Kimsenin, kimsenin vicdanını kurcalamaya hakkı olmadığını söylerim. Bu kız, aramızdaki fikir ayrılığının delice öfkesini yaşıyordu ve beni yeren yazıları da hep bu hınç noktasından idare ediyordu. Bilemem, bu noktada nefrete çalan aşk mı, aşka çalan nefret mi hâkim? Başka bir izah takdiminde mazurum.

Sava yardımcısı ayrıldı; doktor Naci'nin taburcu edilmek ricasını kabul etti, Naci de kolunda annesi, ilâç kokulu koridorlardan geçip evine yollandı.

Kulağında, Mine'den mi, Hatçe'den mi, yoksa ötelerde bir perde arkasından mı geldiği belirsiz ses:

— Beni istemiyor musun?

Köşkünün bahçesinde büyük ve yaşlı bir ağaç var... Tam da çalışma odasının Boğaz'a bakan penceresi önünde... Sık sık uzandığı ve kıvrandırıcı düşüncelere daldığı divan da ağaca karşı... Şekillerin dili, bu ağaçta olduğu kadar hiçbir lisanda çarpıcı olamaz. İri bir gövde üzerinde yamru yumru bükülüşlerle kalın dallara, derken daha az kalın, sonra ince, oradan da ipince ve nihayet inceden ince yaprak dallarına ayrılan esrarlı mimarî ağaç... Son incelik de yaprakların üstünde aynı dağılış ve toplanışı haritalaştıran, «tek» etrafındaki sonsuz dağılış ve toplanışı plânlaştıran kıl gibi çizgilerde...

Ağaç, vahdet musikisinin ne muazzam şekil senfonisi... Birkaç gün, fazla gidip gelmeden, fazla okuyup yazmadan, sadece istirahat öğüdünü alan Naci, bu divanda o ağaca bakarak düşünüyor, istirahat öğüdünü almıştır ama «düşünmeyeceksin!» emrini vermeye ne kimse, ne de kendisi muktedir...

Evet, ağaç, durgun havalarda dallarının sabit ve mahzun kıvrımlariyle istikametler âleminin sonsuzluğunu için için mırıldanırken, rüzgâr esince bu kıvrılışlardaki hareketi, bütün aletleriyle haykıran bir orkestra...

Saçlarını yolar, çığlık basarcasına bir şeyler arıyor. Ebedi bir kavuşma cehdi içinde gidip gelen, düğümle inen, çözülen, bulur gibi olan, bir ân duran, sonra geri dönen, tekrar hamle eden, peşinden çekilen, hareketsizliğe gömülen, içinden düşünceye geçen, mezarlardan fırlamış iskelet kolları ve elleri halinde her biri bir yönde donup kalan dallar...

Düşünüyor: — Boş konuşuyoruz, boş!.. Bütün bir ömür içinde söylediğimiz bir milyon kere bir milyon lâf, arayıp da bulamadığımız tek cümle için... Arayıp da bulamadığımız, arayıp da bulur gibi olduğumuz, bulur gibi olup da yine elden kaçırdığımız, elden kaçırıp da tekrar bulur gibi olduğumuz, tekrar bulur gibi olup da artık aramaya lüzum görmediğimiz tek cümle için... O cümle nedir, o cümle?.. Ben o cümleyi bilmiyorum... Fakat bütün mevcutlarla beraber, bütün cümlelerin, içinde eridiği ve yok olduğu tek bir kelime biliyorum. Her ân söyleyip de hiçbir ân hakikatine yaklaşamadığımız ve yaklaşamayacağımız tek kelime: «Allah»...

Ve: — Gerisi boş, bomboş konuşmaktan, bir hastalıklı dırdırdan başka nedir ki?... Keşke ben «Allah» kelimesinden başka, ağzından tek söz çıkmayan bir dilsiz olsaydım. Meselâ şu ağaç...

Ve ağaç konuşuyor: — Allah'ım; sana büyük derken, kafamın büyüklük üstündeki bilgi ve kavrayışının, utançtan yokluğa can attığını duyuyorum. Ey büyüklüğün yaratıcısı Allah'ım!.. Sana «Yok!» diyenleri bir tarafa bırak; «Var!» diyenler bile beni incitiyor. Zira varlık zatiyle ve her şeyiyle senin kulun ve oyuncağın... Sen o kadar varsın ki, sana «Var!» demek, seni kuluna ve oyuncağına tasdik ettirmek gibi geliyor bana... Ah, imanın öyle bir derecesini seziyorum ki, o derecede, konuşmak yok mu, konuşmak bile küfür... İşte ben bu yüzden dilsizim...

Gözlerini yumdu ve ağacı dinlemekte devam etti: — Dilsizlikte bir bedahet ifadesi vardır. Her şeyi bedahetle bilir, akılla ararız. Bedahet duygumuz olmasaydı, akıl tek şeyi anlayamazdı. Bedahet öyle bir his ki, akıl» ona köle diye verilmiştir. Ve bizim akıldan beklediğimiz selâhiyet onda... Bedahet, peygamberlik makamının aslî ve mutlak sahibince buyurulduğu gibi «kalbte bir nur»dur ve izah üstü bir şey... Bedahet «besbelli» hükmüdür ve «Allah» açılan geçidin parolası... Ve içinde milyarların barındığı bir (metropolis)in şehrayin ışıklarından daha parlak bir pertev saçan bir Hadisi hatırladı:

— «Yarâbbî, başımda bir nur, sağımda bir nur, solumda bir nur, önümde bir nur, ardımda bir nur yarat ve.....»

Kâinatın Efendisini bir nur harmanı içinde seyrediyor. O harmanın içine bir toz zerresi gibi düşüp kıvılcım haline gelse... Ve savruldu. Birden, içinde bir yıkıntı oldu.

Yerinde, başka bir adam... Her yöne bir parmak ucu uzatarak istikametleri kurcalayan ihtiyar ağaç, ona tasavvufta «hatar—hatarat» ismini verdikleri, kalbe yıldırım gibi birdenbire ve davetsiz inen, imana ters, menfi his ve fikirlerin en yakıcısını, en inciticisini ilham etti:

Şüphe... Varlık mı, yokluk mu? Isırdığı yerin sancısı hiçbir işkenceyle belirtilemez, o, yıldız yıldız fezayı yutmaya çabalayan korkunç ağız;.. Şüphe...

Göklerin perdesinde, beyaz üstüne siyah, koskocaman bir yazı gibi okuyor: Bu kadar parmak ucunun yön verdiği yollardan hangisi «doğru»yu kefalet altına alabilir? Her şeyden önce tek başına «doğru» diye bir şey var mıdır? Bu kadar dağılan, parçalanan, bölünen, «doğru», nihayet «hiç» den başka nerede düğümlenebilir? Hâlbuki ağaçta düğüm yeri de belli... Ama gövdeye bakınca dallara tutunmak, dallara takılınca da gövdeye ve onun yeni baştan dağıldığı köklere inebilmek imkânsızlaşıyor. Bu kadar mı?.. Şüphe

mevzuu bu kadar mı? Sana okuttukları tarihe inanıyor musun? Ya insanlar el ve dil birliği etti de seni kandırmak için birtakım masallar uydurduysa... Farzet ki, sahilsiz bir deryada bir gemiye kaptanlık etmektesin... Önündeki haritaya inanıyor musun? Ya varmak üzere burnunu çevirdiğin liman mevcut değilse... Devam edeyim mi?

Silkindi; nereye götüreceği belli bu fikirleri bir hamlede silip süpürdü. Bu defa şekil değişti.

Eskiden «akrebin kıskacı» diye nitelediği, düşünce maskeli, istifham edalı ve uysal tavırlı bu fikirler, şimdi boğa güreşçisinin üzerine sipsivri boynuzlariyle yüklenen ağzı köpüklü bir canavar... Kovuldukça, geriye döndürüldükçe daha azgın hücumlara girişen bir ejder..;

Naci'ye ille şunları söyletecek:

— Yoksa ötelere ait her şey benim hayalimde, dışarda, vücudu olmayan birtakım vehim çakıntılarından mı ibaret?.. Nefretle bağırdı:

— Hayır, asla, hâşâ!..

Şimdi «hatarat» istifham kılığını atmış, emir nidasiyle fermanlaşmıştır:

— Boş, boş!.. Boşuna gelin güveyi oluyorsun! Yok, yok!

Naci, tasavvuf yoliyle, bütün sırrın kendi özünde, içinde olduğunu bilen, fakat mutlak hakikatin dış mürtesemlerini şeriatte bulan ve içle dış arası muhteşem muvazeneyi iki halkalı bir jimnastik ipi halinde ellerinde tutan ulvi anlayış mektebinin talebesidir; ve biliyor ki, kalbe istenmeden inen böyle —hatarat— bir an için vicdanına yerleşse, netice ebedi helak, küfür... Kalbine çekirge bulutu halinde üşüşen «hatarat»ı bütün güciyle dağıttı, kovdu ve hemen imdadına yetişen fikir ve bilgilerin geçit resmine daldı:

Bir gün sahabiler, Allah'ın Resulüne, ruhlarına musallat bu gibi tepeden inme duygulardan bahsediyorlar... Ve ezici kalb burkuntuları içinde kıvrandıklarını söylüyorlar...

Kâinatın Efendisi, bütün fezayı nura boğucu bir tebessümle gülümsüyor:

— «Bu haller imanın kemâlindendir.»

Boyunlarını Allanın Sevgilisi'ne teslim etmiş olmanın saadet kadrosu, bu can kurtarıcı iksiri içer içmez ferahlıyor ve bir anda saadet derecesini idrak noktasına geliyor. Yokluk boşluğunda helezonlar çizen şüphe yılanı, ne gün anlayacaktır ki, yokluk vardır, o da bir «var»dır; ve her var gibi Allah'ın bir yaratığıdır. Yalınız «var» vardır, yokluk kendi başına yoktur; sonsuzluk boyu var olan da Allah...

Bütün bu hikmetlerin, mizan terazisi ise şeriat... Ona tutunmadın mı, gittin, var olan yokluğa gittin...

En büyük velilerden biri, sahradan geçerken, içinde yine bu cinsten bir fısıltı yükseliyor: Şeriat ilmi, hakikat bilgisine aykırıdır.

Büyük veli, başına bir yıldırım inmişcesine sarsılıyor. Ama İlâhi hitap imdadına yetişiyor:

— Bil ki, şeriate aykırı her şey küfürdür ve onun doğrulaması dışında hiçbir gerçek yoktur. İşte başlıca metodu «şüphe» olan akıl, böylece bulmanın değil, kaçırmanın ve gözü kapalı, ipliği iğne deliğine geçirmeye çalışmanın âleti...

Kitaplarına daldı ve «hatarat» mikrobunun ya şeytan, ya nefsten geldiğine dair mânevi tababet hükmünü gördü. Reçetesini de ruhuna nakşetti:

— Aldırmayacaksın, boş vereceksin, güleceksin!.. Fakat bir taraftan da kalbe yerleşmesine engel olmak için onları nefyetmeyi, defetmeyi de ihmal etmeyeceksin!.. Ve bileceksin ki, «hatar»lar def edildikçe ricat eder gibi yapıp

daha kuvvetle hücum eder. Aldırmamakla kovmak arası, onlara karşılık vereceksin!..

Allah, Allah!.. Bu ne müthiş imtihan!.. İnsana sayılar boyunca ismini tekrar ettiren bir mahkeme huzurunda bulunur gibi her ân imanını tazelemeye muhtaç olmanın hali... Bütün mü'minler bu hal içinde mi?.. Ne münasebet!., imanın ucuz, çok ucuz; pahalı, çok pahalı nice çeşitleri var!..

Mademki «hatarat» bıçağını kalbe her saplayışında acıların en dayanılmazını veriyor, demek bulunduğu mevki, acı duyduğu şeye en uzak nokta... Öyleyse şevkle, zevkle doğrulabilir ve gökte en uzak yıldızlardan bile duyulacak bir sesle «Allah!» diye haykırabilir.

Hâlâ gözleri ağaçta, dâvayı şu noktada perçinledi:

Şüphe, müthiş bir şey!.. Hem ebedî hayatın, hem de sonsuz helakin vasıtası... Allah'tan başka her şeyden şüphe... Gördüğün, işittiğin, kokladığın, tattığın, dokunduğun her şeyden şüphe... Emniyet hissini aldığın her şeyden şüphe... Sen misin, şüphe âleti olmakla övünen biçâre akıl?.. Bizzat kendinden şüphe edebilecek misin?.. İşte o vakit kurtuldun ve haysiyetine, kıymetine kavuştun demektir. Bütün varlıklardan şüphe mikyasınca Allah'ın varlığından emin olmak... Şüphenin yaratılıp hikmetli de bu olsa gerek...

Tam içi ilahi sevinçle dolarken bir taarruz daha geldi:

" — Sen bir hilekâr, bir lâf hokkabazısın!.. Bütün ispat vasıtalarını kır, yak, dök; sonra da bu usulle iman edilemez olanı isbat ettiğin rahatına kavuş!.. Yağma yok! Ya buna cevabın ne?.. Yüksek sesle:

— Cevabım ne mi? Hemen vereyim de gör!..

Dedi, kalktı, seccadesini serdi ve ellerini kulaklarına kaldırdı:

— Allahü ekber...

Başı secdeye varınca bir daha kaldıramayacağını sandı. Nasıl, yanmış bir parmak soğuk suya sokulunca bir ân için acısını duymazsa o da başının secde yerinde rahatladığını hisseder gibi oldu. Şu var ki, yanmış bir parmağın soğuk suda bir ân için bulduğu rahatlık, parmak sudan çekilince, acıyı misillerle büyütmüş olarak geri getirecektir. Çare yok, çekecek ve dayanacak... Ve namazdan sonra o türlü ağlamaya başladı ki, her zerresi eriyip aktı sanki...

Ellerini kaldırdı:

— Allah'ım; bu, içime dolan hislerin beni bir noktada kıstırması ve yenmesi ihtimali varsa, secdede tam ismini dile getirdiğim şu ân canımı al ve dünya hayatıma son ver!.

Masasına geçti; birkaç dakika, elleri şakaklarında kala kaldı. Gözü not defterine ilişti. Bazı fikir ilhamlarını kaydettiği mahcup deftercik... Açtı, yazmaya koyuldu:

—Ya beni telkinin altına al, ya benim telkinim altına gir! Herhalde münakaşadan, itişip çekişmeden bir hayr bekleme!

«Eğer hakikati ikiye, üçe, ona, yüze bölmek mümkün olsaydı, iki, üç, on ve yüz kişi arasında iane toplarcasına hakikat tahsildarlığına çakılabilirdi.»

«Hakikat birdir ve daima bir kişidedir, O bir kişi, bin kişide aranmaz, bin kişi kendini o bir kişide bulur.»

«Eskiden beri bazı ukalâlar, (hakikat şimşeği, fikirlerin çarpışmasından doğar), derler. Hâlbuki fikirlerin çarpışmasından çok defa müthiş bir toz kalkar ve bu toz perdesi arkasında hakikat, bir zıplayışta geyik gibi kaçar, gider.»

«Bir'e inan, bir kişiye bağlan ve gergin ipliklerden daha doğru bir yola düş ve kargaşalıktan kurtul! Allah birdir ve en büyük peygamberi bir...»

Ve yazmaya devam etti: «Bir İslam büyüğü, başka bir İslam büyüğüne (ben Allah'ın varlığını binbir delille isbat

eden adamım), diye haber yolladı ve gerçek büyükten şu cevabı aldı: (Demek ki, senin, Allah'ın varlığından binbir şüphen varmış!..) cevap budur!»

«Bir İslam büyüğü, diyor ki: (Allah zuhurunun şiddetinden gaiptir)... İnsanoğlunun bu güne kadar çekebildiği söz ve fikir oku, ilâhi hikmete doğru, bundan daha ileri ve yüksek bir stratosfere varamadı.»

«İnsanoğlu! Ben o kadar inanıyorum ki, isbat denilen her şeyi hakir görüyor ve kaybediyorum. İnsanoğlu! İsbatımız yok; yalnız imanımız var: Allah... İnanıyorsan gel!»

«Allah, delil büyüdükçe şüpheyi de büyüten ahmak aklın belâsını versin! (Anlamak yok, inanmak var!) Böyle, diyor veli... Ben ona aşığım!..»

«Bir ilim vardır ki, her şey unutulduğu, ortada hiçbir şey kalmadığı zaman başlar.»

«Bir ilim vardır ki, şuur fotoğrafının filmi ışık görüp bozulduğu, ruha ne kadar yanlış birikmişse hepsinin üstüne yokluk düştüğü zaman ışıldar.»

«Bir ilim vardır ki, ismi bilmemek, görmemek, anlamamak, tanımamaktır. Ey ilim ezbercisi, işte ilim budur!»

«Birbirinin yanlışını çıkarmaya memur tekerlemelere nasıl ilim diyorsun? Mağrur ilimlerin sefaletini görmüyor musun? İnsanı secdeye kapandıracak mutlak hakikatin vecd ilmini merak etmiyor musun?..»

Kalemi, başını almış gidiyor:

«Bahtiyarlık... Bahtiyarlığın en büyüğü, insan için. Allah'ın mahlûku olduğunu bilmekten gelen zevk... O, hiçbir şeyle kayıtlı olmaksızın, sırf kendi ulûhiyet şaniyle bütün mahlûklarına ne kadar rahimdir! Anne, Allah'ın hilkat sırriyle evladına bu kadar şefkatli olursa, ya Allah, mahlûkuna nasıl olur?.. Bunu düşünmekten büyük saadet mi var?..»

«Hakikat... Kederin hakikati Allah'tan uzaklık, safânın hakikati Allah'a yakınlık... Varlığın hakikati Allah'ta yok olmak, aşkın da hakikati Allah'ı sevmek...»

«Anlamak mı?,. Yine mi o?.. Şu anladım tesellisiyle gölgelere hacim kondurup ölçe biçe gidenlere ve Allanın her zerreye nakşettiği büyük sır pırıltısını görmeyenlere nisbet, en adi hayvan ne kadar âlidir. Böyleleri için Kuran'daki (Hayvandan aşağı) tavsifinden işte bir hikmet zerresi!..

«Ve kader... Allah seni her bakımdan hür ve muhtar yarattı ve sonra buna rağmen sımsıkı kuşattı. İnsan ancak köleyi kuşatabilir, fakat hür ve muhtar olanı kuşatabilendir ki, Allah'tır.»

«Ey akıl; seni o kadar gerdim ki, âlemde hiçbir madde bu kadar uzayamaz ve incelemezdi. Eğer o kopmadıysa, Allah muhafaza etti de ondan... Her şey sır...»

«Hale bak! Lügatlarda (sır) kelimesi var da buna rağmen Allah'ı anlamayanlar var...»

«Sır olmasaydı sanat olur muydu hiç?.. Sanat Allah'a sır köprüsünden giden fener alayı...»

«Akıl, esrarı sıyırmak ister. Sıyırdıkça esrar daha ziyade kesafet bağlar. Bugün müspet bilgiler bu noktaya kadar gelmiştir.»

«Her şey anlamakta, yani anlaşılamayanı anlaşılamaz olarak anlamakta... Allah'ı anlamak işte bu...»

«Şeriat, dış görünüşündeki billur gibi vuzuhuna rağmen, içiyle bütün, bir esrar hazinesi...»

«Garp (mistik)leri esrarı bâtıl ve suni taraflariyle avladılar ve sonunda avlandılar. Gerçek esrar anlayışı İslam'da...»

«Güzellik esrardır. Ve onun içindir ki, güzel, peçe altındadır.»

«Allah'a esrar yolundan bağlanınız!»

«Ham softada esrar idraki yoktur.»

«Bütün tasavvuf esrardır.»

«İhata edilen her şey, ihata edenin esrar dairesi içindedir.»

«Her şey Allah tarafından ihata edilmiştir...»

«İnsan ruhunu, hayranlık, vecd ve aşka sokan, esrar,,.»

«Esrarı anlamak; anlayamamayı anlamaktır! Ne güzel anlayış!..»

Ve kalemi masaya fırlattı:

— Olmaz, olmaz! Kelimelerle olmuyor!

Ve ağladı, ağladı.

Birtakım cemiyet meseleleri ve kavgaları içinde unutur gibi olduğu eski hastalığı, şimdi, bire bin, tepmişti. Büyük huzur ve sükûnu ne okuduklarından devşirebiliyor, ne de eserinde gösterebildiğine inanıyordu. Mutlaka kelimelerin üstüne çıkması, dâvasını yaşaması lâzımdı. Yangını kartpostalda seyretmek değil, alevinde yanmak gerek... Bunun için de ona lâf yetiştirecek yerde, kezzap gibi mermerleri oyucu gözlerini dikecek bir erdirici lâzımdı.

Bütün yollar tıkalı ve kapılar kapalı...

Ne yapsın?..

Annesine:

— Bana birkaç gün için izin ver, dedi; İstanbul'dan ayrılacağım!

— Nereye gideceksin?

— Köye... Hüsmen Ağanın yanına...

— Fena olmaz... Orada belki kendinden uzaklaşabilirsin!

Cevap vermedi ve ta içinden burkulduğunu hissetti. İki ayağı üzerinde kendini taşıdığına göre kendinden nasıl kurtulabilirdi?..

Ve gitti.

— Hüsmen Ağa, ben, öyle lâfla mafla değil, bir bakışta ayağımı topraktan kesecek erdiriciyi bulamazsam ne olurum, bilir misin?

— Ne olursun?

— Beynimin her atomiyle çatlar, kül olurum. Artık o hale geldim.

— Arama hırsını, telâşını da yenecek, boynunu bükecek ve tevekkülle bekleyeceksin!

— Burada da mı hırs çıkıyor karşıma?

— Her yerde o çıkar. Zamanını bekleyeceksin!

Hüsmen Ağa yerinden kalkıp bir kitap açtı ve okudu:

«Kılıç nasıl nazik ve yumuşak maddeleri kesemezse, zaman da kendi akışı içinde hâdiselere karşı huşunet ve mukavemet göstermiyerek rıza ve tevekkülle mukabele edenlere bir şey yapamaz.»

Sonra Naci'ye baktı:

— Allah'ın bu ân için senden esirgediğini zorlamayacaksın! Nasip ise senin haberin olmadan beklediğin erdirici karşına çıkar.

— Sen bu muhteşem tevekkül ve itminana bir mürşide varmaksızın mı ulaştın?..

— Elbette bir mürşide vardım.

— Nerede o?..

Hüsmen Ağa'nın gözleri dolu dolu:

— Hatçe'min yattığı toprakta...

Naci yerinden fırladı:

— Kuzum, acı bana!.. Ne yapayım?.. Gerçek bir mürşidin toprağına kapanıp canım çıkıncaya kadar o vaziyette mi kalayım? Herhalde sende erdiricinden aldığın bir pay vardır. İmdat et!

Hüsmen Ağa son derece temkinli:

— Hayır, dedi; bende o soluktan hiçbir pay yok... Eşiğini bekleyen ve bütün emirlerine boyun eğen bir köpek olmak rütbesinden başka...

— Ne tevekkül, ne bağlılık!..

— Sana verdiğim İmâm-ı Rabbani Hazretlerini okumadın mı? Mürşid elindeki müridi şöyle tarif eder: «ölü yıkayıcısı elinde mevta gibi ne tarafa döndürülürse dönen ve gık demeyen...»

Naci haykırdı:

— Göster bana ölü yıkayıcısı o elleri de hemen teslim olayım!..

— Onu kimse kimseye gösteremez. Yalnız Allah dilediğine gösterir.

Naci içini döktü:

— «Hatarat» dedikleri vehimler içinde kavruluyorum. Bu vehimler sade eşyanın sırrını kucaklama davranışına karşı harekete geçmiyor; tam imana vardıktan sonra bana onda da musallat oluyor. İmanımı kaybetmek korkusiyle o hale geliyorum ki, kafamı bir mengene içine sokup kırmalarını, pestil etmelerini isteyeceğim geliyor.

— Bunlar hep imanın bastırdığı nefsten gelen şeyler... Mesut ol, sevin!.. Bu sesleri duymayanlar ilâhî esrardan uzak düşenlerdir. Nefs bunun için yaratılmıştır. Tek usul de o canavar atın sırtına binebilmekte ve dizginlerini kullanabilmekte... Aklı onun eline verdin mi, yandın!

Hüsmen Ağa doğruldu ve âdeta bir arslan gibi hamle etti: .

— Sen söyle bana!.. Nefsinin ve şeytanın oyunlarına hangi hadde kadar karşı durabilirsin? Senin nefse ve şeytana karşı koyma sınırın nereye kadar uzanabilir?

Naci büküldü. Yumruklarını sıktı ve Hüsmen Ağaya uzattı:

— Zamanı bir kordelâ gibi üzerinden akıtan esrarlı makarayı tutup onu dileklerine göre döndürebilirler mi?. Mesafeyi sayıların sonunu ve dibini bulurcasına sınırlayıp «Her şey burada bitiyor; varlık da yokluk da bu kadar!» diyebilirler mi? Ölüyü bir sihirbaz değneğiyle kaldırabilirler, ruhu tecrübe kobayları halinde teşrih masalarına yatırabilirler mi? Bunlar «muhal»in ta kendisi ya; farzedin ki, yapabilirler; ben yine müslümanım ve «doğru»yu müslümanlıkta bilenim.

Hüsmen Ağa hayran:

— Tebrik ederim evlâdım! İşte iman budur! Nefsini ve şeytanı bir mahkeme reisi gibi sanık sandalyesine oturtmaya bak!.. Kelepçelerini çözdürme ve seninle yer değiştirmelerine imkân bırakma!.. Evet, evet; şeytanı ismiyle ve cismiyle tanı; bütün hilelerini önceden bil, her baş vuruşunda tokatla, taşla, nihayet bıktır, usandır! Şuna da dikkat et ki, seni kötülüğe götürmekten ümidini kesti mi şeytan, bu defa iyilikte ölçüyü kaçırtacak ve sırtına ibadette bile taşınmaz yükler bindirecektir. Ruhun, riayet emriyle, şeytanın esaret teklifleri arasındaki farkı ayırt edecek kıvama ersin!..

— Sen bir mürşidsin, Hüsmen Ağa...

— Ben bir mürid bile değilim, Naci Bey...

O gece Hüsmen Ağa ile uzun uzun halleştiler...

Sabah namazından sonra mezarlık... Hatçe'nin, baş tarafına sefil bir tahta parçası çakılı bir künbetten ibaret kabri.. Hüsmen Ağa «Yâsîn» okuyor; Naci mezarın ayak ucuna çömelmiş, gözleri tahta parçasında... Künbedin toprağı sanki bin .elekten geçirilmiş... Sâf ve yumuşacık... Toprağın altında bir başın, dışarıda kalmış, iki tarafa

ayrılmış ve dikkatle taranmış saçları... Bir üflense, sanki gelinlik elbisesiyle Hatçe çıkacak meydana...

Naci bakıyor. Kar üstüne dökülü kaynar su gibi işleyici gözlerini mezara dikmiş, bakıyor. Hatçe tabutu içinde... Saçlarının ve gözlerinin altun rengi buğusu içinde, tek lekesi ve kırışığı olmayan bir yüz... Ve dudaklarında o eski acı tebessüm...

Hatçe'nin sesini, o ince, tatlı, yalvarıştan güç alan mıknatıslı sesini duyuyor:

— Beni istemiyor musun?

Avaz avaz bağıracağı geliyor: — Seni istiyoruml Yalnız seni! At üstündeki kara, mantoyu da yanına uzanayım!..

Yine muhali toslama vaziyetine düşmüştür. Yine aklın işkence masasına yatırıldığı ve «söyle!» emrini aldığı noktada...

Hüsmen Ağa duasını ederken, Naci ayağa kalktı ve ancak «boğuluyorum!» diyebildi. Okuduklarından ve Hüsmen Ağadan dinlediklerinden sonra, nefsine ve şeytana karşı, sirklerdeki hayvan terbiyecilerinin usulüne benzer bir tavır takınmaya davrandı

Bir kitapta, müridlere düşen çile mevzuunda «Hatarat rnurakabesi» diye bir bahse rastlamıştı. Murakabe nasıl olur?

Murakabe eden, murakabe ettiğini teftişi altına alır da öyle eder. Hâlbuki o, murakabe etmeye memur bulunduğunun murakabesi altında... Nefs ve şeytanı murakabe edebilmek için kendisinin zaptedilmez bir siperde tutunması ve onları, hiçbir telkinlerine matlup olmadan muayyen bir mesafede tutması lâzım... Bu da, «hatarat»ın defedilmesinde başlıca usul olarak evvelâ aldırmamak, kendine mal etmemek, sonra da onları kovmak, tepelemekle mümkün... Dayak yediğine, sözünü benimsemediği sürece yumrukları

altında ezildiğine nasıl dayak atabilir, yumruk indirebilir?..

— Yapacağım! Nefsimi ve şeytanı kıskıvrak bağlayıp karşıma oturtacağım! Haklarından geleceğim!

Dedi Naci ve erenlerden birinin şu ölçüsünü hatırladı:

— «Ayağımı yere basacağım»; de ve bas!

***

Köşkün çalışma odasında aynaya bakıyor. Suratından hiç de memnun değil... Alnı ve göz kenarları çizgi dolu... Üzerinden pulluk geçmiş bir tarla... Hatçe'nin bebeği de kendisine bakıyor ve dudaklarını büzüyor. Acınıyor mu yoksa Naci'nin haline?,. Arkasında, görünmeyen biri sigara dumanını üflüyormuş gibi bir bulut... Bulutta siyaha kaçan bir renk ve kıvrım kıvrım helezonlar... Bir raks cümbüşü içinde helezonlar bir surat çizmeye doğru büklümleşiyor.

Gerçek mi, yoksa bu da mı bir vehim?.. Olanca soğukkanlılığını takındı. Kendisini hiçbir tesire kaptırmadığını, iç telkinlerden boşalttığını ve gayet yavan bir madde göziyle baktığını kabul etti.

Evet, arkasından bir duman geliyor. Bu duman her ân insan şeklinde heykelleşmeye çabalayıp sonra çözülüyor ve tekrar düğümlenmeye başlıyor.

Gözü kendisine bakan bebekte, bağırmadan duramadı:

— Ne var, kim var orada?..

Uzaktan mı, yakından, mı belli değil, ses geldi:

— Ben!..

— Sen kimsin?

— Davetlin!

— Ben kimseyi davet etmedim.

— Ettin! Karşına geçirip tartaklamak üzere davet ettiğin beni..

— Yani?..

— Artık adımı sen koy, ister şeytan de, ister nefs...

Doğru mu; yoksa bu da içinden tüten bir hayalin dışarıda billurlaşmış görünmesi mi?.. İçiyle dışı arasında tam bir kontrol kurmaya çalışarak bekledi. Hiçbir şey yok... Bu hale ruh doktorlarının (halüsinasyon), hayal görme dediklerini biliyordu. Ama o, hayalinin duman iplikleriyle kurulu asma köprüsü üstünde yol almaya kalkmayacak kadar gerçeklik duygusuna sahipti. Fakat mânada ve hakikatte şeytan ve nefs ile arasındaki (diyalog) o hale varmış, onları kendi dışında görüp hesaba çekmek iradesine öyle sarılmıştı ki, şeytana «Şu koltuğa otur da hesaplaşalım!» diyebilecek hale gelmişti.

Masasına geçti ve yanındaki boş koltuğa hitap etti:

— Hazır mısın, konuşabilir miyiz?

Sonra tavrını sertleştirdi. İçinin mi, dışının mı salonunda yer gösterdiğini fark etmeksizin emir verdi:

— Otur şu koltuğa bakalım!..

İnce, ya çok genç, ya çok ihtiyar bir ses:

— Oturayım....

Deminki koyu renkli duman, (balerin) kıvrımlariyle Naci'nin gösterdiği koltukta tütmeye başladı. Boyuna kıvrılıyor, bükülüyor, kapanıyor, açılıyor, fakat sabit bir çehre takınamıyor, kendisini donduramıyor. Bir aralık köpek kafasına, derken (Satir) suratına, peşinden deli bir ressamın çizdiği zebani çizgilerine bürünmekte...

— Ses ver!

— Sor vereyim!

— Benden ne istiyorsun?

— Ruhunu istiyorum! Allah'a bağladığın ruhunu!

— Her ân tepemde, beynime çivi üstüne çivi çakıyor-

sun da yine bir şey başaramıyorsun!.. Bıkmadın mı hâlâ, usanmadın mı?

Duman; bir el şeklini aldı. Tırnakları kol boyu uzamış, üstü damar damar, kara kuru bir el...

—Bırakır mıyım hiç?.. Senin ipekten beynini bu tırnaklarla çizip yırtmadan, sökük sökük paralamadan seni bırakır mıyım hiç?..

— Senden Allah'a sığınırım. Ruhuma ne üflesen Allah'a havale ederim. Ne telkin etsen tersini yaparım.

— Tersini yaparsın?.. Böylelikle benden kurtulacağını mı sanırsın?.. Ya seni kesiksiz, katıksız bir ibadete zorlarsam?.. Uykularına, yiyip içmelerine kadar her şeyi bırakıp secde yerinde mıhlı kalmaya davet edersem?.. Sana en masum renk, en makbul çizgiye göz atmayı bile haram edersem?.. Kadın, isim, makam, ana, evlât, hiçbir istek bırakmazsam?.. Sırtına, kaya altında ezilmiş bir kedi yavrusu gibi, taşıyamayacağın ne kadar yük varsa bindirirsem?..

— Yine Allah'a havale ederim. Allah'ın kudretini düşün!..

— Kudret bende, galebe bende..,

— Galib Allah...

— Peki, niçin seni şerrimden kurtarması için sığındığın Allah bende şerri mahvetmiyor?

— Büyüklüğünden... Şer belli olsun diye...

— Yani hayr görünsün diye... Demek ben de hayra hizmet ediyorum.

— Asla!.. İki zıt arasında hem bitişik zannettirecek kadar yakınlık, hem de sonsuzluk boyu uzaklık vardır. Sen bu ebedi uzaklığın, timsalisin! Allah'ın kudretine de ayrıca delilsin! Bunu anlayabilseydin...

— Emir gelince insana secde ederdim, öyle mi?..

— Öyle!.. Gurura kapılmazdın! Allah'ın bu hikmetten ötürü sana verdiği izindeki kudret tecellisi önünde yokluğa kaçardın! İnsanoğluna musallat olmazdın. Benim de yakamı bırakırdın!

Kol boyu uzun tırnaklı, damar damar, kara kuru el Naci'ye uzandı:

— Nefsin benim ellerimde... Ruhun da Allah'ın... Kurtuluş yok sana benim elimden... İyi bak ellerime...

Tırnaklar bir anda parmaklara kadar indi ve meydana, hiçbir heykeltraşın yontamayacağı, fildişi tenli ve bir nağme kadar vezinli bir el çıktı.

Naci, içinden bağırdı:

— Belmâ'nın elleri!..

— Evet, onun elleri!.. Kıydığın iki kadından sonra sana kıymak için sıra bekleyen eller... Seni iki parçaya ayırıp da bir parçaya öbürünü yediren eller... İstersen o kadar tutkun olduğun ayaklarımı da göstereyim...

— Alçak şeytan!.. Çoktan kabuk bağlamış ve kapanmış bu eski yarama dokunma!.. Onun senin emrinde ve senin reçetelerinle imbiklerden renk renk büyü süzen bir sihirbaz olduğunu biliyordum. Ama artık unuttum onu, yendim!...

— Yalan söylüyorsun!.. Unutmadın, üzerini külledin! Hafif bir rüzgâr esip de küller savrulunca ateşin nasıl fışkıracağını göreceksin!..

— Onu yendim diyorum sana!

— Yenemedin!.. Sadece geriye döndün! Yenebilmen için ona hâkim olman, nakışlı bir halı gibi üzerinde yürüyebilmen lâzımdı. Yapamadın! Ve ateş hattından kaçtın! Hain bir asker gibi...

— Farzet ki, kaçtım. Vebadan, koleradan kaçar gibi kaçtım. Nihayet uzaklaşabildim ya...

— Ama içinde o hep yas adı ve yaşıyor. Şimdi boyun eğ bana; o ipek halıyı ayaklarının altına serecek, seni büyük fatihliğe erdirecek tılsımı öğreteyim...

Naci bir anda toparlandı. İçinden kahkahalı:

— Boşuna zahmet!...Ben büyük fethin ve fatihliğin ne demek olduğunu öğrendim.

— Aptal!.. Üstünde yere kapandığın yün seccadeyi bir tarafa at da erkek ökçelerinle ipek halıları çiğnemeye bak!

Naci, «Yasin» sûresinden Âdemoğlunun şeytana tapmamasını, onun insana düşman olduğunu bildiren âyeti okuyup koltuğa ve sonra kalbine doğru üfledi.

Koltuk bomboş... Hatçe'nin bebeği, aynadan Naci'ye tebessüm ediyor. Hami çocuklar muziplik olsun diye birbirinin yahut büyüklerin arkasına kâğıttan bir kuyruk iliştirirler ya... Sonra da kuyruk taktıklarının hiçbir şeyi fark etmeyişleri karşısında kıs kıs gülerler... Bu, gafletin çocuk ruhiyatında uyandırdığı gülünçlük hissinden gelir. Bütün komiklikler de aşağı yukarı aynı duyguya dayalıdır. Ceketinin yakasını düzeltmeyi unutan, yeleğini bir ilik farkıyle düğmeleyen, yediği yemekten çenesinde bir parçacık kalan insanlara güleriz. Niçin?.. Gaflette oldukları için... Hele bu iş pabuçlarını ters giymeye kadar varan bir mübalâğa derecesine vardı mı, yapanın aklından şüphe etmeye kadar gideriz.

Bunlar iş ve hâdiselere hâkim olmak bakımından kaba idrâk plânının satıh üstü görüntüleri... Ya büyük idrâk, deri altı duygu, ulvi mânaları zaptetme borcu önünde manzaramız?.. Gaflet denizinde dibi ölçülmez ve hemen bütün insanlığın boğulduğu nokta...

Bakınız; kılığı kıyafeti yerinde, ense kulak dimdik, tavır ve edası her şeye sahip olduğunu haykıran bir insan! İçinde mesut göründüğü sığlığa karşı derinliklerden öylesine yoksundur ki, kesesinde kaç para bulunduğundan ha-

bersiz bir köylünün bir kaya parçası üzerine oturup yüreğinden geçirdiği «Allah» nidası önünde katmerli gafilin ta kendisidir. Yunus Emre'nin «Mahrum olmaz Allah diyen» mısraındaki idrâk fezası karşısında tavla zarı kadar küçük dünyalarının saraylarında hüküm sürdüklerini sanan insancıklar... En büyük fizik âliminden, en cesur feza pilotuna, tutturduğu bilançoyu gururla imzalayan muhasebeciden, hakikat kelebeğini cümlelerinin kepçesi içinde avladığını zanneden muharrire kadar...

Şu marangoza da bakın!.. Birtakım tahtaları kesip biçecek kafasındaki şekle göre kutuya benzer bir şeyler yapıyor.

— Nedir o yaptığın?

— Tabut...

— Kendin için mi yapıyorsun?

— Ne münasebet!.. Ismarladılar, yapıyorum.

— Peki, yarın senin için de başka bir marangozun bu işi yapacağını düşünmüyor musun?

— Düşünmüşüm ne çıkar?.. Bu tabuta girecek olan ölü bunu düşünmüş müdür ki, ben de düşüneyim?..

Ve bu son cevap, tabut çakanların verebileceği en doğru karşılık... Gaflet... Allah'dan gaflet... Bunun ezasını hisseder gibi olduğu anda, Naci ateşin «nârı beyza» dedikleri en soylu mertebesine ulaşıyor ve öylesine yanmaya başlıyor ki, Allah'a, aynı gafletten kendisine de bir paycık vermesini istemeyedek cüret gösteriyor. Zira kanatlar arasında denge cart... Tevekkeli, tesbihi hızlı hızlı çeken bir veli, «Tesbihte ne arıyorsun?» sualine «gafleti arıyorum!» diye cevap vermemiş... Tevekkeli, her zerresine bir dağ yüklü Allah dostu, halini şöyle anlatmamış: — Biri gelse de karşımda türlü şaklabanlıklarla beni bir lahza oyalasa ve kendimden bir dem uzaklaştırsa ona Hakkın, dünya ve ahiret her nimeti vermesi için dua ederdim.

Burada, dünyadaki gafletle, dünyadan gaflet arasında bir ters yüz çıkıyor meydana... Dünyadaki gaflet ne kadar korkunçsa, dünyadan gaflet de o kadar yakıcı oluyor ve büyük erişin tek miyarı, her ân Hak ile olup halk ile görünmekteki şanlı muvazene âbideleşiyor. Dünyaya ve işine hâkim görünüp de Allah'dan gafil olanların felâketi yanında, böylece, ân geliyor ki, ruhlarını ilâhi aşk okuna hedef tutanların gözünde gaflet, hastanın su istemesi gibi bir nimet oluyor...

Bir de kaba gafletin en koyusu içinde katranlanmış başka yaratılışlar var... Onlar, inanışları ve davranışlariyle, ibadetleri ve dualariyle dünya gafillerinin dışında oldukları halde gaflet kuyusunun en dip noktasındalar...

Böylelerini teşhiste, tarikat yolunun en büyük kutuplarından Şah-ı Nakşibend Hazretleri raporunu vermiştir: Huzurlarında güya coşup «Allah!» diye feryadı basan biri için:

— Şu adamı buradan götürün, buyuruyorlar; meclisimizde gafillerin yeri yoktur.

Naci, Boğaziçi vapurunun güvertesinde sulara bakıp bunları düşünürken, kulağına bir horultu sesi geldi. Şişman bir adam, oturduğu yerde uyuyor, uyanıklar da gülümseyerek ona bakıyorlardı. Ama uyanıklar, uyuyandan daha derin bir uyku içindeydiler. Nitekim adam, vapur Üsküdar iskelesinden kalkarken duyduğu seslerden birdenbire kalkıp merdivene can attı. Öbürleriyse inecekleri iskelenin bilgi emniyeti içinde kaskatı, mağrur mağrur bakınıyorlar. Oturduğu yerin vapur iskelesinde denize uzanmış fakir bir kahvehane vardı. Deniz üstünde, cumba şeklinde denize çıkmış, tek odalı bir ahşap yalı çıkıntısını andıran bir mekân...

Naci vapur beklerken bu kahvehanede çay içer, vapur yolcularını boşaltıp yenilerini alırken de yerinden kalkıp rahatça yetişirdi.

Kahvehanenin sahibi, daima iskelet tebessümiyle sırıtan, sanki geceleri mezarına dönüp de sabahları izinli çıkan, zayıf mı zayıf suratlı, sessiz ve nümayişsiz bir yan ölü... Çay ocağından kafasını uzatıp tavla ve kâğıt oynayan müşterilerine bakar, biri bir şey isteyince de ayaklarını sürüye sürüye istediğini getirir ve hiç konuşmaz.

Naci, bu adama bayılır, onu konuşturmak ister, ama ne sorsa «çok şükür», «Allah bilir», «hep öyle»den başka cevap alamazdı.

Bir sabah, yine hafakanlar içinde evinden fırlayıp kahvehaneye düşen Naci, orasını bomboş, sahibini de, üstüne bir boru yerleştirilmiş mangaldaki kömürleri yelpazelerken gördü. Hasırlı bir alçak sandalyeye oturmuş, çay ocağının ateşini yakmaya çalışıyor; bir yandan, da, sessiz ve nümayişsiz, ağlıyor. İskelet suratında iki taraflı gözyaşı çizgileri...

— Hayırlı sabahlar kahvecibaşı!..

— Hayırlı sabahlar cennetlik!..

«Cennetlik» ismini Naci'ye yakıştıran kahvecibaşıdır.

— Ne var, ağlıyor musun?

— Ağlıyorum zahir...

— Neden?..

— Günahlarımı düşünmekten...

— Senin ne günahın olabilir ki?.. Günde beş on kuruş kazanıp kötürüm çocuğuna bakıyor, kahvehanenle evin arasında, hep yere bakarak gidip geliyorsun...

— Sen onu bana sor!

— Soruyorum, söyle!..

— Ne söyleyeyim... Söyleyemem ki...

— Sen günahlarını bilmez inisin?

— Allah biliyor.

Bu kısacık konuşma içinde, kahvecinin yelpazelediği ateşten bir kıvılcım, fırlayıp Naci'nin kalbine düştü ve orada parlamaya hazır bir kav yığını buldu. Bu, nebat hayatı içinde teslimiyet örneği ihtiyara musallat günah vehmi ya kendisine uğrayacak, olsa hali neye varırdı? Uğradı.

Yolda, iş yerinde, evinde şimdi de hep günahı düşünüyor. Hele yatağında ve uykuyu avlamaya çalıştığı vakitlerde... Çocukluğundan beri hayatını hesaba çekiyor ve günahlarının dökümünü yapmaya çalışıyor.

Muazzam bir Peygamber emri:

«Hesaba çekilmeden nefslerinizi hesaba çekiniz!»

Ve artık işi din ölçüleri dışına taşırıp, acılarının sebebi olan günahları masum çağlarda bile aramaya kalkışıyor.

8—10 yaşlarında var, yoktu. Bahçede bir kertenkele tutup bir kutuya koymuş ve anneannesi namazda tam secdeye varacağı zaman kertenkeleyi önüne atmış, kadıncağızın ödünü patlatmıştı.

Deliklerden gizliden dikiz etmekten kendisini alamazdı. Mahallenin fakir çocuklarını nasıl dövdüğünü ve bir gün bunlardan bir öksüze bir elma şekeri uzatıp sonra onu nasıl kaptığını ve öksüzü ağlattığını hatırlıyor...

Ya büyüyünce?.. Herkesi ve arkadaşlarını hor gören, her şeye öfkelenen, ağzıyle fındık kırmak yerine kalp kırmaktan başka bir şey bilmeyen bir delikanlılık başlangıcı... Ya sonra?.. Güya olgun genç çağındaki hali?.. Bütün dünya aptal ve yalnız kendisi akıllıdır. Nasıl olmuştur da 20 asırlık tarih ve insanlık, kendisinin dünyada bulunmadığı devirlerde güdülebilmiş, idare edilebilmiştir?

Bu mecnun fikrî şuurlaştırmış olmasa bile, geçirdiği şoklara gelinceye kadar her tavır ve hareketinden tüten mâna budur.

İçki mi, sefahat mı, vur patlasın çal oynasın mı, adî kö-

tülükler mi; o taraklarda bezi yoktur; fakat ya kadın?.. Belmâ onun burnunu kırıncaya kadar, gururunun kubbesi altında benliğine meşale tutturmaktan, şehrâyın yaptırmaktan başka vazifeye lâyık görmediği ve her defasında tiksintisini yaşadığı kadın?..

Bu halin ismi gurur mu?.. İşte İlâhî güce dokunan, günah âminlerinin annesi en büyük günah... Bu defa da öyle bir duyguya kapılmıştır ki, Afrika ormanlarında bir kaplan bir geyiği parçalasa, parçalayan sanki kendisidir.

Nasıl çözecek bu yeni düğümü?.. Yine tasavvuf ona anahtarı veriyor: «O günah ki, insanı küçültür ve sığınmaya zorlar, kibir ve azamet taslayan ibadetten daha hayırlıdır..

Bak sen şimdi, iş değişti; işin içine gurur karışınca, nadim günah, mağrur ibadetin üstüne çıktı. Zıt kutuplar arasındaki kavuşma noktası...

Şeyh-i Ekber: «Zıtlar birbirine o kadar yakındır ki, bir kere buluşabilseler bir daha ayrılmazlar...»

Hal böyle olunca günah ölçüsüne de bir had tanımak gerekiyor ve günahsızlık iddiası, günahların günahı olarak meydana çıkıyor. Çünkü bu noktada Allah'ın rahmetinden müstağni kalmak gibi muazzamların muazzamı bir günah, bir felâket doğmakta... Bu noktayı da Allah'ın Sevgilisi, kâinatın her noktası gibi hakikat gergefine işlemişlerdir:

Bir gün muazzez sahabilerinin meclisine ani olarak giriyor ve bağlılarını acı bir çehre içinde buluyorlar. Ne konuştuklarını, niçin ıstıraplı bir yüz taşıdıklarını soruyorlar.

— Günahı, günahımızı konuşuyor ve bu bakımdan acı duyuyoruz, ey Allah'ın Resulü!

Allah'ın Resulü buyuruyorlar:

«Allah dilerse hepinizi helak eder, bana yeni sahabiler yaratır, onlar günah işler ve affedilirler.»

Veli:

«Hiçbir günah, günaha hor bakmaktan büyük olmaz.»

Ama bu demek değil ki, günah işlensin; günahtan korkmak da, demek değildir ki, Allah'ın rahmetinden uzak düşülsün...

Her şey, had, ahenk, kıvam ve muvazene meselesi... Hususiyle, apaydın ortada duran ölçüler üzerinde kılı kırk yararcasına vehimlere kapılmak ve zavallı aklı, içinden çıkamayacağı bir taharri memurluğuna sürmek, sırlara en büyük ihanet...

Büyük sahabi Muâz Hazretleri, en büyük Resulün büyük hayata geçişlerden sonra sahabiler ve tabilerle bir arada... Bir çekişmedir gidiyor:

— Allah'ın Resulü, namazdan sonra sağ taraflarından mı kalkarlardı, sol taraflarından mı?..

Mesele, bu... Herkes ayrı ayrı gördüğünü veya işittiğini hesaba çekiyor, fakat meseleye kesin bir çözüm getiremiyor. Muâz Hazretleri hiçbir şey söylemeden, gülümsiyerek, sonuna kadar dinliyor ve nihayet bütün ihtişamiyle ölçüyü âbideleştiriyor:

— Ben gözlerimle gördüm ve takip ettim. Hem sağlarından kalkarlardı, hem de sollarından... Şeytana pay çıkarmayınız!

Rahmet kapısını açan, günah mı?.. Evet, ama usûl değil... Rahmet kapısını açık tutan, ibadet mi?.. Evet, ama cepte keklik değil... Allah'tan hem ümidini kesmek küfür, hem de emin olmak, kendisini emniyette bilmek...

Naci bunları düşünerek yatağında kıvranırken hatırına, peygamberlerden sonra insanların en büyüğü Hazreti Ebubekr'in duası geldi:

«Rabbim, sen kâmil kudretsin; hesap ve azap gününde benim cüssemi o kadar büyüt ki, cehennemi yalnız ben doldurayım ve başka bir kuluna orada yer kalmasın!..»

Bir de İslam'da merhamet duygusunun eksik olduğundan bahsederler, öyle mi?.. Günah, Allah'tan uzak kalmanın eseridir ve sırrı fazla kurcalanacak olursa, yeni ve büsbütün ağır bir günaha yol açabilir.

Evet, Naci Bey, uykunu gaflet ormanında nadir bir geyik gibi ararken bil ki, zaten günahsızlık insan için muhaldir. İnsan bizzat günahdır ve dışlariyle ibadette ve sevapta görünen niceleri, içleriyle hiçbir günahkârın düşemeyeceği çukurlarda çırpınmaktadırlar. Ve yine zaten insana öyle bir derece verilmiştir ki, o derecede, bilinen hurda günahlar bir tarafa, suya, toprağa, göğe, güneşe dalmak bile günahtır. Kendinde olmak günah... Ötesi var mı?.. Sevgili Allah'dır ve sevgili tasarruf edince işte böyle eder.

Büyük bir edep yanlışı yüzünden kendisini ipe çektiren Hallac-ı Mansur'u düşünüyor: Darağacında sözü:

— Ben bütün bunların niçin başıma geldiğini biliyorum, ama ayak takımına söylemem. Ben sadık âşıkım, hâlimden şikâyet edemem!

Mansur bir gün Bağdad'ın bir sokağından geçerken, bir evin penceresinde güzel bir kız görmüş ve gözlerini bir an kızın üzerinden çekememiştir.

Günah içinde günahtan kaygı derecesini hayal edin! Ya sen, Naci Bey, ne kadar ağlamalısın günahlarına ki, işi gücü kötürüm kızını beslemek için toprağa baka baka dükkânıyla evi arasında mekik dokumak olan kahvecibaşının ayak tozuna erişebilesin...

Ve uyudu. Yahut bayıldı. Uyandığı zaman kendisini son derece hafif ve sevinçli hissetti. Rahmet... Bütün bir gece, onu yumuşacık bir rahmet kanadı yelpazelemişti. Köşkten, hafif alacalık zamanı çıktı, iskele yanındaki camie girdi, sabah namazını kahvecibaşiyle yan yana kıldı ve çayını, yalı bozması kahvehanede içti.

— Bak ne diyor, büyük evliyalardan biri, Kahvecibaşı;

diyor ki: «Allah'ım, beni sıkma, yoksa ne kadar merhametli olduğunu açığa vururum, sana tapacak tek kişi bulamazsın!..»

— Tövbe, tövbe, estağfirullah...

— Seni incitmesin bu söz, Kahvecibaşı!.. Onu ancak naz makamına yükseltilmiş bir veli söyleyebilir, sen, ben değil...

— Estağfirullah...

— Söyle, yaradandan büyük yaratık olabilir mi hiç?

— Estağfirûllah, estağfirullah...

— Öyleyse mahlûkun merhamet duygusu nasıl hâddini aşabilir? Düşün, Allah ne kadar merhametli?..

— Ama kahrı da büyük...

— Öyle... İkinci bin devresinin yenileyicisi diyor ki: «Allah bana rahmetiyle tecelli etti; rahmetten başka bir şey göremedim. Kahriyle tecelli etti, kahrından başka bir şey görmedim.» Öyle de «Rahmetim gazabımı aştı» buyuran yine Allah... Onun kahrı da ayrı bir rahmet... Rahmet, başında ve sonunda sahili olmayan bir deniz... Onu dalgalandıran da dua... Gel seninle dua edelim... Kimsecikler yokken kahvehanede, dua edelim... Âç ellerini, ben dua edeyim, sen «âmin!» de!..

Kahveci ellerini açtı. Naci de beraber:

— Her şeyden evvel bize dua nasib et, bizi duadan kesme Allah'ım!.. Duadan ve gözyaşından...

Aldığı derin nefesle kahvecinin göğsü kabardı:

— Amin, âmin!,.

Naci bir ân ellerini indirdi: İsrail oğullarından biri Allah'a hitap etmiş: «Ne günahlar işledim, ne sapıklıklar yaptım, beni cezalandırmadın!» Allah onu peygamberine vahyetmiş: «Git de ona de ki, ben kendisine en büyük ce-

zayı verdim, ama farkında değil; ondan duayı ve gözyaşını kestim!»...

— Allah, Allah...

Naci yine ellerini kaldırdı:

— Duayı kabul eden, dilekleri veren, vermeyi murad edince el açtıran, ancak sevdiği kuluna dua ettiren, sevmediklerinin elini ve dilini bağlayan ve kendisine yönelmekten alıkoyan Allah'ım!.. Bizi affet!

— Âmin...

— Seni unuttuğumuz zamanlardan, andığımızı sanıp da kelimelerin kabuğunda kaldığımız demlerden, af dileklerimizdeki mürailiklerden, nefslerimize biçtiğimiz sonu gelmez mühletlerden, suratımızı, evimizi, malımızı, varlığımızı kendimizin bilmek vehminden ve daha nelerden, nelerden ötürü bizi affet!..

Böyle bir duaya ömrünce şahit olmamış ihtiyar kahveci en derin anlayış duygusuyla sesini yükseltti:

— Amin, Amin..

Şimdi Naci, ellerini indirmiş, kahveciye hitap ederek kendi kendisiyle konuşuyor:

— Allah kelâmındaki hikmetlerin en büyüklerinden biri «Her şey Allah'ın vechinde, yüzünde, helakte» âyeti... Fakat bunu sözle ve cümlelerle, sözün ve cümlenin dış yüzünden anlamak ne mümkün!.. Bu yakıcı idrak sade Allah'ın nadir kullarına nasip... Yalnız bu âyet, Kur'ân'ın Allah kelamı ve Resulünün hak olduğunu isbata yeter.

Yine ellerini kaldırdı:

— Allah'ım, vücudumuza ve nefsimize güvenmek, kendimizi vücut sahibi bilmek suçundan bizi affet!..

Kahvecibaşı bu son duaya «âmin» deyip diyemeyeceğini kestiremedi. Sadece:

— Cennetlik, sen Allah'ın sevgili kullarındansın!

Diyebildi ve kalktı, çay ocağına doğru yürüdü.

İlk vapur, kıyıda apartmanvâri maskara kâgir villalar ve artık itile itile birer kenarda boynunu bükmüş, ahşap yalılar önünden salınarak geliyor. Naci günlerdir uğramadığı kitabevine ayak basınca, yardımcısı kendisine masasını işaret etti:

— Okumanız gereken bir sürü mektup... Bir tanesi herhalde çok mühim... Elçilikten geldi. Kavas marifetiyle, elden... İmzamı alıp verdiler. Sonra da, telefon ettiler. Acele cevap bekliyorlar. .

Naci, üzerinde tuğravârî haşmetli bir arma taşıyan mektubu okudu ve yardımcısına döndü:

— Kitabım Avrupa'da büyük alâka doğurmuş... Hakkımda müsbet tarafından bir sürü de tedkik ve tenkid yazısı çıkmış... En ciddi dergi ve gazetelerde... Bu yayınlardan da ayrıca birer nüshayı paketleyip göndermişler... Geldi mi böyle bir paket...

— Evet, evet... Paketi yanınızdaki etajere koydum.

— Netice şu: Beni «Milletlerarası Felsefe Cemiyeti», bir konferans vermek üzere sefarethane vasıtasiyle merkezlerine davet ediyor. İmza: Kültür ateşeliği...

— Mükemmel!.. Tezinizi burada çağ dışı bulanlar, çağ merkezindeki alâkayı görüp utansınlar!.. Fikriniz ne?.. Kabul edecek misiniz?..

— Seve, Seve... Henüz basına aksetmiş değil herhalde bu hâdise...

— Ben görmedim. Ama nasıl olsa akseder. Siz bildirmeseniz elçilik haber verir.

Yardımcısının dediği gibi oldu. Elçilik Naci'den kabul cevabını alınca daveti bütün basına bildirdi.

Mor gazeteler alaylı şivelerle büyük manşetler attı, pembeler mühimsememezlikten geldi, sarılar kekeledi, kızıllarsa telâşlandı.

Yaygarayı bastılar:

— Vay, süper mürşid şimdi de tutucu liberal ve kapitalist ülkeleri mi hedef alıyor?..

Mine'nin sesini devam ettiren dergi:

— Don Kişot'a şimdi de Avrupa yolu mu düştü? Yoksa bu işi, dünyanın en büyük hazinelerine sahip Papalık mı tertipliyor?.. Gaye, Naci'ye mânevi tebaa değiştirmek, onun müslümanlık âdına istiflediği hayalleri hiristiyanlığa devrettirmek mi?..

Kapısında her renkten bir sürü muhabir...

Soran sorana:

— Konferansınızı hazırladınız mı?

— Hayır!.. Ama benim ne konuşacağım eserimden belli...

— Teziniz sadece İslamiyet mi?..

— İslamiyet ve onun projektörleriyle baktığım bütün dünya...

— Size Avrupa'da kalmak ye üniversitelerinde öğretim görevliliği yapmak teklif edilse kabul eder misiniz?..

— Sanmam! Bu, ne işlerine gelir, ne de benim çalışmalarımın gayesine hizmet eder. Ben mücadelemi, üniversitesinin eserimi reddettiği, halkının da bağrına bastığı memleketimde sürdürmek isterim.

— Ne zaman hareket ediyorsunuz?

— Elçilik henüz bir tarih vermedi. Kabulüm, yerine bildirilecek ve tesbit edilen zaman ve mekân bana haber verilecek...

Yakınlarını dolaştı. Hüsmen Ağa:

— Kabul ettiğin için seni tebrik ederim. Mutlaka gitmeli ve içli dışlı bir fetih hamlesine girişmelisin! Keşke Hatçe sağ olsaydı da bu günleri görseydi.

Dostu sevimli imam:

— Allah yolunuzu açık, tesirinizi keskin eylesin... İnşallah İslam'a asrımızın beklediği büyük hizmeti edersiniz...

İskele kahvehanesinin konuşmak bilmeyen sahibi:

— Ne bileyim!.. Cennet yolu, zahir tuttuğun yol...

Ve nihayet annesi:

— Allah, seni iki cihan aziz etsin...

Havaalanında, muayene memurları göğsünün hizasında tutmaya çalıştığı çantasına bakıp sordular:

— Çantanızda ne var?..

— Birkaç çamaşır, bir iki boş defter ve Kur'ân-ı Kerim...

Onuncu kattaki otel odasının küçük terasından, gece vakti büyük kenti seyrediyor. Alabildiğine ışık... Gök görünmüyor... Gök, içinde pembe bir keten helvası savrulan bir harman yeri... Yer mi, gök mü, belli değil... Burası, «Işık Şehri» diye tanınan. Batının başlıca sanat ve kültür merkezi... Otomobiller birbirine bitişik ateş böcekleri gibi süzülüp gitmekte, caddeler birer felâket seli halinde iki ayağı üzerinde akabilen boğulmuş insanları sürüklemekte, vitrinler renk renk, bir yanan, bir sönen alarm işareti levhalarla büyük şehrin büyük gafletini, «Işık Şehri»nin aydınlatılmış dipsiz karanlığını ilân etmekte...

— Batı budur, diye düşündü Naci; gaflet ve gururun ışıklı ve sırmalı mantosunda teselli arayan muhteşem bedbahtlık panayırı...

Onu davetlisi olduğu cemiyetin bir temsilcisi hava meydanında karşılamış ve ertesi günü öğleden sonra alıp

merkeze götürmek üzere oteline indirmişti. Eline de bir şehir rehberi vermiş ve şehir haritasında noktaladığı camii göstermişti:

— Her halde önce onu ziyaret edersiniz! Bu şehirde Suriyeli, Mısırlı, Cezairli, Tunuslu, Faslı, pek çok müslüman vardır. Umarım ki, konferansınızı kaçırmazlar...

Naci gülümseyerek, bu şehirde yaşayan Müslümanların, vereceği konferanstan bir şey anlamayacakları ve zahmet etmeye lüzum görmeyecekleri hakkındaki peşin kanaatini gizledi ve karşılayıcısına teşekkür etmekle yetindi.

Şehirde merak ettiği hiçbir şey yoktu. Gündüzleri ayak üstü, geceleri de sırt üstü veya yüzü koyun uyanıklık taklidi yapan şehrin, kendisini indirdikleri en şatafatlı otelinde herkes giyinirken o soyundu, lâmbalarını söndürdü ve yattı. Mevlânâ'yı hatırladı:

«Sarayda uyku... Sultanlar habersiz...»

«Zindanda uyku... Mahkûmlar habersiz...»

Sabahleyin uyanınca tavan, başı üzerinde nerede olduğunu kestirinceye kadar birkaç kere döndü.

Cezairli Arap üslûbundaki cami, şehrin merkezi muhitlerinden birinde büyük bir saha işgal ediyor. Kesişen iki yolun köşe noktasından iki yol boyunca büyük bir kışla gibi kanatlarını yaymış... Orta yerde merdivenlerle çıkılan ana giriş kapısı ve uçlarda kule biçimli, sükût bestekârı minareler... Naci yarım saatlik bir dikkat payı sonunda kavradı ki, bu cami, siyasî bir göstermelik rolüne memur... Sömürgeci Batı kültür merkezinin, müslümanlara, hem de şehrin en değerli yerinde stadyum çapında hediye ettiği bu bina, «içinde istediğiniz gibi oyalanın!» gibilerden verilmiş bir ivazdır ve gayesi, müslümanları ruhiyle serbest bırakmış görünüp maddesiyle zaptetmek. Ve serbest bırakmış göründüğü o ruhu bir kavanoz içinde dondurup Batı aşısıyle fesada uğratmak... Hem de bu fesat işiyle vazifeli sözde

müslüman, Batı simsarı modern güdücüleri gayet iyi seçmek ve teşkilâtlandırmak...

Nitekim camii bir kıskaç içinde zaptetmiş ve zindanlaştırmış olan büyük şehrin havası oraya her delikten girerken, oradan şehre yayılan hiçbir hava yok...

Camiin dip köşesindeki lokantamsı yere girince ne görsün?.. Masalarda, kömür karası saçlı, esmer güzeli, uzun kirpikli ve derin gözlü Cezair kızları, kendilerini incecik bellerinden kavramış Avrupalı delikanlılarla sarmaş dolaş kaynaşmakta... Üzerinde beyaz bir ay yıldız sırıtan kırmızı fesli garsonlar da masalarına içki yetiştirmekte...

Bir köşede ve hayretler içinde kahvesini içerken bu kızlardan biri yavuklusuyla beraber ayağa kalktı ve örtülü müslüman kadınının, daha ilerisi mevcut olmayan zıddını gösterici apaçık haliyle mabedin arka avlusu vaziyetindeki meydancığa doğru uçup gitti.

Naci oteline giderken yolda gördüğü, kimi beyaz harmânili ve kukuleteli, kimi fesli tiplere bakıp mırıldandı:

— Ey İslamlık, ne hale düşmüş bulunuyorsun!.. Ben de buraya, senin topyekûn insanlıkça beklenen kurtarıcı rejim olduğunu savunmaya gelmiş bulunuyorum!..

Avrupalı madde hesaplarını gayet iyi bilir ve tesirlerinin manivela dehâsını daima yerinde kullanır. Naci'yi otelinden aldılar ve «Milletlerarası Felsefe Cemiyeti»nin muhteşem bir bulvar üzerindeki merkezine götürdüler.

Çay masası etrafındalar... 20—30 kişilik bir halka... Kadınlı erkekli, gençli, ihtiyarlı... Bir bakışta, bu halkanın, düşünenlerden yahut düşündüğünü sananlardan oluştuğu belli... Hususiyle genç ve orta yaşlı kadınlar arasında, hiçbir fikir ve sanat hâdisesini, tiyatro, resim sergisi, konser, konferans gibi toplantı vesilelerini kaçırmamakla tanınmış çehreler... Erkeklerde de ağır başlı görünmek gayretinde profe-

sörler, lâübâli sanatkârlar, ticaret kokusu almış editörler, hüküm kesmeye gelen münekkitler vesaire...

Cemiyetin reisi Naci'yi kalabalığa takdim etti:

— Dilimize çevrilen ve fikir muhitlerimizde hayli yankılar uyandıran «İslam Tasavvufu ve insanlığın Beklediği Nizam» isimli eser malûm... Bu mevzuda bir konferans vermek üzere şehrimize davet ettiğimiz genç müellifi size takdim ederim.

Alkış... .

— Belirttiği fikir cehdine göre olgun yaşta tahmin ettiğimiz müellif, görüyorsunuz ki, delikanlı denilecek kadar genç... Memleketinde olgun yaşlı üniversite profesörlerinin reddettiği (tez) bizde alâkaya lâyık görülmekle iki anlayış arası garip bir tezat doğmuş oluyor. Bu tezat ise bizim, eserdeki cesaretli iddiaları kabule hazır olduğumuzu değil, onları sadece merak ettirici gördüğümüzü ve haysiyetli fikir cehdine kulak vermekten çekinmediğimizi gösterir. Bu bakımdan bu genç adamın fikir cehdini şimdiden tebrik eder ve yarın akşam salonumuzda vereceği konferansı alâkayla beklediğimizi belirtiriz...

Bir alkış daha... Davetliler Naci'den de birkaç kelime beklercesine alkışlarını ona çevirdiler. Naci konuştu:.

— Teşekkür ederim. Muhterem profesörün takdiminde azizleştirdiği fikir cehdini, kendi dışımda, cins kafalara mahsus bir şiar bildiğimi kaydetmek isterim. Batılı ilim ve tefekkür adamının en büyük imtiyazlarından biri de, işte, hakikate ermek uğrunda fikre tanıdığı bu haktır. Ne yazık ki, bu hak Batı taklitçisi ülkelerde mevcut değildir. Yarın akşamki konferansımda, Doğu ve Batı, bütün bir insanlık muhasebesini titizlikle yapmaya çalışacağımı vaadederken, dünyalarımız arasında ne derin fark uçurumları bulunduğunu, bu uçurumların doldurulamaz olduğunu bilmekteyim. Beni de, iddialarıma istidatlı olduğunuzdan değil, sırf

ruhunuzdaki arayıcılık hummasından, profesörün dediği gibi, (egzotik) bir merak ve garabet duygusu yüzünden davet ettiğinizi ayrıca bilmekteyim. Ümit ederim ki, bu Batılı merak ve tecessüs duygusu, dâvamı, muhasebe ve murakabeye lâyık görücü bir takdir hükmüne varsın... Tekrar teşekkür ederim. Kadınlarınki daha coşkun olmak üzere, Naci'yi gayet sevimli bulduklarını gösteren yeni bir alkış...

Çaylar dağılırken, kadınların sayısı daha baskın, Naci'nin etrafında bir çevrelenme... Suallerden, soranların cinsiyeti anlaşılabilecek tecessüs davranışları:

— Kaç yaşındasınız?

— Lehçe ve şive farkı olmaksızın bu kadar güzel kullandığınız frenkçeyi nasıl öğrenebildiniz?

— Batı edebiyat ve fikriyatında ön plânda gördüğünüz kimlerdir?

— Üzerinizdeki kesimi harikulade elbiseyi Türkiye'de mi yaptırdınız?

— Evinizde bir harem dairesi var mı? .

— Avrupalı bir turist, kartpostallık manzaralar dışında iç hayatınıza nüfuz etmek imkânını bulabilir mi?..

— Demokrasi Türkiye'de tutmuş mudur?

Ve nihayet şu sual:

— Devrimleriniz içten bir oluş neticesinde mi meydana gelmiştir, çıkartma kâğıdı şeklinde dıştan bir yapıştırmayla mı?..

Naci, bu çoğu aptal ve hemen hepsi satıhçi sualleri nükteli karşılıklarla cevaplandırırken, omuzunda takdimci profesörün elini hissetti:

— Burada memleketinizin kadınlık dehâ ve zerafetini Batılılara taş çıkartacak biçimde temsil eden bir hanımefendi var... Sizi kendilerine takdim edeyim...

Naci başını çevirir çevirmez profesörün yanında, çarpıcı bir giyim ve zerafet edası içinde Belmâ'yı gördü:

— Nasılsınız Naci Bey?

— Rastlaşacağımızı hiç ummazdım.

Felsefe Cemiyetinin ancak birkaç yüz kişi alabilecek konforlu salonu mümtaz sınıfa mahsus bir kalabalıkla dolu... Sağda ve solda, ayakta kalmış erkekler de görülüyor. Belmâ en önde ve Cemiyetin reisi profesörün sağında..,

Gelenler, hususî davetiye sahipleri, belli başlı makam ve şahsiyet belirtici kimseler Ve aileleri... Naci kürsüde... Dinleyicilerine teşekkür ettikten sonra lâfa şöyle başladı:

— Size, bir serçe yumurtasından kartal çıkartmaya davranmak gibi garip gelecek bir dâva üzerindeyim... Memleketinden kovulup dışarıda soylu bir idrak ailesi arayan bu dâva, öylesine öksüzdür ki, onu öz yurdumda ve hatta devrim dolandırıcılarının çürüttüğü İslam memleketlerinde savunmaktansa burunları halkalı ve beyinleri fokurdamaklı medeniler dünyasında müdafaa etmek daha ümit vericidir. Bu ülkeler, ceplerinde kaybettikleri güneşi Batının solgun ampullerinde ararken, siz, artık söndüğünü gördüğünüz bu ampuller önünde güneşi kabul etmeye onlardan fazla istidatlısınız. Müthiş bir alkış koptu.

Naci durmadan devam etti:

— Yâni bu dâvayı anlaşılır kılmaktaki ihtimal payı, Batı yanlışına hem de yanlış tarafından kapılanmış, geri diye andıkları ülkeler aydınlarına nisbetle, öz yanlışını hissedici diyarların beyin sancısı çeken münevverlerinde daha fazladır. Bu bakımdan mücerret Batı münevverleri tipini, huzurunuzda mânasına asla ortak çıkmaksızın, sadece beyin sancısı çekmenin haysiyetiyle selâmlarım.

Ve bu girişten sonra Naci, gece 8'den 11'e kadar konuş-

tu. Eski Yunan ve Roma'dan Hıristiyanlığa kadar birinci, Hristiyanlık ve Ortaçağdan (Rönesans)a kadar ikinci, (Rönesans)tan Fransız İnkılâbına ve makine keşiflerine kadar üçüncü, liberalizma ve demokrasi devresinden bütün zaaf ve foyaları meydana vurucu Cihan harpleri sonuna kadar dördüncü olarak hendesî bir sarahatle 4 çığır içinde ele alınabilecek Batı dünyasının tahlili...

Hüküm: Bu dünya, olanca dış süsü ve madde marifetine rağmen iflâsların en acıklısı içinde perişandır. Ve başıboş hürriyet illetine karşı yeni bir nizam arayıcı bir şahlanış mahiyetindeki ruhcü faşizma ile, işi ruhu iptal etmekte ve her şeyi kaba bir taksim muamelesine dökmekte bitiren maddeci komünizma ona tesellisini verememiştir. İnanışlar arası hak ve bâtıl kutuplar, üstün bir mizan üssünde mahsup sırrına erdirilememiş, köle makina öz efendisini burnundan kıstırıp esir almış, Batı tefekkürü hafakanlı bir bunalım safhasına ayak basmıştır. Ruh kanunları ve eşyanın künhünü arama çabası da kırık ve her şey iktisadî müessire bağlı... Bir taraftan mülkiyet hakkının emek hakkına tecavüzü, bir taraftan da emek hakkının mülkiyet hakkına saldırısı... Cemiyet hakkını çalan fertle, fert hakkını araklayan cemiyet arası, sonu gelmez boğuşma ve muvazene noktasını kaçırma... Dünyaya niçin ve ne yapmaya gelindiğinin ve nereye, ne olmaya gidildiğinin hesabını verememek aczi...

Naci uzun uzun bu tabloyu çizdi ve son hükmü bastırdı:

— Her şey İslam'da... İslam ise bugün Batı dünyasının esiri kuru kalabalıklarda ve onların temsilcisi kurgulu oyuncak devrimbaz güdücülerde değil, kendi saf, mücerret ve münezzeh plânında... Bugüne değin Batıda ruhi, içtimai ve iktisadî kaç sistem gelmiş geçmişse birbirlerinde doğru olarak buldukları yanlıkların asıl hakikati İslam'da, yanlış olarak inandıkları doğruların da esas keyfiyeti yine İslam'da... Yâni hem sıhhat kaidesi, hem şifa tedbiri İslam'da...

Her şeyden evvel İslam olmasaydı, Kâinatın Efendisi gelmeseydi, hâdiselerin akış mantığına göre ne olurdu? Naci bu noktada ayniyle şunları söyledi:

— Ne mi olurdu? Geriye doğru ilerleyelim: İslam medeniyeti temellendirilmiş, Bağdad .sitesi kurulmuş ve en eski Yunan metinleri Arapçaya çevrilmiş olmasaydı, ilk (hümanistler) barbar akınlarında yok edilen bu metinleri bulamıyacak ve (Rönesans) olmayacaktı. İslam tefekkür ve din adamları olmasaydı, nice mücerret mefhum ve mâna Batıya intikal etmeyecek, eşya ve hâdiseleri tasarruf (Kur'ân emri) şuuru doğmayacak, yüksek riyaziye, tababet, kimya, heyet ilimleri ve daha neler neler meydana gelmeyecekti. Peygamberler (ki hepsi mukaddes İslam sancağını O'na taşımışlardır) olmasaydı, insanoğlu büyük düşünceyi bulamayacak, tekerleği bile keşfedemeyecek ve hâlâ Taş Devrini sürdürüp gidecekti. Kâinatın Efendisi olmasaydı, kâinat olmayacaktı.

O sırada arka koltuklardan bir ses geldi;

— Allahü ekber!

Bu ses camii idare eden derneğin davetli güdücülerinden... Naci toplantıdakilerden af dileyerek ve izin isteyerek onlara hitap etti:

— Gönül isterdi ki, siz değil, Avrupalı muhataplarım, o mukaddes kelimeyi anlayarak dile getirsinler... Şehre hiçbir mâna üfleyemeden onun karanlık mânasına menfez vaziyetindeki câmiinizi gördükten sonra bir kere daha anladım ki, İslam inkılâbı yepyeni bir nesle muhtaçdır ve sizin o nesilde payınız yoktur.

Naci'nin bu acı iğnelemesi tebessümle karşılandı. Naci'nin tek tek ele aldığı meseleler:

— İslam'da vicdanilik esası ve «Dinde ikrah yoktur!» fermanı...

— İslam'ın «adalet Hakkı yerine koymaktır» ölçüsiyle bütün hayatı ve her iş şubesini kuşatıcı...

— İslam'da fert, hak bahsinde evvelâ içinden, sonra dışından kelepçeli ve korku yalnız Allah'tan...

— İslam'da hürriyet, Hakka bağlılık vahidi etrafında, inananları zedelememek şartiyle hudutsuz ve sonsuz...

— İslam'da devlet, en büyük (otorite) ve metbûluğu, en küçük tâbiliğin her ân teftiş ve murakabesine arzedici nizam... Hakçı olarak halkçı ve halkçı olarak hakçı... İşte gerçek demokrasi!..

— İslam'da kadın, kıymeti bilinen ve belirtilen her şey gibi, mahfaza içinde bir mücevher...

— İslam'da hak, fikrin... Ayrıca imtiyazlı hiçbir sınıf ve makam yok... Din simsarlığı yok, rahiplik yok, Allah adına hüküm kesici hiçbir selâhiyet yok...

— İslam'da ahlâk, ulvi «niçin?»in merkezinden çekilmiş, bütün tavır ve hareketlerdeki «nasıl?»ları halkalayan bir daire...

— İslam'da tasavvuf, dinin derinliğine üçüncü buudu ve peygamber bâtını halinde, dünya ve ötesinin tam hesabını veren, fert ve cemiyeti ebediyet şevkine ulaştıran ve insana ölümsüzlük mükellefliğini yükleyen ilâhî müessise...

Ve işte, eserine ve kaba akla mağlûp olmaktan doğan Batı buhranının aradığı büyük ruh müeyyidesi!.. İslâm!..

Naci bu 9 madde etrafında 3 saat konuştu. (Metropolis)in fikir ve ilim adamları onu, kaşları çatık ve donuk bir hayranlıkla dinlediler ve göstermeye alışık olmadıkları bir heyecan içinde alkışladılar.

Naci, alkışlara başiyle karşılık verirken, Belmâ'nın yerinden fırladığını ve kimseye bir şey söylemeden salon kapısının yolunu tuttuğunu gördü. Hiç aldırmadı; hattâ sevindi bile...

Konferans sonunda ona ne tavır alabilirdi ki?.. Belmâ kaçmakla, onun işini kolaylaştırmış oluyordu.

Profesörün teşekkür konuşmasından sonra kürsüden indi, etrafını alan birkaç kişi arasında bir gazetecinin:

— Burada kalıp Şarkiyat Fakültesinde bir vazife kabul etmek istemez misiniz? Sualine:

— Hayır, diye cevap verdi; asistanlığı bile bana çok gören memleketimde mücadeleme devam etmek isterim.

Naci'ye sokulan şık ve güzel bir kadın da sordu:

— İslam'da mahfaza içinde bir mücevher diye bahsettiğiniz kadından, erkeğe dört taneye kadar müsaade edilmesini nasıl savunabilirsiniz?

— Muhterem madam, bu bir emir değil, müsaadedir ve öyle şartlara bağlıdır ki, emrettiği adaleti yerine getirebilmeye bu asırda kimsenin cesaret gösterememesi gerek... Buna karşılık sizin erkeklerinizin resmilikte tek kadın, hususîlikte de dilediğince ve elinden geldiğince metres sahibi olmak hakkını kendisinde görmesine ne buyrulur?..

«Milletlerarası Felsefe Cemiyeti» Reisi profesör, kadının imdadına yetişti:

— Muhterem konferansçımız, her halde sizin kadar güzelini bulduğu yerde ikincisini düşünemez!

Naci, gece yarısına, Avrupa (Metropolis)inin duvar arkası hayata geçtiği saate doğru, derisi pırıltılı kocaman bir yılan gibi büklümleşen bir cadde üstünde ve tek başına oteline gidiyor. Şehri bir kere daha ve derinden teneffüs etmek için yaya gitmeyi tercih etmiştir.

Bir kabarenin önünden geçerken, boz rengi üniformalı kapıcı kasketini çıkararak Naci'ye içeriye doğru yol vermek istedi. Naci aldırmayarak yürüdü. Birkaç adım ileride bir kadın ve elinde yanmamış bir sigara: — Bir kibritiniz var mı, genç adam?.. Bu beylik fahişe dâvetine, cebinden

çakmağını çıkarıp yakmakla cevap verdi ve arkasından «Bu da ne alık soyundan!» diye hayretle mırıldanan kadına dönüp bakmaya lüzum görmedi.

Otelde gececi memur anahtar tablosunda onunkini bulamadı:

— Üstünde kalmış olmalı... İyi geceler efendim!

Asansörü idare eden çocuk sırıtıyor. Naci sordu:

— Ne gülüyorsun, bir şey mi var?..

— Bahşişimi verirseniz söylerim.

Naci çocuğa okkalı bir bahşiş toka etti. Çocukta teşekkürden başka karşılık yok...

— Hani söyleyecektin?

— Gecenizin iyi geçmesini dilerim.

Kapısı kilitsiz... Açtı ve girdi. Garip bir koku, odanın havasında... Sun'i kokulardan ziyade, ten kokusu, nefes kokusu gibi bir şey... Anahtar da yatağının üstüne atılmış... Etrafına bakınmaya kalmadı; banyo tarafından, duş süzgecinden fışkıran keskin bir su sesi... Hayretle koştu ve banyonun kapısını açtı: Belmâ!.. Anadan doğma çıplak...

Gülüyor:

— Kapat kapıyı, beni böyle görmen günah...

Dehşetle haykırdı Naci:

— Ne arıyorsun burada?

— Sana geldim! Nihayet sana geldim!

— Geç kaldın!

Naci kapıyı kapatıp kendisini bir koltuğa bıraktı. Müthiş!.. Ne yapabilir?

Banyonun kapısı açıldı ve her zamanki sokak veya salon kılığından daha kapalı biçimde bir bornoza bürülü Belmâ... Naci'nin karşısındaki koltuğa çöktü:

— Ben senin bu kadar mutaassıp bir müslüman olduğunu bilmiyordum. Benden sonra mı böyle oldun?

— Ben aşağıdaki salona iniyorum. Lütfen giyinin ve oraya gelin!.. Konuşacağınız bir şey varsa orada görüşelim.

Belmâ bir ân, göğsünü fâşedercesine bir hareketle doğruldu ve peşinden örtündü:

— Hayır! Burada konuşacağız! Artık sen benim gözümde, yeni moda softalığına rağmen bir kahramansın!.. Hatta «Şafak gemisi» numarasından başlayarak... Ama o zaman senin yan çizişin bana dokunmadı. Nasıl olsa, tekrar ocağıma düşer, dize gelir, diye düşündüm. Sen uzak kalınca da aldırmadım ve Avrupa programımı bozmadım. Fakat daima bir yankı gibi içimde uğuldadın. Şimdi bu gece. Yankının geldiği dağın patladığı, devrildiği gece... Artık seninim! Boğuluyorum, anlatamıyorum!.

Naci adetâ mahcup:

— Vaktiyle size hitap ederken çektiğim kelime sıkıntısı şimdi size mi geçti?

— Evet; şimdiye kadar hiçbir erkeğe söyliyemediğim, hiç birinin bana söyletemediği tek kelimeyle, seviyorum seni!

— Rica ederim; eski sanatınızı, boyuna ufkun arkasına kaçarak gösterdiğin büyü sanatını bozmayın!

Belmâ üzerinden bornozu attı:

— Bir sen, bir siz... O nasıl konuşma?.. Bana sen, sen, de ve gel diye seslen!..

— Üzerime yürüme ve cevap ver!.. Yoksa İstanbul'da, evimde, karşıma çıkan şeytan sen olmayasın?..

— Benim çizgilerime bürünebiliyorsa şeytan daha ne ister?..

Naci ayağa kalktı ve bir iskemle üzerine atılmış, Belmâ'nın elbiselerini gösterdi:

— Giyininiz ve âşıklarınızın her halde kapısında nöbet beklediği (garsonyer)inize koşunuz! Siz benim bir devremde erişilmez, elle tutulmaz bir tasvirdiniz; şimdi buruşuk bir kâğıtsınız. Okunabilecek tek harfiniz kalmamış lekeli bir kâğıt... Ben aşağıya iniyor ve sizi giyinmeye bırakıyorum.

Naci, üzerine doğru gelmeye davranan Belmâ'nın fildişi rengi ellerini havada bırakan sert bir hareketle kapıya yürüdü, çıktı, aşağıya indi ve otel memuruna şöyle dedi:

— Ben çıkıyorum. Soran olursa bu gece otele dönmeyeceğimi söylersiniz. Anahtarı getirirler.

Ve hayatında ilk defa kendini kahramanlığa yaklaşmış hissedercesine göğsü kabarık, caddelere düştü. Büyük caddeden ara ve dar sokaklara saptı. Yürüdü, yürüdü. Kapısında boyası dökük harflerle (Hotel) yazılı, köhne bir binanın önünde durdu. Kapı kilitsizdi, girdi. Arkasından, gelenleri haber vermek üzere tepeye asılmış bir çanın çaldığını duydu. Bir kat yukarıya çıktı. Uyuyakaldığı iskemlesinden esneyerek doğrulan otelci...

— Odanız var mı?

— Var...

— Lütfen veriniz!

— Parası peşin....

— Hay hay!..

Ve serseri yatağı yahut işsizler hanına benzeyen bu otelin hapishane gardiyanı kılıklı işçisi, cebinden şişkin bir cüzdan çıkarıp istenen parayı bahşişiyle ödeyen, esrarlı gece yarısı müşterisine şaşkın şaşkın baktı. Karşısında, hali ve giyimi son derece ciddi, yüksek tabakadan olduğu besbelli bir genç... Ama yüzü bozuk ve çizgileri ıstıraplı... Böyle bir adam, böyle bir otele nereden ve nasıl düşebilir? Otelciler umumiyetle insan sarrafıdır.

— Her halde bir maceradan geliyor ve evine gitmek istemiyor; belki de izini saklamak niyetinde... diye düşündü ve sormaktan kendini alamadı:

— Bu akşam kadında mı kaybettiniz, kumarda mı?

Naci gülümsedi:

— İkisinde de dostum, ikisinde de...

İçinde akarsu bile bulunmayan, yalnız suratı çarpık bir konsolun üstüne porselen bir ibrikle bir leğen konulmuş olan, ibriğin arkasında küflü bir ayna sırıtan, battaniyesi yan açık, yatağının çarşaflan haftalardır değiştirilmemiş görünen sefil oda...

Naci, oda kapısını iyice kilitledikten ve üstelik bir kenardaki kırık ve tahta iskemleyi kapıya siper yaptıktan sonra marazi bir haz içinde:

— Ne güzel, diye düşündü; tam da bana ve şu andaki halime göre bir oda...

Tiksintisinden soyunamadı, yalnız ayakkabılarını çıkarabildi ve battaniye üzerinde sızmayı tecrübe etti.

O, ıstırap çekmek ve nail olduğu her şeyin nefret faturasını ödemek için yaratılmıştır. Davetlisi olduğu «Işık Şehri»nin en lüks ve (15. Lûi) stilinde eşya döşeli dairesinden kaçıp bu odaya düşmesini başka türlü yorumlayamaz. Suratı çarpık konsola ilişti gözü... Çekmecelerinden bir tanesinin bir ucu içeriye batık, bir ucu da dışarıya fırlak... Kapatılırken ters sıkıştırılmış... Tuhaf bir merakla kalktı, çekmecenin açık köşesinden baktı. İçinde bir yarım fırancala... Yemeye davrananın dişlerini belli edecek şekilde ısırılmış,.. Çekip aldı. Betonlaşmış... Belki aylardır bu çekmecenin içinde... Istırabın ekmeği... Var mısın dişlemeye?..

«Işık Şehri»nin Türk işçilerinden bir grup, lüks otelde onu ziyarete geldi: Bu yılgın, oturacağı yeri bilmez, âdeta boşlukta yer tutmaktan mahcup insanları muhteşem salonun

bir köşesinde çevreledi. İlk suali şu oldu:

— Siz buraya niçin geldiğinizi biliyor musunuz?

— Tabii, dediler; vatanımızda işsiz olduğumuz, geçimimizi sağlamamız, Türkiye'deki yakınlarımızı geçindirebilmemiz için...

— Hayır, diye cevap verdi Naci; bunlar sizin ferdî ve dış sebepleriniz... Hepinizi birden kuşatan içtimai sebep başka... Siz buraya, Türkiye'de insan gücünü değerlendirme kudreti diye bir şey kalmadığı için geldiniz!. Asgarî insan zekâsının ham beygir kuvveti halindeki verimini satmaya geldiniz. Arabacı, kilometrekare başına sizden çok daha yoğun olan Avrupalı, sizse beygir... Düşünün onlarda insan gücünü kıymetlendirme dehâsı ne halde ve bizde ne vaziyette?..

— Yani gelmemeli miydik?..

— Hayır, mutlaka gelmeliydiniz ve bu faciayı sezmeye, doğru bir şuur kazanmaya bakmalıydınız! Daha doğrusu, memleketinizdeki şartlar sizi göndermemeliydi. Hilkat nizamında hiçbir canlının tüketimi ondan beklenecek üretimi aşamaz olduğuna, bu bakımdan bir mikrop bile daha zararlı mikropları yiyerek bir (artı) belirttiğine göre, insan gücünü hazin bir (eksi)ye götürmüş bir ülkeden, sizin vatan içi istihsalciliğe bağlayacak hangi inanış ve oluşu bekleyebilirsiniz?

Grup içinde, akıl hocası tavriyle oturan yaşlıca biri atıldı:

— Bunlar bizim akıl erdirebileceğimiz meseleler değil. Orduda askere «harp var, yürü!» derler, o da yürür. Er, kumandanından hesap soramaz.

Naci tebessümlü:

— Sizin vaziyetinizde kumandan yok, aksine kumandansızlık var... Sizi bu yürüyüşe zorlayan kumandan,

Türkiye'nin şartları... Er, kumandanından hesap isteyemez ama cenge sürüldüğü tarafı mutlaka bilir ve sebebini benimser…

— Biz burada sade kendimize değil, memleketimize de bakmak, onu da kalkındırmaya zorlamak gibi bir durumda bulunuyoruz. Sağmal ineğiz sanki...

— İşin büyük facia cephesi de bu ya!.. Siz, istihsal yollarını ve enerjisini tıkamış, yitirmiş, bütün dengeleri altüst bir diyarın sun'i üreticileri olarak, içerideki akameti büsbütün azdırmaya memur bulunuyorsunuz. Hem de dedim ya, asgari insan zekâsını bile kullanmayı bilen ve faydaya dönüştüren, (3) kazanmayacağı yere asla (1) vermeyecek olan ülkeler yüzü suyu hürmetine... Geçelim bu derinliğine fikirlerden de manzarayı genişliğine, dış yüzünden görelim... Ben İstanbul'dan uçağa binip buranın havaalanında indiğim zaman, tek çatı altında kocaman bir şehre benzeyen terminal binasının pırıl pırıl ve gıcır gıcır, koridorlarında yol alırken, kapısı açık bir tuvalet gördüm... İçinde lavaboyu oğmakla meşgul, yaşlı bir adam... Bir bakışta bunun Türk olduğunu kestirdim ve Türk olup olmadığını sordum. Nereden olduğu, sualime de «Nereden olduğumu unuttum bile... Gurbetteyim, o kadar!» cevabını verdi. İşçi temsilcilerinin bakışları bulanırken, Naci ilâve etti:

— Anadolu çocuğu, hakikatte ve öz vatanından tam bir buçuk asırdan beri gurbette...

Bir ses yükseldi:

— Peki ne yapmamızı istiyorsunuz? Bize düşen nedir? Buna cevap veriniz.!

— Istırap çekmeyi, kol ve bel ağrısı biçiminde değil, kafa çilesi halinde ıstırap çekmeyi öğreniniz! Yüzde doksanınızı kuklalaştıran ve cambazhanesinde oynatan bu felâketler diyarında, yüzde onunuzla vatan daüssılası çekmeye bakınız! O daüssılayı da yüzde onunuzun binde biriyle ol-

sun, bugünkü vatana değil, rüyasını gördüğünüz gerçek vatana bağlayınız!

Otel teşrifatçılarından birinin, Naci'ye, «Milletlerarası Felsefe Cemiyeti»nden, kendisini havaalanına götürmek üzere gelenler olduğunu haber vermesi üzerine Türk işçileriyle konuşma bu noktada kesildi. Naci, «Bu da ne garip, ne rahatsız adam!» gibilerden bakışlar önünde, onlara: — Affedersiniz, sizi rahatsız ettim! Demekten başka bir veda sözü bulamadı.

Davet edildiği kültür merkezinin fikir organları, Naci'ye sütunlar ayırırken, kendi basınında çıt yok... Zaten bu âdetleridir; menfi tarafından kabartacaklarsa bir öksürük duysalar hoparlörlere bağlayacak yahut müsbete benzer bir şey gördüler mi, üzerine sükût külü dökeceklerdir.

Yalnız kızıl gazete, şu kadarcık olsun bahsedebildi:

— Naci hakkında Batı fikir gazeteleri sadece (orijinal) tabirini kullanıyor. Bu kelime çok defa «yarı deli» mânasına kullanılır. Yarı deliye, üniversitemiz cevabını vermiştir.

Naci, köşke kapağı atıp annesinin ellerine kapanınca, kendisini kuş tüyü bir huzur içinde hissetti. Çarpık çekmecesinde ıstırap ekmeğini gördüğü otelden kurtulması için lüks bir otele geçmesi değil, evine dönmesi gerekmiş... Odasına girdi, Hatçe'nin bebeğini okşadı ve şeytanı oturttuğu koltuğa bakıp Belmâ'yı hatırladı:

— «Işık Şehri»nde kaldın, değil mi? Hiç ayrılma o pırıltılı karanlık deposundan...

Ve köye kadar uzanıp Hüsmen Ağa'yı birkaç gün misafir etmek üzere İstanbul'a getirdi. Dostu sevimli imam, Hüsmen Ağa ve Naci, iskele kahvesindeler... Müşterilerle oturmak hiç âdeti değilken, kahvecibaşı da aralarında... Dostu sevimli imam, Naci'nin, Avrupa'ya gitmeden ricası

üzerine Hatçe'ye ithaflı bir hatim indirmiş, Naci de duasında bulunması için Hüsmen Ağa'yı davet etmiştir.

— Duada ben de bulunabilir miyim? diye sordu kahveci ve «elbette, çok memnun oluruz!» cevabını aldı.

Seyahatine ait Naci'den intibalar dinledikten sonra kalktılar ve köşke yollandılar.

Naci'nin çalışma odası... Kur'ân'ın son kısmı okunuyor. Dostu sevimli imamın, çekingen, mûsikisiz, haşyet dolu ve işleyici öyle bir sesi var ki, Naci, altından mekânın, üstünden de zamanın çekilip kaldırıldığını sanmakta... Ve kelime kelime dış mânasını kalbine nakşettiği sûrenin seccadesinde göğe yükselmekte... Âyet âyet:

«Senin daralan göğsünü açıp genişletmedik mi?» «Ve yükünü kaldırmadık mı?» «Sırtına büyük ağırlıklar yüklemiştik.» «Ve şanını yükselttik.» «Şüphesiz zorlukla beraber kolaylık vardır.» «Gerçekten zorluk kolaylıkla beraberdir.» «İşini bitirince ilerisine geç!» «Rabbine yönel!..»

Keşke bu kadarını da anlamasaydı. Ümmi kahvecibaşı gibi, anladığını sanmadan anlamanın sırrına ererdi o vakit... Kahveciye göz attı. Zayıf yüzü tel gibi uzamış, gözlerinden gözyaşı telleri uzanıyor. Hüsmen Ağa bir mezar taşı... Sessiz ve kapalı...

Hatim bitti. Dua başladı, eller kalktı. Hatçe'nin, kolları yarı kalkık bebeği de mi duada, ne?.. Dua dilemektir. Dilemek verebilenden olur. Verebilen Allah... Şartsız ve kayıtsız veren... Öyleyse dua Allah'ın, onu her kayıttan münezzeh bilerek ulûhiyetine el açmak... Böyle bir başvuruş hiç geriye döner mi?.. Elverir ki, sen dilemeyi bilsen!.. Bu bilişte hiçbir had yok... Elverir ki, sen had içinde dilemeyi bilsen!.. Dilemek samimîleştikçe kabulü imkânı artar. Elverir ki, sen samimilikte dilemeyi bilesin!.. Dilemekte ihlâs sahibiysen, ölünün dirilmesini de isteyebilirsin! Düşün, ölüyü dirilten ve kameri ikiye bölen peygamberlerin ihlâs derece-

sini!.. O mucizeleri, o ihlâs ile beraber onlara veren de Allah... Ama dur; burada da aşılması güç bir dönemeç var... Allah'ın yarattığı «olur» ve «olmaz»lar âleminde en küçük edep hatası insanda ihlâs diye bir şey bırakmaz ve dua kabul edilmez. Bu kılı kırk yancı inceliği fark edebiliyor musun?.. Öyleyse dileklerinde de edepli ol ve «Allah'ım Hatçe'yi dirilt ve bana ver!» yerine «Ona rahmet et!» diye yalvar!..

İhlas eksikliği korkusuna bak ki sen, velî, ellerini kaldırmış, Allaha hitap ediyor:

— Yarabbj, bugüne kadar senden ne kadar istiğfar ettimse şimdi istiğfarlarımdan istiğfar ederim.

Naci, içinden geçenleri okumuş olmaları korkusiyle misafirlerine yol gösterdi.

— Hatçecik rızkını aldı. Biz de içeriye, geçelim ve yemeğimizi yiyelim.

Rüyasında Hatçe... Çeşme başında onu ilk gördüğü günün haliyle... Çeşmeden halat kalınlığında elmas pırıltılı bir su akıyor ve Hatçe testisini dolduruyor.

— Dolmadı mı testin, Hatçe?

— Benim testim dolmaz. Suyu içer, ne kadar su gelse alır, dolmaz.

— Ama ben susuzum; içim yanıyor.

— Dağ dağ dolaş, bir pınar bul!.. Ama dikkat et, suyu bulanık olmasın!

Yatağından sıçradı. Bu rüya, vakıalar âleminin en emin haberinden daha sağlam... Hatçe rahmete ermiş, Naci'ye de ermenin yolunu gösteriyor.

Dağ dağ gezip bulacağı pınar da, çoktandır kapı kapı dolaşıp aradığı üstün erdirici... Suyu bulanık olmayan pınar... Nasıl bulsun?.. Camilerde mi, sokaklarda mı, ahşap evlerde mi, mezarlıklarda mı, nerede arasın?..

Saate baktı. Güneşin doğmasına yarım saat var...

Abdest aldı, sabah namazını kıldı ve ellerini açtı:

— Allah'ım, ben aramakla bulamam, sen gösterirsen buldurursun!

Kapıda bir tıkırtı... Bitişik odada yatan Hüsmen Ağa, Naci'nin kalktığını duymuş, kapısını vuruyor. Naci duasını bitirince kalktı, kapıyı açtı, Hüsmen Ağa'yı içeriye aldı.

— Hayrola Hüsmen Ağa, namaza mı kalktın?

— Senden önce kalkmış ve kılmıştım. Kur'an okuyordum. Ayak sesini duyunca geldim. Duanı da işittim.

— Ne olacak benim halim Hüsmen Ağa?..

— İyi olacak... Vakit geldi gibi geliyor bana...

— Nereden anlıyorsun? .

— Bir rüya gördüm. Hatçe'yi... Köyde, bildiğin çeşme başında testisini doldururken... Sen de yanımdaydın! Susuz olduğunu, içinin yandığını söyledin. O da sana dağlarda berrak bir pınar bulmanı tenbih etti.

Naci çığlığı bastı: .

— Ben de, ben de aynı rüyayı gördüm. Nerede o pınar, Hüsmen Ağa?..

— Belki de burnunun dibinde...

— Sende bir sır var... Zaten öteden beri gözümde esrarlı bir adamsın... Yoksa sen misin o pınar?..

— Söylemiştim ya; ben o pınarın suyunu döktüğü yerde birikintiye düşmüş bir çöp olabilsem ne saadet!..

— Otur, Hüsmen Ağa, şu koltuğa otur! Konuşalım...

Konuştular. Naci sordu:

— Erdirici nasıl olur, dıştan görünüşü nasıldır?

— Gayet sakin, sevimli, telâşsız, güler yüzlü...

— Ben devam edeyim: Bu dünyada gezdirdiği cesedin

hiçbir zerresinden gafil değilken onu görmeyen, nebat ve hayvan hayatından üzerinde hiçbir alâmet taşımayan, yerken yediği, içerken içtiği belli olmayan, hiçbir öfke ve arzu belirtmeyen, hiçbir sözü kesmeyen ve hiçbir şeyi izahta fazla gayrete düşmeyen, üstünde oturduğu som madeni etekleriyle gizleyen...

Başkumandan karşısında bir yaver gibi her ân tetikte ve her ân huzurda bir hal... Hüsmen Ağa heyecanlandı:

— Gözünle görmüş gibi anlatıyorsun! Nereden öğrendin bunları?..

— Kitaplardan... Ama bana nakiller değil, kaskatı vakıalar lâzım... Elimle tutmalı, gözümle görmeliyim. Yaşamalıyım...

— Artık yaşamaya başlayacağın noktaya kadar gelmişsin... Allah yardımcın olsun...

— Hüsmen Ağa, sen artık benim ebedi kayınbabamsın! Bana aramanın usulüne dair son bir şey söyle!..

— Cami, cami gez! Köşe bucak dolaş!.. Hududu da taşırma!.. Her şeyi nasibe bırak!..

— Pekâlâ, Hüsmen Ağa; dediğini yapacağım... Her gün İstanbul'a inecek ve her namazı başka camide kılmaya çalışacağım.

Çaylarını malûm yerde içtikten sonra ilk vapura atlayıp İstanbul'a geçtiler. Bir iki iskele sonra Naci, sahile çok yakın mesafeden Belmâ'nın yalısını gördü. Her defa görmemek için başını ters tarafa çevirdiği yalıya, şimdi dikkatle ve boş gözlerle bakabildi. Pancurlar ve rıhtım kapısı açılmış, hizmetçiler temizlik yapmakta... Naci, bunca yalı arasında bir tanesi diye bakabildiği yalıyı uzun üzün süzerek dudaklarını kıpırdattı:

— Şimdi anlıyorum ki, kurtulmuşum...

Hüsmen Ağa sordu:

— Neden kurtulmuş olduğunu sorabilir miyim?

— Galiba kendimden... Haklarını helâl et, Hüsmen Ağa, belki bir daha görüşemeyiz.

Cami cami geziyor. Türbe türbe dolaşıyor. Sokak sokak sürtüyor.

Gökdelen özentisi betonarme binalara bitişik, kaburga kemikleri fırlamış, pencerelerinde kızıl biberler asılı ahşap evlere bakıyor.

Suyu elmas gibi pırıltılı o pınar çehreyi bulmak için... Kimi görse boş, kimi dinlese hiç; kime tutunsa yok...

Hayâlinde Mevlâna Hâlid misali:

Mürsid aramak için yola çıkar. Mekke'ye kadar uzanır. Yüzü Allah'ın Evi'ne doğru, vecd içinde bakarken, bir de görür ki, adamın biri arkasını Kâbe'ye vermiş, onu seyrediyor. Dakikalarca böyle... Nihayet dayanamaz:

— Behey insan, der, Allah'ın Evi dururken, ona sırt çevirmiş, yüzüme bakıyorsun!.. İstediğin ne benden?

— İstediğim, bana bu suali sorman...

— Soruyorum!

— Doğru yoldasın! Yürü!

Mevlâna Hâlid Hazretleri ürperir:

—Yoksa irşad edicim sen misin?

— Hayır, senin irşad edicin Hindistan'da, Dehlev şehrinde... Ben ancak bir kılavuzum.

Dere tepe düz, aylarca yol... Hindistan, Dehlev... Açılan dergâh kapısı ve ilk hitap:

— Safa geldin! Seni bekliyorduk!

Ve ilk emir: Ve gık demeden emre itaat... Aylarca süren vazife ve bu işi yaparken kalbinde şeytani bir fısıltı:

— Sen bunca ilmin ve derecenle birtakım miskin dervişlerin ayak yolunu temizlemeye memur edilecek adam mısın?

Şeytana cevap:

— Evet; gerekirse sakalımla bile temizlerim!

Mürşidi, onu çeşmeden su taşırken penceresinden seyretmekte ve tenekeleri meleklerin taşıdığını görmekte...

— Haydi, şimdi atına bin, git ve gönül kalelerini fethet! Hâlbuki mürşidinden hususî bir talim bile görmemiş, baş başa bir sohbetine bile ermemiştir. Sadece göze ve kulağa hitap etmeyen feyz cereyanının neticesi ve İhlasın mükâfatı...

İhlâs ha?.. Nefsini övmekten korkmasa «Var mı, ihlâsta benim gibi adam?» diye meydan okuyacak ve o kapının ayak yolu temizleyiciliğini en şerefli vazife bilecek ama bir bulsa o kapıyı...

Lâf değil, nazar istiyor; akıl değil, iş istiyor; davet değil, zor istiyor. Dostu, sevimli imamla mescidin bir köşesinde halleşirlerken, içeriye düşük, fakat temiz kılıklı, gözleri halıya mıhlı bir adam girdi. Halbuki yatsıya daha hayli var.,. Bir kenara çekilip iki dizi üzerine çöktü.

İmam, Naci'ye arkasına düşen adamı işaret etti:

— Seninki!..

Naci dönüp baktı:

— Evet, benimki...

Bu, çok kimsenin, hallerini bilmedikleri garip insanlara yakıştırdıkları sıfatla bir meczup... Allah tarafından çekilmiş, cezbedilmiş manasına gelen bu tabiri, akıldan sakat muvazenesizler için kullanmaktaki gaflet ve sefaletten incinen Naci, seyrek geldiği bu mescidde, seyrek rastladığı meczubu görünce âdeta sevindi ve ona seslendi:

— Hafız! Yanımıza gelsene!..

Hafız isimli meczup, gözleri hep yere doğru, yanlarına geldi ve aynı vaziyette oturdu. Sanki gözlerinden bir ölüm ışığı fışkırıyor da, nazarını birine çevirse onu öldüreceğini sanıyormuş gibi bir mahcupluk içinde...

Naci: .

— Hafız, diye takıldı; nasıl, küpünde yağmur suyu tükendi mi?

— Yağmur tükenmez. Rahmet kesilmez.

— Niçin başka sularla abdest almıyorsun?

— Yağmur yerden gelmiyor da ondan...

— Ne yiyip içiyorsun? Zayıf düşmekten korkmuyor musun?

— Mezardaki kurtlara fazla mal götürmek istemiyorum. Birkaç dilim kuru ekmek neme yetmez!

— Sana yardım eden yok mu?..

— Var, ama kabul eden kim?

— Bugüne kadar bir benden mi para kabul ettin?

— Senden para almak hoşuma gidiyor.

Naci ellerini ceketinin dış ceplerine sokup, göstermeden içinde ne olduğunu araştırdı.

— Mademki bir benden para kabul etmek gibi bir lütuf ta bulunuyorsun, al, ceket cebimden 100 lira çıktı.

Hafız, yosun rengi gözlerini Naci'ye dikti ve parmağıyla işaret etti:

— Yetmez!. Şu sağ cebindeki üç buçuk lirayı da ver!

Naci, elini iç cebine akarak cüzdanını almaya davrandı:

— Hayır, ben o üçbuçuk lirayı istiyorum, Naci elini sağ cebine atıp bozuk paraları çıkardı ve baktı. Müthiş!..

Tam üçbuçuk lira... Kendisi habersiz, fakat meczup biliyor.

Kalbini de Naci'nin böyle mi okuyordu meczup?.. . Yatsıyı, Hafızla yan yana kılan Naci, bu cilve karşısında şaşkın...

— Açık keramet...

Namaz bitti. Eller duaya açılır açılmaz, Hafız yerinden kalktı ve kapıya doğru yürüdü. Naci de arkasından... Sokağa çıktılar. Arkasına bakmaya ihtimal olmayan Hafız, on yirmi adım ileride ve gözleri hep yerde, yürüyor.

Dolambaçlı yollardan geçiyorlar. Birbirine yaslanmış yaralılar gibi ayakta durmaya çalışan, girintili, çıkıntılı ahşap evlerin yılankavi sokaklarından... Karanlık... Sokak başlarında sadece «Burada bir ışık var!» demekle vazifeli fenerler... Evlerde de «Burada canlılar var!» ihtarında cılız ışıklar...

Hafız, arkasiyle alâkasız, yürüdü, yürüdü, o sokaktan çıktı, bu sokağa girdi ve nihayet bir evin kapısında durdu. Evin daracık kapısı tokmaklı... Çıngırağı veya elektrik düğmesi bile yok... Naci sokuluyor.

Hafız tokmağı birkaç kere kaldırıp indirdi.

Kapıda küçük bir kız...

Hafız sordu:

— Annen nasıl?

Küçük kız, bir tanıdık edasiyle konuşan bu esrarlı adamı yadırgamadı:

— Biraz, açıldı, ateşi de düştü. Canı çorba istiyor.

— Yapacak kimse yok mu?

— Var, ama...

Hafız cebinden deminki 100 lirayı çıkarttı ve uzattı:

— Al bunu da annene bir çorba hazırla! Küçük kız, parmaklarında para, kekeledi:

— Siz kimsiniz?

— Bir müslüman...

— Sizi Allah gönderdi.

— Her şeyi o gönderir.

Demek 100 lira hasta annenin, üç buçuk lira da Hâfız'ın kısmeti... Ve yürüdü Hafız... Surlardan çıktı. Mezarlıklarda durdu. Dua etti. Eyüp sırtlarından aşağıya doğru iniyor ve Naci onun hiçbir hareketini kaçırmıyor. Defterdar, derken Eyüp... Cami meydanından sağa saptı. Birkaç adım ileride, solda, tepeye tırmanan basamaklar... İki tarafı mezar...

Hafız yine okudu, üfledi çıktı, çıktı ve geniş kapılı bir duvar önünde durdu.

Kapının eşiğinde yüzü Naci'ye doğru, oturdu. Karanlığa rağmen Naci, yakalanmış olmaktan ürkek; bir mezar taşının arkasına saklanmak istercesine bir harekette...

Hâfız'ın sesi:

— Gel de şu eşikte biraz dinlenelim! Bak, karanlıktan, pırıltılı Haliç ve Beyoğlu ne güzel görünüyor!

Bu zamana kadar gördüğü ve tanıdığı kadariyle Hafız, şimdi başka bir adam... Hareketli, iradeli, girişken:

— Şu eşik var ya, şu oturduğumuz eşik?

— Evet?..

— İşte buradan içeriye girmeye, girdikten sonra da hep içeriye, içerilerin içerisine dalmaya bak!

— Hafız, sen Hızır mısın yoksa?..

— Her gördüğünü Hızır bil!.. Haydi, dal kapıdan geriye!..

— Ya beni böyle geç vakit içeride görürlerse ne derler?.

— Safa geldin, seni bekliyorduk, derler.

— Sen de beraber gelsene!..

— Olamaz, benim iznim bu eşiğe kadar...

— Beni bırakıp dönecek misin?

— Belli olmaz.

Kapı, hafif bir itişle açıldı. İçeride bahçemsi, avlumsu bir yer... Ortada bir şadırvan... Solda bir mescid ve bitişiğinde bir evcik...

Kapıyı gene bir adam açtı ve hiçbir hayret ve dikkat edası göstermeden Naciye hitap etti:

— Buyurun! Safa geldiniz!

Gıcır gıcır bir tülbent temizliğinde tahta döşemeli bir sofacık... Bir basamakla çıkılan bu sofacığın önünde, küçük, beton bir zemin...

Naci hiçbir şey söylemeden bu beton zemin üzerinde ayakkabılarını çıkardı.

Kendisine, derin, dipsiz derin bir gülümsemeyle bakan aydınlık yüzlü gence döndü:

— Tamam mı efendim?

Öyle bir hal içindeydi ki, dudakları kıpırdamayan gençten şu ihtarın geldiğini sandı.

— Ayakkabılarınızdan sonra bir şey çıkarmayı unuttunuz.

— Nedir o?

— Başınız!

— Ben şapka giymiyorum ki...

— Şapkanızı değil, kafanızı işaret ediyorum!

— Kafamı mı?.. Kafasız ne yaparım sonra?

— Size öyle bir kafa verirler ki, eskisini çöp tenekesine atmaktan başka yapacak bir şeyiniz kalmaz.

Genç adam, aydınlık aydınlık gülümsüyor. Onu küçük bir odaya aldı.

Bir sedir... Ve üzerinde kapkara gözlü, bembeyaz sa-

kallı bir insan... Naci görmeye çalışıyor, fakat göremiyor.

Sanki ayakları topraktan kesilmiş ve madde âlemiyle beş hassesi arasında temas kalmamıştır. Kendisini bir endam aynasında görüyor ve o aynada birini kovalamak istiyor. Fakat mümkün mü?.. Aynanın içinde yol almak, mesafeler güya aynıyken, kabil mi?..

Evet; sedirin üzerinde bir insan... İnsan olmaya insan... Kırpık beyaz bıyıklı ve uzun sakallı bir insan... Naci başka bir şey bilmiyor. Bu insan oturduğu yerde büyüyor, başı tavana değiyor ve Naci'yi kucağına almış, göğe yükseliyor. Nur çağlayanı gökler... Yedi gök birbiri üstünde yedi tekerlek... Birbirine ters istikamette dönüyor, nağmelerin en dokunaklısını örüyor, seslerin sırını çözüyor, meçhuller muadelesinin nisbetlerini dokuyor. Konuşan yok, bir mûsiki şelâlesi halinde çağlayan mânalar var:

— Yalan, bu dünya, yalan... Aynadaki yalan...

— Yalan ama bir gerçeğin yalanı... Aynada gördüğün her şey o da, hiçbiri o değil...

— Gerçeği olmayan yalan olabilir mi?.. Doğru olmalı ki, yalan, kendisine sahte bir vücut bulsun...

— Doğrusu olmayan yalan olamaz. «Var»ın arkasından «hiç» gelemez.

— Sen aynada yol almaya ne bakıyorsun!.. Devir o yol vermez sahtekârı da, ardında gizlediği gerçeğe ulaş!

— O, yakınlığı haber vermek için yaratılmış mücellâ uzaklık..

— Dünya, her avizesine bir güneş yerleştirilse, bir kibrit başı nura denk olamaz.

— Şimdi, haydi git, o yalana dön, sırtını aynalara ver ve onların, içinde yol almaya kalkanlara haykır: Başlarınızı aynaya çarpmayınız; Alnınızdan yaralanırsınız!

— Senin işin bu; aynaya tutulanlara yol göstermek...

Yoksa sen neredesin, Mevlâna Halid'e verilen ayak yolu temizleme işindeki büyüklük nerede?

— Gel, bize gel, başın sıkıştıkça bize gel!.. Var olmak istiyorsan Allah'da yok ol!

Naci bastığı yerden habersiz, çıkarken bir ara elini başına götürdü, kafası yerindeydi. Bir ses duydu, içinden gelen:

— Boşuna arama, bulamazsın!

Dış kapının eşiğinde Hâfız'a rastladı. Beraberce yokuşun merdivenlerinden iniyorlar. Hafız gökte, şimşek gibi bir çakmayı gösterdi:

— Gördün mü?

— Evet... Bu düşen, göktaşı olmasın?..

— Hayır, bu inen, nur...

Elinde Hatçe'nin bebeği, masasına kapanmış katıla katıla ağlıyor.

— Naci, beni istemiyor musun?

— Hayır Hatçe, ben seni yaradanı, Allah'ı istiyorum!

—SON—

NECİP FAZIL KISAKÜREK

AYNADAKİ YALAN

ROMAN

■

Bütün Eserleri

17

BÜYÜK DOĞU YAYINLARI
BASIM YAYIN PRODÜKSİYON LTD. ŞTİ
Uzunçayır C. Sarılar İş Merkezi 24/16 Hasanpaşa, Kadıköy - İstanbul
(0216) 546 10 25 - 546 10 26 Faks: (0216) 546 10 24
www.bdy.com.tr / www.necipfazil.com.tr

ISBN 975-8180-09-7